

SVETPTIC

REVIJA DRUŠTVA ZA OPAZOVANJE IN PROUČEVANJE PTIC SLOVENIJE

04
2023

ISSN: 1580-3600; LETNIK 29; ŠTEVILKA 04, DECEMBER 2023

Pozimi so **VELIKE SINICE** (*Parus major*) med najbolj rednimi obiskovalci krmilnic.

foto: **Zoran Vidrih**

SVETPTIC

revija Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, letnik 29, številka 04, december 2023
ISSN: 1580-3600

SPLETNA STRAN REVJE:
www.ptice.si/publikacije/svetptic/

IZDAJATELJ:
Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS – BirdLife Slovenia®)
E-POŠTA: dopps@dopps.si
SPLETNA STRAN: ptice.si

© Revija, vsi v njej objavljeni prispevki, fotografije, risbe, skice, tabele in grafikoni so avtorsko zavarovani. Za rabo, ki je zakon o avtorskih pravicah izrecno ne dopušča, je potrebno soglasje izdajatelja. Revija nastaja po velikodušnosti avtorjev, ki svoje pisne in slikovne prispevke podarjajo z namenom, da pripomorejo k varovanju ptic in narave.

Izid publikacije finančno podpirata Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenij in Sigrid Rausing Trust.

SIGRID RAUSING TRUST

NASLOV UREDNIŠTVA:
DOPPS – BirdLife Slovenia, Tržaška cesta 2 (p. p. 2990), SI-1000 Ljubljana
gsm: 041 712 796 (pisarna)

GLAVNA UREDNICA: Tjaša Pršin
E-POŠTA: tjasa.prsin@dopps.si

UREDNIŠKI ODBOR:
Tilen Basle, Gregor Bernard, Mitja Denac, Matej Gamser, Neža Kocjan

LEKTORIRANJE: Henrik Ciglič

ART DIREKTOR: Jasna Andrič

OBLIKOVANJE: Gorazd Rovina, Vizualgrif d.o.o.

PRELOM: Boris Jurca, NEBIA, d. o. o.

TISK: Schwarz print d.o.o.

NAKLADA: 2500 izvodov

IZHAJANJE: letno izidejo 4 številke

Člani DOPPS prejmejo revijo brezplačno.

Revija je vpisana v register javnih glasil pod zaporedno številko 1610.

Mnenje avtorjev ni nujno mnenje uredništva.

Za objavo oglasov pokličite na društveni telefon ali pošljite e-mail glavni urednici.

POSILANSTVO DOPPS:

Delamo za varstvo ptic in njihovih življenjskih okolij. S tem prispevamo k ohranjanju narave in blaginji celotne družbe.

PREDSEDNICA: dr. Tanja Šumrada
PODPREDSEDNICA: dr. Tatjana Čelik
UPRAVNI ODBOR: Muhamed Delić, Jurij Dogša, dr. Pavel Gantar, Eva Horvát, David Kapš, Gaber Mihelič, Matija Mlakar Medved, Polona Pagon
NADZORNI ODBOR: dr. Peter Legiša, Bogdan Lipovšek, Bojan Marčeta, dr. Tomi Trilar
DIREKTOR: dr. Damijan Denac

DOPPS je slovenski partner svetovne zveze naravovarstvenih organizacij BirdLife International.

6

ODKRIVANJE NEVIDNEGA: KAKO NAM LAHKO PSI POMAGAJO PRI VARSTVU PTIC PRED ELEKTRIČNIM UDAROM?

Ena izmed bolj prizadetih vrst zaradi daljnovodov v Sloveniji je velika uharica (*Bubo bubo*). Dogodke električnih udarov je v naravi iz več razlogov težko odkriti. Uporaba detekcijskih psov v naravovarstvu povečuje število najdb ter natančnost in učinkovitost terenskih raziskav, kar kaže na velik potencial uporabe te metode za namen varstva naše največje sove.

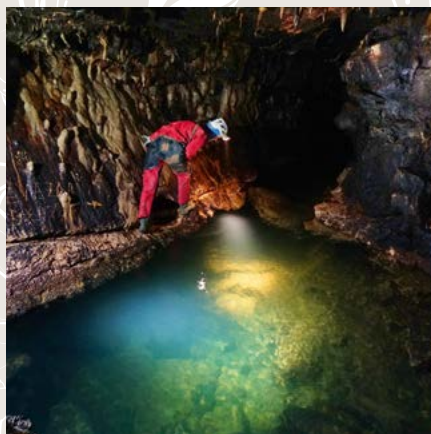
foto: **Melani Skornšek**

12

CUYABENO – TROPSKI DEŽEVNI PRAGOZD V AMAZONIJI

Naravni rezervat Cuyabeno je drugo največje zaščiteno območje v Ekvadorju. Prehoden je le po rečnih tokovih, najpogostejše prevozno sredstvo je piroga.

foto: **Franc Janžekovič**

20

ŽIVLJENJE V PODZEMLJU: SKRITO, A TUDI OGROŽENO

Čeprav so jame in druga podzemna okolja na prvi pogled skrita in umaknjena (lahko tudi zelo globoko pod površje), to nikakor ne pomeni, da so od površja tudi povsem izolirana.

foto: **Ester Premate**

24

KALIN – GOZDNI »PRIKUPNEŽ«

Iz smrek priskakljajo kraljički in sinice, na jelšah se zbirajo jate čičkov, iz gozda odmeva čudovito petje taščice. Poleg njih pa od »bog ve kod« prihajajo čudoviti žvižgi s kovinskim prizvokom, ki se razlegajo po še vedno zamrznjenih dolinah.

foto: **Aleksander Kozina**

KAZALO

- 4 **PTICE NAŠIH KRAJEV** // Blaž Blažič
- 6 **ODKRIVANJE NEVIDNEGA: KAKO NAM PSI LAHKO POMAGAJO PRI VARSTVU PTIC PRED ELEKTRIČNIM UDAROM?**
// Pia Höfferle, Tomaž Mihelič, Petra Mohar
- 12 **CUYABENO - TROPSKI DEŽEVNI PRAGOZD V AMAZONIJI** // Franc Janžekovič
- 16 **KATERE IN KOLIKO PTIC SMO LETOS PREŠTELI V AKCIJI PTICE OKOLI NAS**
// Tilen Basle
- 18 **POMEN STARORASLIH GOZDOV ZA VARSTVO GLIV** // Luka Šparl
- 20 **ŽIVLJENJE V PODZEMLJU: SKRITO, A TUDI OGROŽENO** // Valerija Zakšek, Teo Delič
- 23 **ISTANBULSKO NEBO PREKRILO NA TISOČE BELIH ŠTORKELJ** // Muhamed Delić
- 24 **KALIN - GOZDNI »PRIKUPNEŽ«** // Maks Sešlar
- 26 **PTICE MALO DRUGAČE** // Danijel Turnšek
- 34 **RECIKLIRANA VOŠČILNICA S SEMENI**
// Katja Krivec
- 36 **NAVADNE ČIGRE NA PTUJSKEM JEZERU ŠE VEDNO ODVISNE OD POMOČI PROSTOVOLJCEV** // Tilen Basle
- 38 **EVROPSKI DAN OPAZOVANJA PTIC 2023**
// Tilen Basle, Mitja Denac, Aleksander Koren
- 40 **ZIMSKA OPAZOVANJA V NARAVI**
- 42 **NEPOZABEN TEDEN V ULCINJSKIH SOLINAH** // Ruj Mihelič
- 44 **PTIČARIJADA 2023** // Aleksander Kozina
- 45 **MLINARČEK NA PTIČJI KRMILNICI** // Jana Pislak
- 46 **USPEŠNA SKUPŠČINA DOPPS** // Staš Miljuš
- 50 **NOVICE**
- 58 **V SLOVO IGORJU BRAJNIKU**

NOVO UPANJE ZA GNEZDILKE NA NJIVAH

Velikokrat se mi zdi, da je varstvo narave pravzaprav precej težavno, malodane žalostno delo. S pomočjo predanih prostovoljcev in zaposlenih na društvu vsako leto spremljamo stanje pogostih vrst ptic kmetijske in gozdne krajine, pa tudi številnih kvalifikacijskih vrst ptic na območjih Natura 2000. Rezultati po navadi, razen redkih izjem, ne prinašajo prav dosti dobrih novic. Priča smo zmanjševanju številčnosti, zlomom populacij in izginjanju vrst z določenih območij, nekaj pa je žal tudi takih, ki bodo kot gnezdilke v prihodnjih letih najverjetneje dokončno izginile iz naših krajev.

Pri nobeni drugi skupini vrst ni stanje tako neugodno kot pri pticah, ki so vezane na kmetijsko krajino. To ni naključje, žal tudi ne gre za kakšno slovensko posebnost. Kmetijstvo je v Evropi najbolj pomembna gospodarska dejavnost, ki vpliva na biotsko pestrost, pa tudi na podobo podeželja in kakovost okolja. Hkrati je to sektor, ki še vedno prejema razmeroma visok delež proračunskih podpor. A stvari se spreminjajo, saj kmetijstvo v javnosti počasi izgublja podobo dejavnosti, ki zgolj »proizvaja hrano«. Državlani namreč z naraščajočo ozaveščenostjo o okoljskih in zdravstvenih posledicah sodobnega kmetijstva od sektorja in politike čedalje glasneje pričakujejo tudi skrb za naravo, kakovost hrane, dobrobit živali, tradicionalno krajino in aktiven podeželski prostor.

Vključevanje varstva narave v slovensko kmetijsko politiko je bilo v zadnjih dveh desetletjih počasno in relativno neuspešno. Evalvacije kažejo, da so obstoječi prostovoljni ukrepi neustrezni, saj imajo več strokovnih pomanjkljivosti in so premalo ciljni, kar pomeni, da se vanje pogosto vključuje tudi zemljišča, ki naravovarstveno niso prioriteta. Velik problem je tudi premajhen interes kmetov za vpis, zato cilji na območjih Natura 2000 ostajajo nedoseženi. V praksi je že za ohranitev tega sistema, čeprav neustreznega, treba vlagati veliko napora, saj se želje po rahljanju zahtev redno pojavljajo in so žal velikokrat tudi uresničene.

Vsake toliko pa vendarle naletimo tudi na kakšno dobro novico. Na društvu smo skupaj z drugimi partnerji pred štirimi leti zasnovali projekt, s katerim smo želeli pomagati nekaterim vrstam ptic kmetijske krajine, ki so trenutno v največjih težavah. Izbrali smo pribo, poljskega škrjanca in hribskega škrjanca, ki jim je poleg hitrih populacijskih upadov skupno tudi to, da v osrednji in vzhodni Sloveniji gnezdiijo pretežno na njivah. Posledično njihova gnezda kmetje med spomladanskimi opravili pogosto nevede uničijo, v intenzivni kmetijski krajini pa za te ptice primanjkuje tudi odprtih površin z golimi tlemi. Na podlagi tujih raziskav smo zato zasnovali tri nove ukrepe in jih v tesnem sodelovanju s kmeti, kmetijskimi svetovalci in kmetijskim ministrstvom najprej preizkusili na pilotnih kmetijah in nato po številnih posvetovanjih in usposabljanjih za ključne deležnike tudi uspeli vključiti v nov strateški načrt kmetijske politike za Slovenijo. Gre za prve ciljne ukrepe kmetijske politike za ptice po 15 letih, ko je DOPPS razvil ukrep za varstvo kosca na vlažnih travnikih.

Letos je za nami prvo leto izvajanja in rezultati so kar obetavni. V ukrep za pripravo zaplat neposejanih tal za poljskega škrjanca je bilo vpisanih okrog 1000 hektarjev njiv, obvarovali pa smo tudi več kot 50 pribinih gnezd. Slednji ukrep ne bi bil mogoč brez prizadevnih prostovoljcev, ki so to pomlad na Ljubljanskem barju in Dravsko-Ptujskem polju več tednov iskali gnezda prib, sporočali lokacije kontrolni agenciji ter skupaj s kmetijskimi svetovalci opravljali terenske ogleda in svetovanje kmetom. Vsem iskrena hvala! Sedaj nas čaka izziv, da zastavljeno delo nadaljujemo v naslednjih letih in ukrepe nadgrajujemo s pridobljenimi izkušnjami. Upajmo, da bodo pripomogli k nujno potrebnemu okrevanju teh populacij.

Drage članice in člani, v prihajajočem novem letu vam želim vse dobro in čim več dobrih novic!

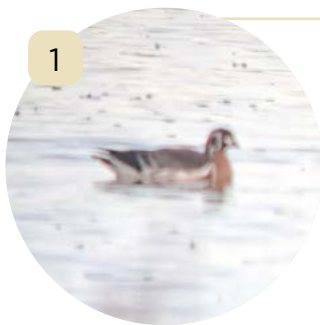
dr. TANJA ŠUMRADA,
predsednica DOPPS

foto: Urša Gajšek

PTICE NAŠIH KRAJEV

// Blaž Blažič

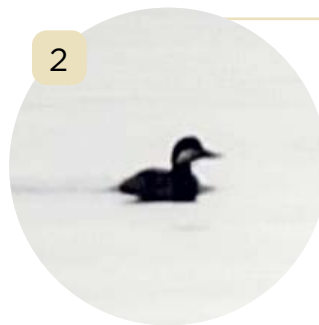
1

RDEČEVRA TA GOS

(*Branta ruficollis*)

Zelo redek podatek. Konec letošnjega novembra je bila na zadrževalniku Medvedce po nekaj letih odsotnosti zopet opazovana rdečevrata gos [Komisija za redkosti - vir podatka: D. Bordjan].

izvirni foto: **Dejan Bordjan**

2

ČRNA RACA

(*Melanitta nigra*)

Letošnjo jesen je bila črna raca opazovana vsaj dvakrat: v začetku decembra na Ormoškem jezeru in v sredini decembra v Sečoveljskih solinah. Obakrat je bil opazovan po en osebek [Komisija za redkosti - vir podatka: D. Bosch, L. Božič].

izvirni foto: **Daniel Bosch**

3

IBIS

vrste *Eudocimus ruber*

Prvo opazovanje vrste pri nas. Osebek te južnoameriške vrste ibisa se je sredi avgusta 2023 dva dni zadrževal na Ajdovskem polju v Vipavski dolini [Komisija za redkosti - vir podatka: S. Zelič, Z. Vidrih, S. Kovačič].

foto: **Sebastjan Zelič**

4

BELOGLAVI JASTREB

(*Gyps fulvus*)

Regionalna redkost. V začetku septembra 2023 je bil pri Bevkah na Ljubljanskem barju opazovan nezrel osebek beloglavega jastreba [Komisija za redkosti - vir podatka: J. Zlobko].

izvirni foto: **Jaka Zlobko**

5

SINJI LEBDUH

(*Elanus caeruleus*)

Izjemno opazovanje. V začetku oktobra 2023 je bil v sladkovodnem močvirju pred centrom za obiskovalce v Naravnem rezervatu Škocjanski zatok opazovan sinji lebduh. Podatek pomeni prvo opazovanje te vrste pri nas [https://www.skocjanski-zatok.org/sinji-lebduh/].

izvirni foto: **Domen Stanič**

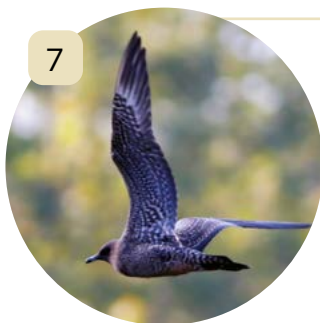
6

PUŠČAVSKI TEKALEC

(*Cursorius cursor*)

Izjemno opazovanje. V začetku septembra 2023 je bil v Industrijsko obrtni coni Zapolje v Logatcu fotografiran odrasel osebek puščavskega tekalca. Podatek pomeni drugo opazovanje te vrste v Sloveniji po letu 1950 [Komisija za redkosti - vir podatka: D. Tavčar].

izvirni foto: **Domen Tavčar**

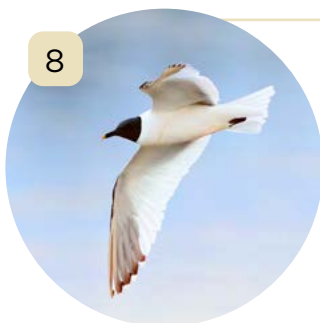
7

DOLGOREPA GOVNAČKA

(*Stercorarius longicaudus*)

Izjemno opazovanje. Konec avgusta 2023 se je v bližini Dolenjega Jezera na Cerkniškem jezeru nekaj dni zadrževal prvoletni osebek bodičaste govnačke. Podatek pomeni tretje potrjeno opazovanje te vrste v Sloveniji [Komisija za redkosti - vir podatka: A. Kotnik, M. Denac, D. Bosch, B. Blažič, T. Pršin, M. Repar].

izvirni foto: **Alex Kotnik**

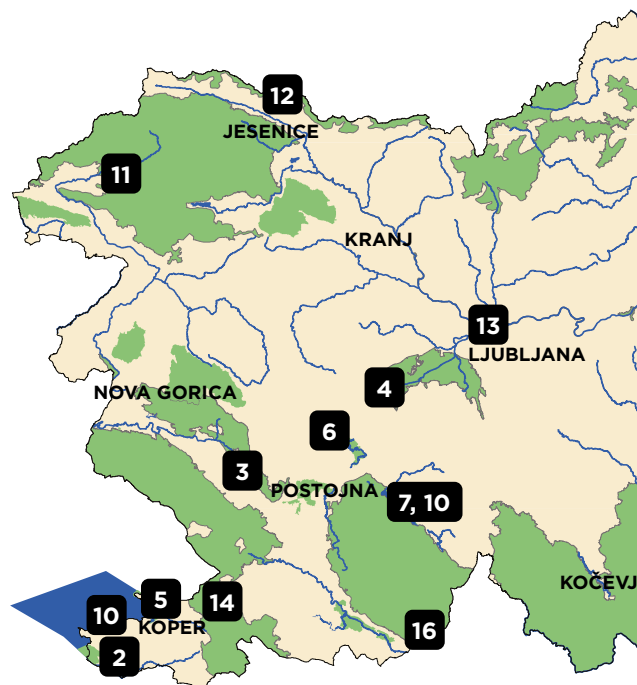
8

LASTOVIČJI GALEB

(*Xema sabini*)

Prvo opazovanje vrste pri nas. V začetku oktobra 2023 je bil na Ormoškem jezeru opazovan odrasel osebek lastovičjega galeba. Ptica se je na območju zadrževala nekaj dni [Komisija za redkosti - vir podatka: L. Božič, T. Basle].

foto: **Pascal Marič**

Naslov za kopije objavljenih prispevkov:
Blaž Blažič, DOPPS, Tržaška 2, SI-1000
Ljubljana, elektronska pošta:
blaz.blazic@dopps.si

Naslov za sporočanje opazovanj redkih vrst:
Mitja Denac, Komisija za redkosti, DOPPS,
Tržaška 2, SI-1000 Ljubljana,
elektronska pošta: mitja.denac@gmail.com

Obrazec za opis opazovanj redkih vrst:
<https://ptice.si/ptice-in-ljudje/komisija-za-redkosti/sporocite-redkost/obrazec/>

Podatki so še v obravnavi Komisije za redkosti.

9

MOČVIRSKA UHARICA
(*Asio flammeus*)

Redek podatek. Močvirska uharica je bila v začetku novembra 2023 opazovana v letu nad Ormoškim jezerom [Komisija za redkosti - vir podatka: L. Božič].

foto: Alen Ploj

10

SREDOZEMSKI SOKOL
(*Falco eleonora*)

Letos jeseni je bil sredozemski sokol v Sloveniji zabeležen kar dvakrat: drugoletni osebek konec septembra med Otokom in Žerovnico na Cerknškem jezeru in dva osebka konec oktobra nad Strunjanom. Podatka govorita o osmem in devetem opazovanju te vrste pri nas [Komisija za redkosti - vir podatka: M. Gamser, M. Denac, A. Božič].

foto: Aleš Jagodnik

11

PLANINSKI HUDOURNIK
(*Tachymarptis melba*)

Neobičajen podatek. V začetku avgusta 2020 je bila južno od vasi Soča opazovana jata 117 planinskih hudournikov. Sočasno z opazovanjem se je s severa proti dolini Soče pomikala hladna fronta, kar bi lahko nakazovalo, da so osebki zaradi deževnega vremena zapustili svoja gnezdišča severneje v Alpah in se začasno premaknili nekaj sto kilometrov južneje, na območje s stabilnejšim vremenom [MULEJ, A. (2020): *Acrocephalus* 41 (186/187): 150].

foto: Jure Novak

12

VRTNI STRNAD
(*Emberiza hortulana*)

Regionalna redkost. V začetku septembra 2023 je bil na Golici v Karavankah opazovan vrtni strnad [Komisija za redkosti - vir podatka: N. Milek, J. Habicht].

izvirni foto: Nik Milek

13

RJAVA CIPA
(*Anthus campestris*)

Regionalna redkost. Konec septembra 2023 so bile v bližini Dragomlja pri Domžalah opazovane tri rjave cipe [Komisija za redkosti - vir podatka: N. Milek].

izvirni foto: Nik Milek

14

HRIBSKI ŠKRJANEC
(*Lullula arborea*)

Zanimiv podatek. Konec junija 2020 je bil pri Črnotičah na Krasu opazovan odrasel osebek hribskega škrjanca, ki je hranil mladiča kukavice (*Cuculus canorus*). Mladič je bil že dovolj velik, da je lahko letal na kratke razdalje, škrjanec pa mu je ob tem vseskozi sledil in prinašal hrano [ZAGORŠEK, T. & SEŠLAR, M. (2020): *Acrocephalus* 41 (186/187): 148-149].

izvirni foto: Maks Sešlar

15

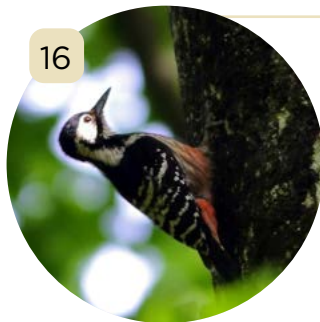
MUŠJA LISTNICA
(*Phylloscopus inornatus*)

Redko opazovanje. V začetku decembra 2023 je bila v Miklavžu na Dravskem polju fotografirana mušja listnica [Komisija za redkosti - vir podatka: I. Valentinčič].

izvirni foto: Iztok Valentinčič

16

BELOHRBTI DETEL
(*Dendrocopos leucotos*)

Konec julija 2020 je bil na bregu Kolaškega potoka pri Zabičah pod Snežniško planoto, na okoli 490 metrov nadmorske višine, opazovan samec belohrbtega detla, ki se je prehranjeval na robiniji (*Robinia pseudoacacia*). V Sloveniji, kjer se 98 % populacije vrste pojavlja nad 600 metri nadmorske višine, gre za podatek z razmeroma nizke nadmorske višine. Nenavadna je tudi izbira drevesne vrste za prehranjevanje, saj ima robinija trd les [KROFEL, M. (2020): *Acrocephalus* 41 (186/187): 151].

foto: Gregor Bernard

ODKRIVANJE NEVIDNEGA: KAKO NAM PSI LAHKO POMAGAJO PRI VARSTVU PTIC PRED ELEKTRIČNIM UDAROM?

// Pia Höfferle, Tomaž Mihelič, Petra Mohar

Preden je pes pripravljen za delo na terenu, mora biti primerno usposobljen. Z učenjem znaka za nakazovanja najdbe v procesu usposabljanja od psa želimo, da nam z izbranim znakom, kot je mirovanje ali lajež, nakáže najdbo ciljnega vonja v okolju.

foto: **Melani Skornšek**

Z naraščajočim številom ogroženih in izumrlih vrst je izguba biotske raznovrstnosti postala ena izmed ključnih tematik današnjega časa. Vse bolj se zavedamo, da so ukrepi za ohranjanje narave zelo pomembni tudi za obstoj človeka.

V zadnjih letih smo naredili velike korake pri razumevanju vpliva energetske infrastrukture na biodiverzitetu. Izkazalo se je, da imajo tako obstoječi kot novi nadzemni električni vodi, ki jih zaradi pridobivanja energije iz obnovljivih virov, v zadnjem času pospešeno postavljajo, na biodiverzitetu izjemno velik vpliv.

Vpliv daljnovodov se izraža predvsem v smrtnosti organizmov zaradi trkov z žicami in električnih udarov. Za oba dogodka pa je značilno, da ju je v naravi izredno težko odkriti.

foto: **Tomaž Mihelič**

Vpliv daljnovodov se izraža predvsem v smrtnosti organizmov zaradi trkov z žicami in električnih udarov. Za oba dogodka je značilno, da ju je v naravi izredno težko odkriti, ko se zgodita. Težava tiči tako v veliki površini in zaradi rastja nepreglednem terenu kot tudi v hitrem izginevanju kadavrov pod daljnovodi zaradi plenilcev (npr. lisice *Vulpes vulpes*), ki kadavre odnesejo. Zato je znano, da so tovrstne raziskave najuspešnejše predvsem na območjih, kjer je plenilcev bistveno manj, kar se je v naši bližini pokazalo na primeru daljnovodov na otoku Cresu, kjer lisic ni.

ELEKTRIČNI UDAR IN VELIKA UHARICA

Ena izmed bolj prizadetih vrst zaradi daljnovodov v Sloveniji je velika uharica (*Bubo bubo*). Vrsta je ranli-

va za električni udar predvsem zaradi svoje velikosti in načina lova. V odprti krajini za lovne preže namreč zelo pogosto uporablja električne drogove, kar pripomore k pogostosti električnih udarov. Ti so nenadni, brez predhodnih znakov, ki bi jih ptica lahko zaznala, zato pri posameznih osebkih ne prihaja do učenja in prepoznavne električnih drogove kot nevarnosti.

Ena izmed bolj prizadetih vrst zaradi daljnovodov v Sloveniji je velika uharica. Vrsta je ranljiva za električni udar predvsem zaradi svoje velikosti in načina lova.

VELIKA UHARICA (*Bubo bubo*) je izjemno ranljiva za električni udar predvsem zaradi svoje velikosti in načina lova. V odprti krajini za lovne preže namreč zelo pogosto uporablja električne drogove.

foto: **Tomaž Mihelič**

Primer varnega stebra sredjenapetostnega daljnovoda v osrednjem delu posebnega območja varstva Kras, kjer smo v sklopu kohezijskega projekta z namenom varstva velike uharice izolirali več kot 1200 stebrov.

foto: Pia Höfferle

Poleg tega je vrsta samotarska, zato se osebki ne morejo učiti na napakah drugih. To so glavni razlogi, da se lahko električni udari ponavljajo na istih lokacijah in celo takoj, ko v prostoru ubitega osebka nadomesti novi, ki zasede izpraznjeno mesto. V okviru kohezijskega projekta ZA KRAS smo ciljno izolirali stebre sredjenapetostnih daljnovodov v osrednjem delu SPA-območja Kras, v projektu BESTbelt pa smo se ciljno usmerili k odkrivanju tovrstnih črnih točk (območja, kjer je

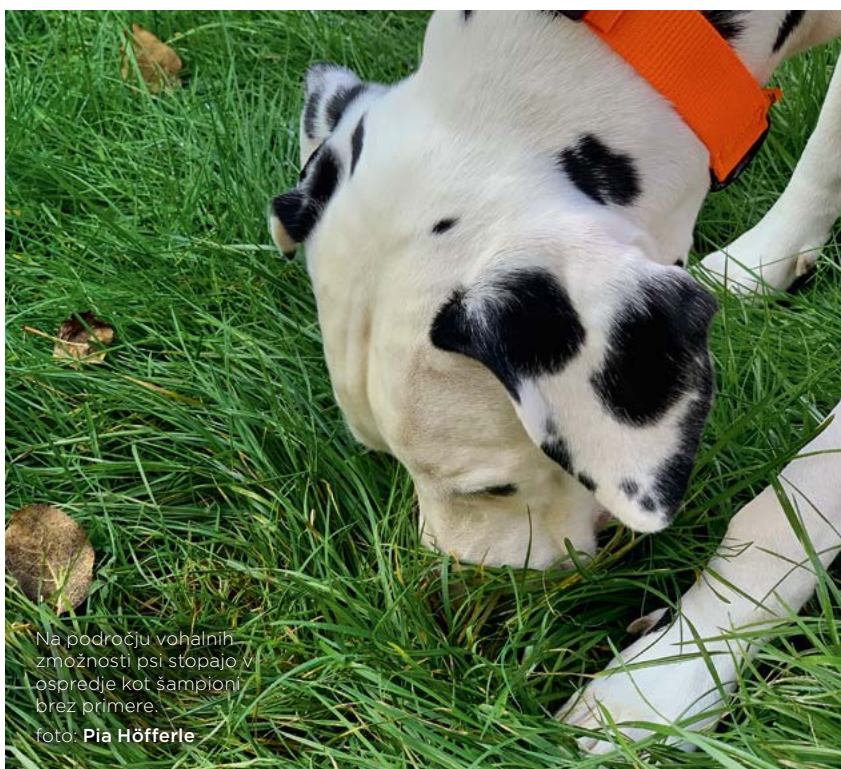
verjetnost dogodka električnega udara najvišja) tudi širše. Zaradi težavnosti odkrivanja primerov smrtnosti pod daljnovodi in drugimi energetske objekti smo začeli razvijati tudi odkrivanje s pomočjo psov.

NEVERJETEN NOS NAJBOLJŠEGA PRIJATELJA

Ljudje s psi sobivamo dlje kot s katerokoli drugo udomačeno živalsko vrsto. Nam in našemu načinu življenja so se prilagodili veliko bolj kot druge živali. Naučili so se prepoznave naše komunikacije in interakcij, ki so pogosto zelo drugačne kot pri psih. Edinstvena vez med človekom in psom se je zelo verjetno razvila kot posledica izkoriščanja njihove izjemne zaznavne sposobnosti ter sposobnosti hitrega sledenja in lova plena.

Številne raziskave so pokazale, da uporaba detekcijskih psov povečuje število najdb, ter s tem natančnost in učinkovitost terenskih raziskav v naravovarstvu.

Na področju vohalnih zmožnosti psi stopajo v ospredje kot šampioni brez primere.

foto: Pia Höfferle

Pri psih je zaznavanju vonja namenjen bistveno večji del možganov, kot pri človeku. Na področju vohalnih zmožnosti psi stopajo v ospredje kot šampioni brez primere. S tako dobrim vohom lahko izmed zrn peska na območju s površino 2,5 ha in globino 1 m razločijo dve, ki imata drugačen vonj od drugih. Psi so na podlagi specifičnega vonja določenega organizma poleg njegove identitete sposobni prepoznati tudi mnoge druge lastnosti, na primer starost, spol ter fiziološko ali bolezensko stanje.

UČENJE JE BISTVENO ZA USPEŠNOST DETEKCIJSKEGA PSA

Psi se naravno učijo predvsem z opazovanjem in posnemanjem, del njihovega učenja je tudi preizkušanje, katero vedenje jim prinese največ koristi. Ta princip učenja deluje predvsem na podlagi pozitivne motivacije, kar lahko izkoristimo za hitrejše učenje

želenih vedenj psov, ki sodelujejo pri terenskem delu na področjih ekologije in varstva narave.

Preden je pes pripravljen za delo na terenu, mora biti primerno usposobljen. Pri učenju psov obstaja več principov učenja. Za večjo uspešnost se pri učenju detekcijskih psov uporablja tri oblike učenja – v začetnih korakih pse učimo prek klasičnega pogojevanja na vonj, katerega cilj je prepoznavanje ciljnega vonja, na primer iztrebkov. V fazi učenja znaka za iskanje oziroma nakazovanja najdbe preklapimo na instrumentalno pogojevanje s pozitivno motivacijo, katerega cilj je, da nam pes z izbranim znakom,

Število ponovitev posameznega koraka učenja je odvisno od več dejavnikov – karakterja psa, izkušenosti vodnika ter vzdržljivosti in potrpežljivosti obeh v procesu učenja.

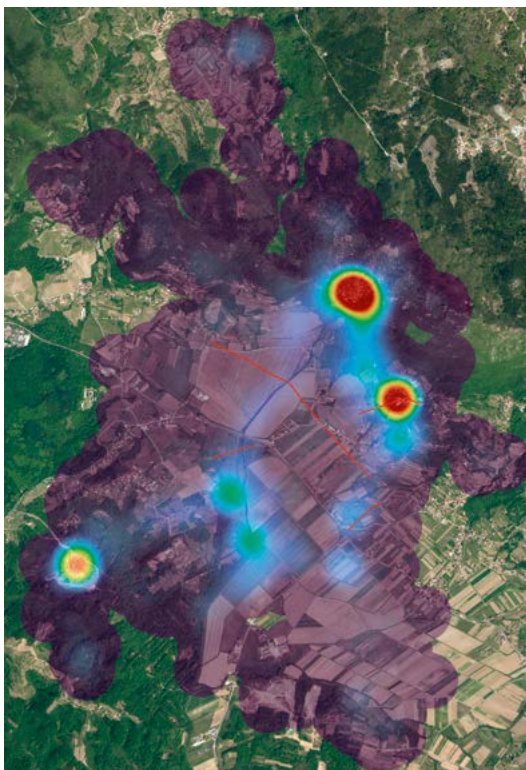
foto: Pia Höfferle

kot sta mirovanje (sedenje, ležanje) ali lajež, nakaže najdbo ciljnega vonja v okolju. V zadnjem koraku psu, ki se je naučil iskanja ciljnega vonja in nakazovanja, omogočimo učenje z opazovanjem in posnemanjem, pri katerem si nabere tudi potrebne izkušnje. V tej fazi se z delom v skupini manj izkušeni pes z opazovanjem uči od bolj izkušenih. Število ponovitev posameznega koraka in na kako majhne elemente moramo posamezen korak razdrobiti v procesu učenja, je odvisno od več dejavnikov – karakterja psa, izkušenosti vodnika ter vzdržljivosti in potrpežljivosti obeh v procesu učenja.

DETEKCIJSKI PSI SKOZI ZGODOVINO

Zaradi njihovih edinstvenih lastnosti, hitre učljivosti in učinkovitosti so psi postali neprecenljivi partnerji na različnih področjih dela in raziskav. O uporabi psov za spremljanje stanja ogroženih in

V projektu BESTbelt smo s pomočjo modela identificirali prednostna območja za izolacijo sredjenapetostnih daljnovodov. Temno rdeča območja ponazarjajo območja pogostejšega pojavljanja velike uharice, rdeče črte pa prioritete linije, na katerih bomo stebre daljnovoda v prihodnje tudi ustrezno zaščitili.

foto: Pia Höfferle

zavarovanih vrst na področju varstva narave dolgo ni bilo veliko govora, a omenjena metoda sama po sebi ni noviteta. Prva znanstvena objava z opisom udeležbe psov kot partnerjev v biološki znanosti sega že v leto 1930. Kljub že skoraj stoletni tradiciji uporabe psov v ekologiji in naravovarstvu, so se te metode spremljanja zares začele uveljavljati šele pred nekaj desetletji. Dandanes so najbolj uveljavljene na območju ZDA, Evrope in Oceanije. V Evropi so metode uporabe detekcijskih psov uveljavljene predvsem v Angliji, Nemčiji ter na Švedskem.

Psi najpogosteje sodelujejo pri odkrivanju škodljivcev (invazivnih rastlin in gliv), iskanju sledi (dlak, iztrebkov) skrivnostnih in močno ogroženih vrst, odkrivanju gnezd, iskanju živih osebkov ter iskanju trupel poginulih živali. Pri varstvu ptic so najpogosteje uporabljeni pri iskanju poginulih ptic pod napravami za proizvodnjo električne energije (vetrne elektrarne, daljnovodi) in pri prepozna-

Primer električnega udara iz Črne gore, kjer je bilo pod daljnovodnim stebrom najdenih kar pet kadavrov ptic hkrati. Težava pri odkrivanju dogodkov električnega udara pri pticah pogosto tiči v hitrem izginevanju kadavrov pod plenilcev zaradi plenilcev (npr. lisice *Vulpes vulpes*), ki kadavre odnesejo.

foto: Tomaž Mihelič

vanju sledi strupenih snovi v primerih suma na zastrupitev. Slednje pripomore k odkrivanju primerov zastrupljanja ptic s kemičnimi sredstvi že na samem mestu najdbe, ki jih sicer brez laboratorijskih raziskav ni mogoče identificirati. S tovrstnimi raziskavami se trenutno ukvarjajo na Hrvaškem, Madžarskem in v Bolgariji.

foto: Katharina Grund, EuroNatur

Pia Höfferle je zaključila magistrski študij varstva narave v Kopru. Na DOPPS-u je zaposlena kot varstvena ornitologinja, kjer se med drugim ukvarja tudi s projekti, ki naslavljajo problematiko umeščanja obnovljivih virov energije in energetske infrastrukture.

foto: Katharina Grund, EuroNatur

Tomaž Mihelič je po izobrazbi gozdar in zaposlen kot varstveni ornitolog na DOPPS-u. Vključen je v številne raziskave ptic. Bil je koordinator Atlasa ptic Slovenije (2019) in Evropskega atlasa gnezdičk. Trenutno je vključen v uvajanje mirnih čon za divjega petelina in belko v Triglavskem narodnem parku, akcije varstva velike uharice in preprečevanje elektroudarov na daljnovidih.

foto: osebni arhiv

Petra Mohar je po izobrazbi biologinja. Dolga leta je delovala v DOPPS-u kot aktivna prostovoljka, preostali del energije pa je usmerjala v vzgojo psov, dokler ta ni postala njena osnovna dejavnost. Danes je certificirana svetovalka za vedenje psov v tujini in Sloveniji.

SPREMLJANJE VRST IN UKREPI ZA VARSTVO

Ukrepi za ohranjanje populacij ogroženih vrst ptic v veliki meri vključujejo spremljanje posameznih vrst, kar je pogosto vrstno specifično in zahtevno. To velja zlasti za izmuzljive, redke, nočne ali zelo mobilne vrste. Pri varstvu ptic se raziskovalci in znanstveniki pri ocenjevanju in spremljanju stanja vrst praviloma držijo ustaljenih popisnih metod. Kljub naboru številnih metod spremljanja pa nekaterih najsodobnejših metod ni mogoče uporabiti tudi zaradi visokih finančnih in časovnih vložkov.

Pri spremljanju vrst pogosto naletimo na ovire, kot so na primer skrivnostni način življenja vrste, nedostopen ali zahteven teren ali drugi okoljski faktorji, ki onemogočajo, da bi jih spremljali celostno in učinkovito. Nezaodstni podatki o stanju vrst lahko prispevajo k napačni interpretaciji in pomanjkljivemu varstvu, kar ima lahko za posledico nadaljnjo izgubo številčnosti ali celo populacij vrst.

PSI - NAJBOLJŠI DETEKTIVI NARAVE

Številne raziskave so pokazale, da uporaba detekcijskih psov povečuje število najdb ter natančnost in učinkovitost terenskih raziskav v naravovarstvu, s čimer so takšne metode učinkovitejše od že obstoječih popisnih metod. V primerjavi s kamerami in foto pastmi lahko psi odkrijejo do 10-krat več najdb. Pri iskanju poskusno nastavljenih trupel netopirjev in ptic pod vetrnimi elektrarnami so psi odkrili 71–95 % vseh netopirjev in 91–96 % vseh ptic, medtem ko so ljudje odkrili le 6–42 % vseh netopirjev in 30–45 % vseh ptic. Pri tem pomembno vlogo igra tudi velikost najdbe, pri čemer so psi pri iskanju manjših najdb, kot so na primer manjše ptice pevke, dosegali za skoraj tretjino boljše rezultate v primerjavi z ljudmi (80 % v primerjavi s 54 %). Raziskave so pokazale, da je uporaba detekcijskih psov tudi časovno učinkovitejša, saj psi opravijo delo v krajšem času. Pri iskanju iztrebkov koal (*Phascolarctos cinereus*) so ekipe s psi delo opravile kar 19-krat hitreje kot ekipe, v katerih so iskali le ljudje.

KAJ SI LAHKO OBETAMO V PRIHODNOSTI

Uporaba in razvoj metod za vključevanje detekcijskih psov kot orodja pri odkrivanju primerov električnega udara na srednje napetostnih daljnovidih ima zelo velik potencial in bi lahko znatno

Uporaba detekcijskih psov kot orodja pri odkrivanju primerov električnega udara na srednje napetostnih daljnovidih bi lahko znatno prispevala k izbolšanju varstva naše največje sove.

foto: Pia Höfferle

prispevala k izbolšanju varstva naše največje sove – velike uharice. Pri tem se je treba zavedati, da sta ključna faktorja za uspešnost že naučenih in usposobljenih detekcijskih psov na terenu primerne metoda in zasnova raziskave. Ta mora biti prilagojena glede na ciljno vrsto, zahtevnost terena, vremenske razmere in druge okoljske dejavnike, kot je na primer stopnja plenjenja s strani drugih vrst. Z ozirom na ta dejstva je treba metodo in njen razvoj prilagoditi izbranemu območju raziskave, s čimer lahko v najboljši meri pripomoremo k uspešnosti najdb, končnemu rezultatu spremljanja vplivov, izvedbi varstvenih ukrepov in s tem na velikost populacije varovane vrste.

VIRI

- ARNETT, E. B. (2006). A Preliminary Evaluation on the Use of Dogs to Recover Bat Fatalities at Wind Energy Facilities. – *Wildlife Society Bulletin* (1973-2006), 34(5): 1440-1445.
- BERNARDINO, J., MARTINS, R., BISPO, R., MARQUES, A., MASCARENHAS, M., SILVA, R. & MOREIRA, F. (2022): Ecological and methodological drivers of persistence and detection of bird fatalities at power lines: Insights from multi-project monitoring data. – *Environmental Impact Assessment Review*. 93.
- CRISTESCU, R., FOLEY, E., MARKULA, A., JACKSON, G., JONES, D. & FRERE, C. (2015): Accuracy and efficiency of detection dogs: A powerful new tool for koala conservation and management. – *Scientific reports* 5., <https://doi.org/10.1038/srep08349>
- MATHEWS, F., SWINDELLS, M., GOODHEAD, R., AUGUST, T. A., HARDMAN, P., LINTON, D. M. and HOSKEN, D. J. (2013): Effectiveness of search dogs compared with human observers in locating bat carcasses at wind-turbine sites: A blinded randomized trial. – *Wildlife Society Bulletin*, 37: 34-40.
- SALVADO PAULA, J. J., COSTA LEAL, M., JANEIRO, M. J., MASCARENHAS, R. D., COSTA, H. & MASCARENHAS, M. (2013): Dogs as a tool to improve bird-strike mortality estimates at wind farms. – *Journal for Nature Conservation* 19: 202-208.
- SMALLWOOD, K. S., BELL, D. A. & STANDISH, S. (2020): Dogs Detect Larger Wind Energy Effects on Bats and Birds. – *The Journal of Wildlife Management*, 84: 852-864.

JANUARSKO ŠTETEJE VODNIH PTIC (IWC) 2024

Navodila za štetje vodnih ptic, popisni obrazec, vsa obvestila v zvezi s štetjem ter navodila za prevzem popisnih materialov in oddajo podatkov prek spletne baze bodo dostopni tudi na spletni strani DOPPS www.ptice.si.

Januarsko štetje vodnih ptic (IWC) je najboljše sistematični in organiziran popis ptic v Sloveniji. Od leta 1997 v okviru štetja vsako leto skupaj preštejemo vodne ptice na vseh večjih rekah, celotni slovenski obali in večini pomembnejših stoječih vodnih teles v državi. Osnovni cilj štetja vodnih ptic je spremljanje zimskih populacij vodnih ptic in zbiranje informacij, ki prispevajo k ohranjanju njihovih populacij in mokrišč. Štetje v tako velikem obsegu ne bi bilo mogoče brez velikega vloženega truda množice predanih popisovalcev. Vaš prispevek je zelo dragocen, saj prav vsak sodelujoči prispeva kamenček v mozaik čez tisoč kilometrov dolge mreže rečnih odsekov in drugih voda, ki jih pregledamo vsako leto.

Veselim se ponovnega sodelovanja z vami v letu 2024, obenem pa se vsem že vnaprej zahvaljujem za opravljeno delo!

Luka Božič, nacionalni koordinator IWC

Štetje vodnih ptic bo leta 2024 **v soboto 13. in nedeljo 14. januarja**. Vodne ptice bomo tako kot vsako leto šteli na osmih števnih območjih, na vseh najpomembnejših vodnih telesih po Sloveniji. Vsako števno območje ali njegov del ima svojega lokalnega koordinatorskega, ki vas bo razporedil na odsek, kjer boste šteli, ter skrbel za skladno opravljanje popisa.

NASLOVI LOKALNIH KOORDINATORJEV:

o za števno območje Obale:

- Borut Mozetič,
041 643 703, e-pošta:
borut.mozetic@dopps.si

o za števno območje Notranjske in Primorske:

- Peter Krečič, 031 571 076,
e-pošta:
peter.krecic@siol.net

o za števno območje zgornje Save:

- Sava od izvira do
Naklega, Sora:
Blaž Blažič, 070 713 978,
e-pošta:
blaz.blazic@dopps.si
- Sava od Naklega do
Litije: Katarina Denac,
041 316 740, e-pošta:
katarina.denac@dopps.si
- Ljubljana, Ljubljansko
barje: Mitja Denac,
041 243 920, e-pošta:
mitja.denac@gmail.com

o za števno območje spodnje Save:

- Krka: Andrej Hudoklin,
041 893 740, e-pošta:
andrej.hudoklin@zrsvn.si
- Sava od Zidanega mosta
navzdol: Gregor Bernard,
041 830 463, e-pošta:
gregor.bernard@siol.net
- Sotla: Dušan Klenovšek,
041 593 929, e-pošta:
dusan.klenovsek@kp.gov.si

o za števno območje Kolpe:

- Urša Koce, 031 263 849,
e-pošta:
ursa.koce@dopps.si

o za števno območje Savinje:

- Luka Božič, 031 307 993,
e-pošta:
luka.bozic@dopps.si

o za števno območje Drave:

- Luka Božič,
031 307 993, e-pošta:
luka.bozic@dopps.si

o za števno območje Mure:

- Željko Šalamun,
041 712 396, e-pošta:
zeljko.salamun@dopps.si

o Nacionalni koordinator IWC:

- Luka Božič, 031 307 993,
e-pošta: luka.bozic@dopps.si

VODNE PTICE ŠTEJEMO V SOBOTO 13. IN NEDELJO 14. JANUARJA 2024

SPLETNA BAZA JANUARSKEGA ŠTETJA VODNIH PTIC (IWC)

Zaradi velike količine zbranih informacij so shranjevanje, upravljanje in obdelava podatkov štetja zamuden in logistično zahteven projekt. Pred nekaj leti smo vzpostavili bazo, ki omogoča spletni vnos opazovanj in njihovo sprotno preverjanje s strani administratorja. Funkcionalnost baze in obrazec za spletni vnos vseskozi izboljšujemo, tudi s pomočjo povratnih informacij uporabnikov. Spletni vnos podatkov v trenutni različici je enostaven, zmanjšuje možnost napak in omogoča pregleden dostop do rezultatov štetja vsem popisovalcem. Možnost spletnega vnosa podatkov uporablja večina vseh sodelujočih, si pa želimo, da bi se ta delež v bodoče še povečal. Z neposrednim vnosom se zmanjšajo možnosti napak pri prepisovanju podatkov s popisnih obrazcev v bazo, izognemo pa se tudi okolju neprijazni porabi velikih količin papirja.

Vsem, ki ste že pristopili k sistemu elektronskega obveščanja in vnosa podatkov v preteklih letih, bomo podrobnejša navodila, vsa obvestila v zvezi s štetjem in opomnik dogodka poslali izključno prek elektronske pošte.

Novo popisovalce in tiste, ki se za ta korak še niste odločili, vabimo, da prevzem popisnih materialov (obrazec, navodila, karte z odseki oz. lokalitetami) in oddajo podatkov (vpis rezultatov vašega štetja in drugih rubrik z obrazca) za leto 2024 opravite prek spletne baze. V kolikor se boste odločili za to možnost vas prosimo, da nam svojo odločitev čim prej sporočite po e-pošti oziroma z SMS-om nacionalnemu koordinatorju štetja. Sporočilo naj vsebuje vaše ime in priimek ter e-poštni naslov, za katerega želite, da je v bazi januarskega štetja in ga uporabljamo za komunikacijo z vami.

CUYABENO – TROPSKI DEŽEVNI PRAGOZD V AMAZONIJI

// Franc Janžekovič

Obrežje reke Aguarico
foto: Milan Škafar

Porečje Amazonke z neprehodnimi vlažnimi gozdovi in izjemno biodiverziteti buri domišljijo ornitologov. Letos spomladi sem imel priložnost obiskati Naravni rezervat Cuyabeno, drugo največje zaščiteno območje v Ekvadorju. Rezervat leži na severozahodu Amazonije, na jugu in severu ga omejujeta reki Rio Napo in Putumayo, osrednja reka pa se imenuje Aguarico. Notranjost rezervata je prehodna samo po rečnih tokovih, najpogostejše prevozno sredstvo je piroga.

Glavni motiv za naravoslovni obisk Južne Amerike je bilo doživetje Amazonskega deževnega pragozda in Galapaškega otočja. Ekvador ponuja oboje, večtedensko potovanje je organizirala turistična agencija z lokalnimi vodniki, ob tej priložnosti predstavljam le nekaj vtisov iz pragozda.

PRVOBITNA NARAVA

Naša pot po Južni Ameriki se je pričela na letališču Quito, od koder smo se z avtobusom odpravili na severovzhod Ekvadorja do kraja Tierras Orientales na obrežju reke Aguarico. Tukaj smo presedli na motorne piroge in nadaljevali vožnjo po reki vse do sotočja z reko Cuyabeno, kjer smo vstopili v Naravni rezervat Cuyabeno. Rezervat je del ama-

ZNAČILNOSTI EKVADORJA:

površina: 256 370 km²

št. prebivalcev: 17,8 milijona

št. vrst ptic: okrog 1660,
večina endemitov je vezanih
na Galapaško otočje

ZANIMIVE VRSTE PTIC:

ara vrste *Ara macao*

amazonski motmot
(*Momotus momota*)

kukavica vrste
Crotophaga ani

kura vrste
Penelope jacquacu

tangara vrste
Ramphocelus nigrogularis

tukan vrste
Ramphastos vitellinus

ovratniški pasat
(*Megaceryle torquata*)

zonskega porečja, meri 5900 km², v njem živi okrog 530 vrst ptic. Lokalne oblasti ga oglašujejo kot raj za vse ljubitelje živali. Reklamni slogan ni pretiran, tamkajšnja narava je resnično prvobitna. Strnjениh naselij ni, prav tako ni cestne infrastrukture in tudi ne električnega omrežja ali telefonskega signala. Občasno so na obrežju reke vidne plemenske naselbine ali turistične namestitve z nekaj lesenimi stavbami.

Potovanje po reki je vključevalo tudi obiske pri domačinih. Dve naselji, kjer smo se zadržali dalj časa, sta razširjeni družinski skupnosti s člani več generacij. Družinska ekonomija je bolj ali manj samozadostna, okrog naselja gojijo kulturne rastline za pridelavo hrane in prodajo, predvsem maniok in kakavovec. Na domačiji, ki je vključena v turistično

HOACIN

(*Opisthocomus hoazin*) – ekološko in taksonomsko zelo zanimiva vrsta

foto: iStock

Družinska hiša na bregu reke Aguarico, edini dostop do doma je s pirogo po reki
foto: Franc Janžekovič

Samica KAČJEVRATNIKA vrste *Anhinga anhinga*
foto: Milan Škafar

Rečni breg amazonske džungle in VISEČA GNEZDA ŠKORČEVCEV

foto: Franc Janžekovič

OVRATNIŠKI PASAT (*Megaceryle torquata*)

foto: Milan Škafar

V notranjosti Amazonskega pragozda
foto: Franc Janžekovič

ponudbo, nam je prijazna gospodinja razkazala svoj »vrt«, utrgala plod kakavovca, ga z mačeto razklala in nam dala v pokušino semena, na debelo obložena z okusnim belim mesom. Kot vemo, surova semena niso užitna, predelana pa poznamo v čokoladi. Poučno je bilo spoznati rastlino manioka, ki je grmovnica z odebeljenimi in užitnimi gomolji. Naš ornitološki vodnik nam je pokazal njegovo pripravo in peko v tortilje.

EDINSTVENI HOACIN

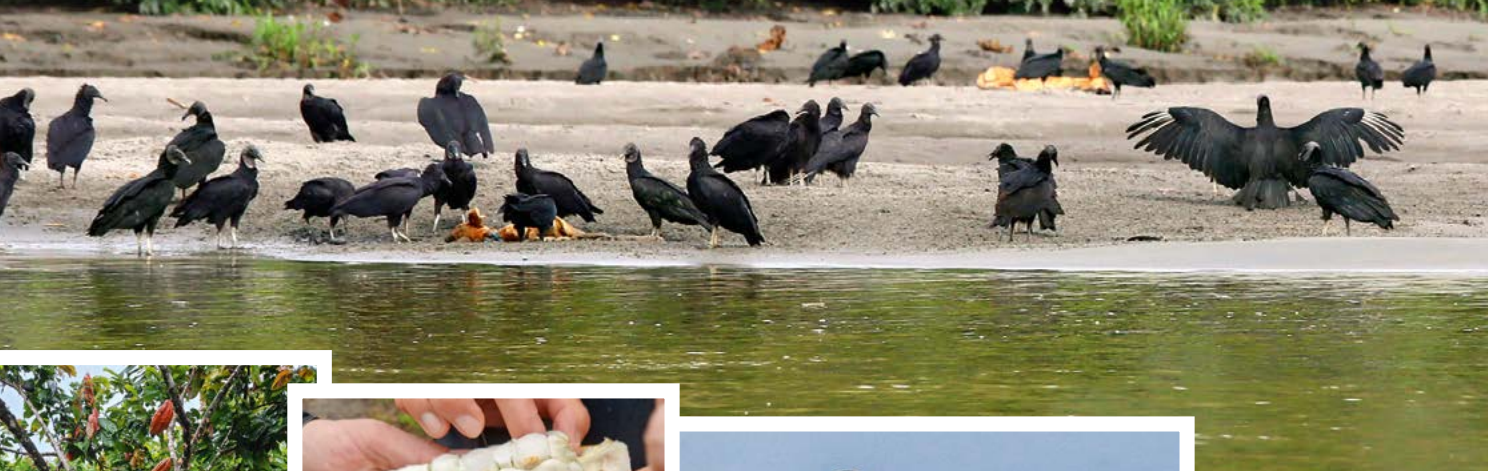
Prvo bližnje srečanje z amazonskimi pticami je bilo s skupino hoacinov (*Opisthocomus hoazin*), sedeli so na vejah ob vodi in navzočnost ljudi jih očitno ni vznemirjala. Gre za ekološko in taksonomsko zelo zanimive ptice, so namreč edina vrsta reda Opisthocomiformes, pri kateri sorodstvene vezi z drugimi skupinami ostajajo nejasne. Mladiči imajo na peruti razvita dva prsta s krempljem, s katerima si pomagajo pri plezanju po drevju, pri odraslih prsta zakrtna. Do pred kratkim so jih zaradi te lastnosti smatrali za povezovalni člen z neletečimi evlucijskimi plazilskimi predniki. Danes je ta hipoteza opuščena, saj sta prosta prsta evlucijsko mlajša prilagoditev. Njihova prehrana je v celoti rastlinska, večino zaužite hrane

sestavlja zeleno listje dreves, v manjšem obsegu pa še cvetovi in rastlinski plodovi. Zato imajo večdelni želodec – edinstven primer med pticami, v katerem poteka fermentacija, podobno kot pri prežvekovalcih. Pri fermentaciji se sproščajo plini, ki jih z izpahovanjem spuščajo na prosto, zaradi neprijetnega vonja plina se jih je oprijelo ime »smrdljivi ptiči«.

POGLED S PIROGE V OBREŽNO GRMOVJE

Pri raziskovanju rezervata smo bili omejeni na vodne poti in vožnjo s pirogo, saj džungla širokolistnega deževnega gozda ni prehodna. Opazovanje ptic je zato bilo omejeno na bujno vegetacijo na rečnem bregu. Markantna vrsta, ki smo jo večkrat opazovali, kako se sonči z razprtimi perutmi, je bil kačjevratnik vrste *Anhinga anhinga*. Sodi v red veslonožcev (Suliformes), ki jim je skupna plavalna koža med vsemi štirimi prsti. Po plavanju suši perje s posedanjem z razprtimi perutmi, podobno kot vidimo pri naših kormoranah, s katerimi je tudi v bližnjem sorodstvu. V istem okolju smo opazovali ovratniškega pasata (*Megaceryle torquata*), ki je posedal po obrežnem grmičevju in je sorodnik našega vodomca.

Lokalne oblasti Naravni rezervat Cuyabeno oglašujejo kot raj za vse ljubitelje živali. Reklamni slogan ni pretiran, tamkajšnja narava je resnično prvobitna.

GRM KAKAVOVCA
(*Theobroma cacao*) in odprt
plod kakavovca s semeni –
semena so v mesnatem ovoju
bele barve, ki je užiten surov.
foto: Franc Janžekovič

ŠKORČEVEC
vrste *Cacicus cela*
foto: Milan Škafar

JASTREBI vrste
Coragyps atratus ob
mrhovini na obali
reke Aguarico
foto: Milan Škafar

Zaradi glasnosti smo strnjene skupine kukavic vrste *Crotophaga major* opazili že od daleč, ko so se med obrežno vegetacijo ležerno spreletavale z veje na vejo. Poleg glasne komunikacije so vpadljive tri morfološke značilnosti te vrste: črna barva perja, dolg rep in izrazit greben na kljunu.

V zahodnem delu Amazonije živi več vrst jastreb, na našem potovanju po reki Aguarico smo opazovali le vrsto *Coragyps atratus* iz družine jastrebi Novega sveta (Cathartidae). Prepoznavanje vrste je dokaj enostavno, perje je v celoti črne barve, glava je neoperjena s temno sivo in nagubano kožo. Na bregovih reke najdejo dovolj hrane, saj smo skupine po 10 in več ptic videli na različnih lokacijah.

ŠKORČEVCI

Na območju Cuyabena je poznanih okrog 30 vrst škorčevcev. Domačini za vse vrste uporabljajo ime »oropendola«. V perju prevladuje črna barva v kombinaciji z rumeno ali rdečo, samice so lahko tudi rjavih tonov. Po velikosti so primerljive z našimi kosi ali šojami. V drevesnih krošnjah in po obrežnem grmičevju smo videvali različne vrste škorčevcev, zaradi pomanjkanja izkušenj pa določanje na videz podobnih vrst ni bilo zanesljivo. Z

gotovostjo sem lahko prepoznal le najpogostejšo vrsto škorčevca z latinskim imenom *Cacicus cela*, z rumeno trtico, rumeno liso v perutih in rumenim kljunom. Na njihovo številčnost so opozarjala tudi viseča gnezda. Večina višjih dreves je bila ovešena z gnezdi, spletenimi na dolgih pecljih.

Uradna ekvadorska politika je zelo naklonjena ohranjanju narave. V ustavi imajo poseben člen s pravico do narave. Nacionalna prednostna naloga je zaščita biotske raznovrstnosti, danes je zaščitena 19 % ozemlja, načrt pa vključuje zaščito 32 % površine države. Razglašeni je 11 narodnih parkov in 19 rezervatov, s katerimi upravlja država. Ornitološka pričakovanja in priprave pred potovanjem po Amazoniji so bila usmerjena v prepoznavanje vrst. Dejanska izkušnja je bila izjemna, predvsem prvinski pragozdni habitat z obiljem zvokov, raznolikim rastlinjem in nenavadnimi oblikami hroščev in metuljev. V zakup je potrebno vzeti tudi manj prijetne posledice potovanj v eksotične dele sveta. Ptice in netopirji v tem okolju so lahko prenašalci glive z imenom *Histoplasma capsulatum*, ki povzroča mikozno okužbo pri ljudeh. Najverjetneje preko netopirjevih iztrebkov sem se okužil tudi sam in dobil diagnozo pljučne histoplazmoze, ki pa je sedaj že uspešno pozdravljena.

KATERE IN KOLIKO PTIC SMO LETOS PREŠTELI V AKCIJI

PTICE OKOLI NAS

// Tilen Basle

Leta 2023 smo v okviru akcije zabeležili tudi pet **KRIVOKLJUNOV** (*Loxia curvirostra*).

foto: **Ivan Petrič**

Zadnji teden januarja že tradicionalno štejamo ptice, ki se zadržujejo v bližini naših domov. Letos smo jih s skupnimi močmi našeli kar 15.248, pripadajočih 72 vrstam. V naslednjih vrsticah vam zaupam, katerih je bilo največ in kdo je bil najbolj vnet pri štetju.

Namen akcije Ptice okoli nas je spremljanje ptic v okolici naših domov. Podatki, zbrani z opazovanji tekom akcije kažejo, da navodila in priporočila za opazovanje in beleženje pridno upoštevamo. Med najštevilčnejšimi so namreč prav tiste vrste, ki jih pogosto označimo kar z izrazoma mestne oziroma urbane ptice.

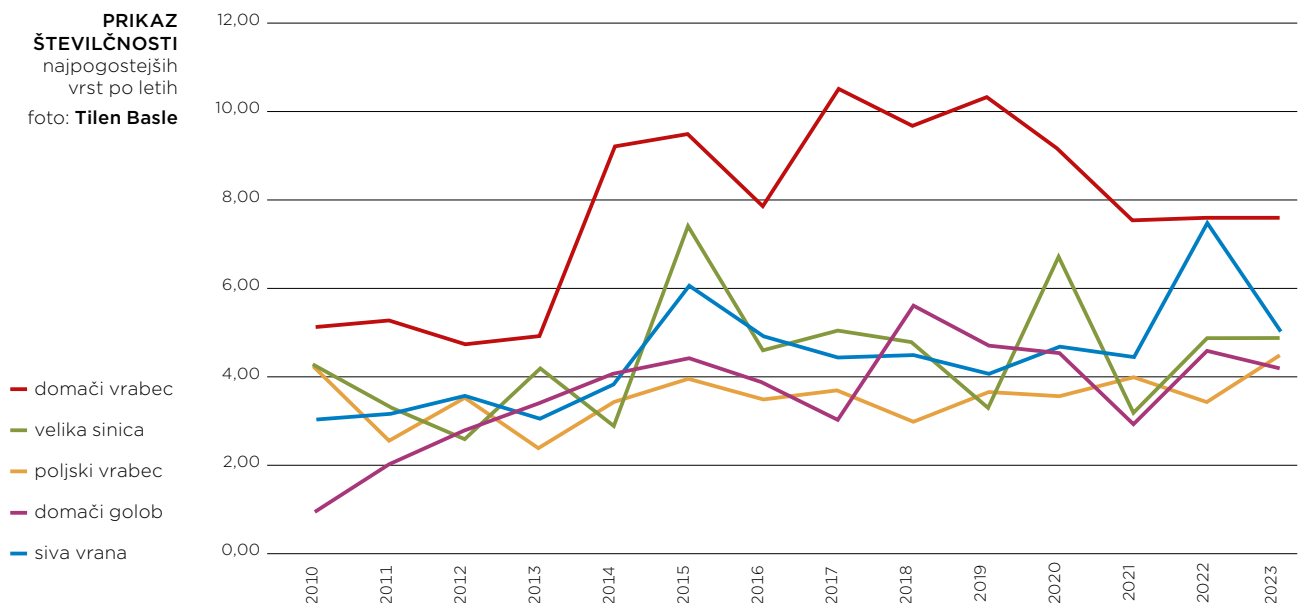
S 1572 opazovanimi osebki je bila **VELIKA SINICA** (*Parus major*) tretja najštevilčnejša vrsta.

ilustracija:
Jan Hošek

**PRIKAZ
ŠTEVILČNOSTI**
najpogostejših
vrst po letih

foto: **Tilen Basle**

ZANIMIVE VRSTE PTIC, opazovane v okviru akcije
Ptice okoli nas 2023 in njihovo število

Vrsta	število
žerjav (<i>Grus grus</i>)	80
planinska kavka (<i>Pyrrhocorax graculus</i>)	40
krivokljun (<i>Loxia curvirostra</i>)	5
bela štoklja (<i>Ciconia ciconia</i>)	2
srednji detel (<i>Dendrocoptes medius</i>)	1
pivka (<i>Picus canus</i>)	1
brezovček (<i>Carduelis flammea</i>)	1

Najštevilčnejša vrsta v letu 2023 je bil ponovno **domači vrabec** (*Passer domesticus*), ki na vrhu kravljuje že vsa leta akcije. Našteli smo jih kar 2442. Na drugem mestu se je obdržala **siva vrana** (*Corvus cornix*), prešteli smo 1634 osebkov, na tretjem mestu pa **velika sinica** (*Parus major*) s 1572 opazovanimi osebki. Trojica na vrhu je tako v primerjavi z letom 2022 ostala nespremenjena. Vse tri vrste skupaj so sestavljale kar 37 % vseh opazovanih ptic. Trem najštevilčnejšim so sledili poljski vrabec (*Passer montanus*), domači golob (*Columba livia domestica*), ščinkavec (*Fringilla coelebs*), plavček (*Cyanistes caeruleus*), kos (*Turdus merula*), lišček (*Carduelis carduelis*) in sraka (*Pica pica*).

Akcija Ptice okoli nas je v letu 2023 združila **1484 opazovalcev, kar je največ doslej**. Še posebej nas veseli, da je med udeleženci veliko otrok, ki se akciji pridružijo v šoli ali vrtcu. Letos je bilo takšnih **1129 iz 28 različnih srednjih ter osnovnih šol in vrtcev**. Ptice so najbolj številčno preštevali v **Vrtcu Lenart** (389 sodelujočih), **Vrtcu Tezno**

Deseterico najbolj številčnih
vrst v letu 2023 zaključuje

SRAKA (*Pica pica*)

ilustracija: **Mike Langman**
(rspp-images.com)

PTICE BODO OKOLI NAS TUDI V LETU 2024

Opazovanje ptic je enkratna pristočasna dejavnost, s katero se lahko ukvarjamo tudi iz udobja svojega doma. Ker nas zelo zanima, katere (in koliko) ptice opazite pri vas doma, vas vabimo k sodelovanju v akciji Ptice okoli nas.

V letu 2024 bomo ptice šteli **od ponedeljka, 22., do nedelje, 28. januarja**.

V tem tednu enkrat v času pol ure opazujte ptice na poljubni lokaciji. To je lahko v okolici doma, ob ptičji krmilnici, na krajšem sprehodu po parku ali po vasi. Zabeležite le največje število ptic iste vrste, ki jih vidite hkrati (tako preprečite večkratno štetje istih ptic). Svoja opazovanja nam nato do konca februarja sporočite prek e-obrazca, ki ga najdete na spletni strani www.ptice.si, kjer najdete tudi vse dodatne informacije in gradiva (letak, plakat), ki vam bodo v pomoč pri opazovanju.

Maribor (223 sodelujočih), **SIC Brežice** (61 sodelujočih), **BC Naklo** (58 sodelujočih) in **Vrtcu Beltinci** (47 sodelujočih). Zahvaljujemo se vsem sodelujočim, predvsem pa učiteljicam in učiteljem, ki so mlade spodbudili k opazovanju ptic.

DOMAČI VRABEC je bil tudi leta 2023, tako kot vsa leta doslej, najštevilčnejša vrsta, zabeležena v okviru akcije Ptice okoli nas.
foto: **Ivan Petrič**

POMEN STARORASLIH GOZDOV ZA VARSTVO GLIV

// Luka Šparl

Za zavarovana območja narave v Švici, ki imajo strog varstveni režim varovanja, je značilen visok delež staroraslih gozdov. Primer staroraslega gozda v 1098 ha velikem Zürich Wildnisparku.

foto: Luka Šparl

Leta 1960 je na Zemlji živelo 3 milijarde ljudi. Konec leta 2023 nas na našem planetu živi že več kot 8 milijard. Vsako leto se populacija ljudi na Zemlji dodatno poveča za približno 70 milijonov prebivalcev. Tako hiter trend naraščanja svetovnega prebivalstva se kaže v vse večji porabi naravnih virov, tudi lesa. Naravni viri na našem planetu so omejeni, zato se zastavlja bistveno vprašanje, kako gozdove upravljati na način, da bodo hkrati opravljali proizvodno in vse ekološke (in socialne) funkcije, ki jih od njih pričakujemo.

NESKONČNA RAST JE NEVZDRŽNA

Živimo v času, ko so in bodo velike spremembe, ki smo jih ljudje zmožni narediti, ključne za naše preživetje. Prva izmed tovrstnih sprememb je prilagoditev naše miselnosti. Že nekaj časa se vrstijo pozivi tako laične kot strokovne javnosti, da je nastopilo obdobje, v katerem bi bilo potrebno do določene omejiti človeško udobje in dati prednost prizadevanjem za naš obstoj. Posredno to pomeni tudi omejevanje rabe lesa za vse tisto, kar ni resnično nujno. Rabo naravnih virov je nujno omejiti. To je mogoče doseči s spremembami zakonodaje in njenim učinkovitim izvajanjem ter predvsem z drugačnimi modeli družbeno-politične ureditve. Eden izmed ključnih je gotovo model odrasti, ki zavrača idejo kontinuirane gospodarske rasti. Odrast lahko razumemo kot krčenje potrošnje in proizvodnje, s ciljem povečanja blaginje človeka in izboljšanja ekoloških razmer.

Obstoječa pravna podlaga, 6. člen Zakona o gozdovih, v drugi točki določa, da se zagotavlja gospo-

darjenje z gozdovi na način, ki ohranja vse funkcije gozdov. Ali smo v skladu z duhom časa – naslavljamo namreč povezani biodiverzitetno in podnebno krizo, od učinkovitosti naslavljanja katerih ni odvisna le prihodnost naših gozdov, temveč tudi preživetje človeka kot vrste – pripravljeni spremeniti pogled na vlogo gozdov in njihovo ekološko funkcijo prepoznati kot ključno?

Kako pomembna je ekološka funkcija gozdov, nakazuje že Strategija EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030, sprejeta leta 2020. Ena ključnih zahtev Strategije je strogo zavarovati vsaj tretjino zavarovanih območij v Evropski uniji, vključno z vsemi preostalimi pragozdovi in staroraslimi gozdovi. Tej zahtevi je dala soglasje tudi Slovenija.

ZAKAJ SO STARORASLI GOZDOVI TAKO POMEMBNI?

Primarni in starorasli gozdovi so v državah članicah EU redki, majhni in razdrobljeni. Zaščita teh gozdov je najustreznejša rešitev za ohranjanje biotske raznovrstnosti in blaženje posledic podnebnih sprememb. Kljub relativno majhni površini so starorasli gozdovi izjemnega pomena z vidika zagotavljanja pestrosti živega in ekosistemskih storitev. Površina vseh gozdnih rezervatov v Sloveniji je 9500 ha, kar predstavlja le 0,76 % slovenskih gozdov. Pragozdnih ostankov je v Sloveniji 540 ha oziroma le 0,04 % vseh slovenskih gozdov.

Starorasli gozdovi predstavljajo edino površino gozdov v Sloveniji, kjer se lahko razvijejo življenjska okolja za organizme, ki so nujno odvisni od starih

dreves in njihovih odmrlih ostankov. V evropskih gozdovih je od takšnih specifičnih življenjskih okolij odvisnih kar med 20 in 30 % vrst bakterij, lišajev, netopirjev, ptic in žuželk. Starorasli gozdovi so zelo pomembni tudi za obstoj številnih vrst gliv.

VRSTE GLIV, ZNAČILNE ZA STARORASLE GOZDOVE

V srednjeevropskih gozdovih je evidentiranih približno 1500 vrst gliv, ki uspevajo na odmirajočem ali odmrlem lesu. Obstoj in preživetje nekaterih izmed njih sta strogo odvisna od človeških vplivov, povezanih s proizvodnim izkoriščanjem gozdov. Potrjene so značilne razlike v zastopanosti glivnih združb, ko primerjamo gospodarske gozdove s staroraslimi. Te so še posebej izrazite pri glivah, ki jih uvrščamo v družino luknjičark (Polyporaceae). Zanje je značilno, da se na lesu, ki je v povsem začetni fazi razkroja in na lesu, ki je že povsem razkrojen, praviloma ne pojavljajo.

Glive, ki se pojavljajo na lesu, veljajo za dobre bi-oidikatorje zdravega življenjskega okolja. Podatke o evidentirani prisotnosti tovrstnih gliv in stanju njihovih populacij, lahko uporabimo za opredelitev naravovarstvenega pomena gozdov. Prav glive iz skupine luknjičark so nam lahko v pomoč pri prepoznavanju sprememb biotske pestrosti na določenih gozdnih območjih.

Izsledki znanstvenih raziskav potrjujejo, da je celokupna pestrost lesnih gliv odvisna predvsem od deleža oziroma količine primerne habitata, npr. odmrle lesne biomase. Pestrost ogroženih vrst lesnih gliv pa je odvisna od zadostnega števila starih dreves (npr. starih 250 let in več) in življenjskih okolij, kjer je vpliv človeka že dolgo časa minimalen ali ga celo ni. Že enkrat ali večkrat kratkotrajen vpliv človeka na starorasli gozd ima lahko tako izrazito negativen vpliv, da posledično nekatere glive, ki so striktni ekološki specialisti, iz teh območij izginejo.

Velika količina odmrlega lesa v vseh stopnjah razkroja je ključnega pomena za nemoten razvoj gliv razkrojevalk lesa. Odmrta lesna biomasa ponuja tudi vrsto mikrohabitatov, ki ustrezajo mnogim drugim vrstam gliv. Če želimo zagotoviti dolgoročno varstvo ogroženih vrst lesnih gliv, je bistveno, da zavarujemo starorasle gozdove, kjer te uspevajo.

PRIMERI OGRÖZENIH VRST GLIV, ZNAČILNIH ZA STARORASLE GOZDOVE

Na koreninah starih jelk se kot zajedalka pojavlja gorska bondarčevka (*Bondarzewia mesenterica*). Na debelih starih jelk se kot zajedalka pojavlja jelkov bradovec (*Hericium flagellum*). V jelovih gozdovih pragozdnega tipa se na površini golega lesa padlih jelk (redkeje tudi na bukovih lesnih ostankih) pojavlja počrnela bolinka (*Camarops tubulina*). Na trohnečem lesu starih bukev uspeva rjaveča iglovka (*Mycoacia gilvescens*). Na debelih padlih bukovih vejah se v poletnem času pojavlja drobljivi kožozob (*Dentipellis fragilis*). Na padlih debelih starih bukev se pojavlja koralasti bradovec (*Hericium coralloides*). Na zelo starih macesnih uspeva lekarniška kresilča (*Fomitopsis officinalis*). Na starih hrastih uspeva resasti bradovec (*Hericium erinaceus*).

KORALASTI BRADOVEC

(*Hericium coralloides*) je značilna vrsta staroraslih bukovih gozdov, pojavlja se tudi na t.i. veteranskih drevesih bukev zunaj gozdnega prostora (npr. v mestnih parkih).

foto: Luka Šparl

SPLOŠČENA POLOŠČENKA

(*Ganoderma applanatum*) tvori značilne večletne trosnjake, ki lahko z leti dosežejo izjemne dimenzije. Prednostno uspeva v staroraslih gozdovih in ima pomembno ekološko vlogo pri kroženju snovi v vitalnih gozdnih ekosistemih.

foto: Luka Šparl

ŽIVLJENJE V PODZEMLJU: SKRITO, A TUDI OGROŽENO

// Valerija Zakšek, Teo Delić

Jame so le eno izmed ljudem lažje dostopnih podzemnih življenjskih okolij.

foto: **Ester Premate**

Polja, vrtače, presihajoča jezera in jame so le nekatere izmed kraških oblik, ki so podobnim pokrajinam po svetu prenesle izvorno ime – kras. Med kraškimi fenomeni še posebej izstopajo jame; trenutno jih slovenski kataster jam beleži že več kot 15.000. Ob tem, da so nekatere turistične atrakcije, so jame izjemen del našega naravnega okolja in neprecenljiv vir naravne, a tudi kulturne dediščine. Lahko si jih predstavljamo kot nekakšna »okna«, ki nam odstirajo pogled v obsežnejše podzemno življenjsko okolje. A jame še zdaleč niso edino kraško podzemno življenjsko okolje. Kamnina okoli človeku dostopnih podzemnih rovov skriva namreč tudi obsežen splet špranj in razpok, ki so življenjski prostor številnih organizmov. Čeprav so jame in druga podzemna okolja na prvi pogled skrita in umaknjena (lahko tudi zelo globoko pod površje), to nikakor ne pomeni, da so od površja tudi povsem izolirana.

RAZMERE IN ŽIVLJENJE V PODZEMLJU

V podzemlju, kjer ni svetlobe, ni rastlin in s tem tudi ne proizvodnje hrane. Zato je razpoložljivost hranil običajno majhna. Organizmi, ki tam prebivajo, so odvisni od vnosa hranil s površja, ki jih prinašajo, npr. ponikalnice ali prenikle vode. Življenje v okolju s skromno in nestalno ponudbo hrane, kjer vladajo tema, visoka zračna vlažnost in relativno stalna temperatura, se ne zdi prav gostoljubno. A kljub temu tukaj živijo raznoliki prebivalci. Jame so pomembno življenjsko okolje za nekatere površinske živali, ki tukaj preživijo le določen del leta, kot npr. netopirji. Nekateri organizmi pa so na življenje v podzemlju povsem prilagojeni in jih najdemo izključno pod površjem. Samo v Sloveniji živi več kot 350 opisanih vrst podzemnih živali, a verjetno je prava številka še precej višja. Glavnino sestavljajo raznoliki nevretenčarji; po številu vrst prednjačijo

V jamah najdemo zelo raznolike jamske nevretenčarje, kot na primer **TRNATEGA JEŽKA** (*Monolista spinosa*), jamsko školjko **KUŠČERJEVO KONGERIJU** (*Congerius kusceri*) in **JAMSKEGA CEVKARJA** (*Marifugia cavatica*), **SKAKAČE** (na fotografiji skakač iz rodu *Verhoeffiella*) ter **PODZEMELJSKEGA ŠESTEROOKCA** (*Stalita taenaria*).

foto: **Teo Delić**

hrošči, sledijo jim pajkovci, medtem ko v podzemnih vodah prevladujejo raki in polži. Kot del širšega Dinarskega krasa sodi Slovenija med območja, ki so s podzemnimi živalmi najbogatejša in tako predstavlja svetovno vročo točko podzemne biodiverzitete.

MOČERIL: AMBASADOR ČISTIH KRAŠKIH VODA

Med podzemnimi živalmi, ki so sicer le redko večje od centimetra, s svojo velikostjo izstopa močeril ali človeška ribica (*Proteus anguinus*). Je edini izključno

Ker glavne grožnje podzemnim organizmom prihajajo s površja, je pomembno ohranjanje naravnih habitatov na površju in čistosti voda, ki se stekajo v podzemlje.

MOČERIL ali človeška ribica (*Proteus anguinus*), ambasador podzemnega živalstva in čistih kraških voda
foto: **Teo Delić**

v podzemlju živeči vretenčar v Evropi in zagotovo ena najbolj prepoznavnih jamskih živali. Njegov videz je poseben zaradi telesnih značilnosti, ki jih povezujemo z življenjem v podzemlju: njegova koža je svetle, nežno rožnate barve, oči so zakrnele. Dočaka lahko zavidljivo starost stotih let in je sposoben dolgotrajnega, tudi večletnega stradanja. Poleg belega močerila živi na zelo majhnem delu Bele krajine tudi črni močeril (*P. anguinus parkelj*), ki pa ima ohranjene oči. Ta populacija, verjetno z videzom površinskih prednikov, je bila leta 1986

opisana kot samostojna podvrsta. A tudi med na prvi pogled zelo podobnimi belimi močerili obstajajo razlike. Najnovejše molekularno taksonomske raziskave razkrivajo obstoj več ločenih vrst na Dinarskem krasu, od italijanskega Krasa pa vse tja do mejnega območja Hercegovine in Črne gore. Skupaj s črnim močerilom jih je kar devet, trenutno pa so v procesu znanstvenega opisovanja, kjer bodo dobile tudi imena. Dve med njimi sta zelo ozko razširjeni in posledično močno ogroženi: črni močeril v Beli krajini in izolirana populacija pri Stični.

Že ob znanstvenem opisu leta 1832, ki je bil sicer v nemščini, je dobil tudi slovensko ime - **DROBNOVRATNIK** (*Leptodirus hochenwartii*). Ni težko ugotoviti zakaj, mar ne?

foto: **Teo Delić**

GROŽNJE IN VARSTVO PODZEMNEGA ŽIVLJENJSKEGA OKOLJA

Ne le močeril, ki je najbolj prepoznaven, tudi druge vrste jamskih živali so pogosto endemične, z omejenimi možnostmi razširjanja in počasnimi razvojnimi cikli. Prav zato so še posebej ranljive in ogrožene. Potreba po varovanju edinstvene in pestre podzemne favne je bila pri nas prepoznana že razmeroma zgodaj: pomen varstva jam in podzemnih živali so poudarjali že pred več kot stoletjem, v Spomenici (1920). Kar nekaj podzemnih vrst in njihovih habitatov je pri nas zavarovanih. Tri izmed njih imajo poseben varstveni status tudi po evropski Direktivi o habitatih: močeril, hrošč drobnovratnik (*Leptodirus hochenwartii*) in jamska školjka jalžičeva kongerija (*Congerina jalzici*) ter habitatni tip jam s pestrim in/ali edinstvenim podzemnim živalstvom.

Ker glavne grožnje podzemnim organizmom prihajajo s površja, je za njihovo varstvo pomembno ohranjanje naravnih habitatov na površju in čistosti voda, ki se stekajo v podzemlje. Komunalne in industrijske odplake lahko prek ponikalnic ali prenikle vode pristanejo v podzemlju. Podobno se zgodi tudi s presežki gnojil, organskega materiala in fitofarmaceutskih sredstev na kmetijskih

površinah. Poznana je tudi grožnja neposrednega uničevanja podzemnih življenjskih okolij, kamor sodi gradnja prometne infrastrukture in kamnolomov ali regulacije površinskih rek. Slednje ne spremenijo le hidrologije rečnega ekosistema na površju, marveč tudi v podzemlju. Neposredno uničenje življenjskega okolja ne vodi nujno v izgubo neke vrste, a lahko prispeva k povečani razdrobljenosti njenega življenjskega okolja in populacij. Žal morava kot točkovno grožnjo opozoriti še na vedno obstoječi krivolov jamskih živali s pastmi. Temu so izpostavljene predvsem endemične in redke vrste hroščev, a so žrtve pasti tudi drugi organizmi in združba določenega območja.

Raziskave podzemnega živalstva na slovenskih tleh so se začele z znanstvenim opisom močerila (1768) in drobnovratnika (1832). A po več kot 200 letih raziskav tako kot pri močerilu tudi pri drobnovratniku s pomočjo molekularno taksonomskih pristopov ugotavljamo razdrobljenost in izoliranost populacij, kar pomembno spreminja pogled na varstveni pomen nekaterih populacij. Kljub številnim novim spoznanjem še vedno nimamo odgovorov na osnovna, a za njihovo varovanje ključna vprašanja: kje živijo, kako številčne so njihove in kako so te med seboj povezane? Odgovori na ta na prvi pogled preprosta vprašanja so neogibno potrebni, če želimo poznati stanje ohranjenosti močerila, drobnovratnika in drugih podzemnih vrst. Le tako bo možno oblikovati ustrezne varstvene ukrepe, s pomočjo katerih jih bomo varovali; ne le krovnih vrst, marveč tudi druge podzemne vrste in združbe, skupaj z njihovim življenjskim okoljem.

VIRI

- RECKNAGEL H., ZAKŠEK V., DELIČ T., GORIČKI Š., TRONTELJ P. (2023): Multiple transitions between realms shape relict lineages of *Proteus* cave salamanders. - *Molecular Ecology*, v tisku. DOI: 10.1111/mec.16868
- SPOMENICA ODSEKA ZA VARSTVO PRIRODE IN PRIRODNIH SPOMENIKOV (1920). Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo, 1: 69-75.
- ZAGMAJSTER M., POLAK S., FIŠER C. (2021): Postojna-Planina cave system in Slovenia, a hotspot of subterranean biodiversity and a cradle of speleobiology. - *Diversity* 13(6): 271.

Pošlji SMS
PTICE5
na **1919**
in prispevaj
5€!

Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije omogoča SMS-donacije v sodelovanju z družbami Telekom Slovenija, A1 Slovenija, T-2 in Telemach. Vsi navedeni ponudniki se v celoti odpovedujejo prihodkom iz naslova SMS-sporočil.

Pravila in pogoje sodelovanja v povezavi z SMS donacijami najdete na povezavi, dostopni prek QR-kode. (<https://www.ptice.si/pravno-obvestilo>)

ISTANBULSKO NEBO PREKRILO NA TISOČE BELIH ŠTORKELJ

// Muhamed Delić

Konec avgusta se je skupina članov Sekcije od Kolpe do Barja odpravila na nekajdnevni potep po Turčiji. Najbolj zanimivo je bilo zagotovo v Istanbulu! Mesto je posebno zaradi svoje lege na stičišču »dveh svetov« – azijskega in evropskega. Poleg ogledovanja številnih biserov Otomanskega in Bizantinskega cesarstva, postavljajočih se z različnimi in bogatimi kulturnimi, zgodovinskimi, arhitekturnimi in seveda naravnimi znamenitostmi, smo bili deležni tudi presenetljivega ornitološkega pojava.

V popoldanskih urah smo med plovbo po Bosporski ožini, ki se razteza med Marmornim in Črnim morjem, doživeli pravi ptičji spektakel. Našo pozornost so pritegnile množice belih štokelj (*Ciconia ciconia*), ki so se usmerjene proti znamenitemu stolpu zgrnile nad nas ter ob tem zasenčile popolnoma jasno nebo. Številne jate so krožile nad Bosporjem in se zbirale nad visokim stolpom na azijski strani Istanbula, ki jim je po videnem sodeč služil kot nekakšen orientir.

Pojav je pritegnil pozornost vseh navzočih, domačih in tujih turistov, ki v medsebojnih pogovorih nismo skrivali velikega navdušenja nad lahkotnim krožnim jadranjem tisočerih belih štokelj.

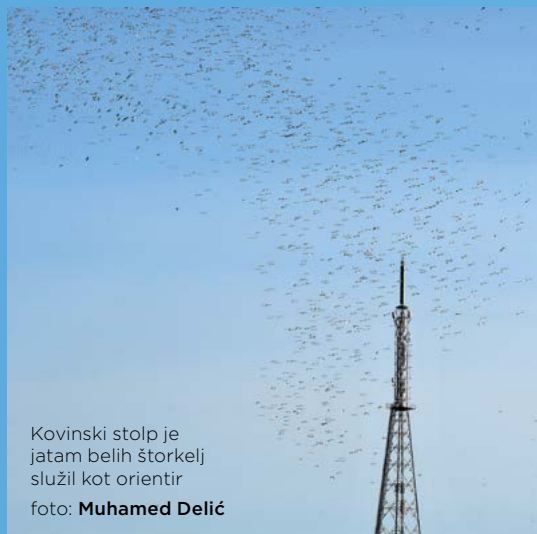
Tako številčna selitev je bila presenečenje za vse nas, saj smo v domačem kraju vajeni selitve štokelj v bistveno manjšem številu.

Opisani dogodek je zasenčil številne druge aktivnosti in vrste opazovanih ptic, ki od tistega trenutka niso bile več v ospredju. Naša pozornost je bila ves čas usmerjena zgolj v nebo in fotografiranje največjega števila belih štokelj na enem mestu, kar smo jih kadarkoli imeli priložnost opazovati.

Vsi smo se strinjali, da je bila plovba po Bosporski ožini pravo ornitološko doživetje, ki bo tudi s pomočjo teh fotografij, ki jih tukaj z veseljem delimo z vami, ostalo v našem spominu za vedno.

NA TISOČE BELIH ŠTORKELJ (*Ciconia ciconia*) je zasenčilo popolnoma vedro nebo.
foto: **Muhamed Delić**

Plovba po Bosporski ožini je bila pravo ornitološko doživetje.
foto: **Muhamed Delić**

Kovinski stolp je jatam belih štokelj služil kot orientir
foto: **Muhamed Delić**

KALIN – GOZDNI »PRIKUPNEŽ«

// Maks Sešlar

Pozna jesen je. Nekaj rjavih listov se komaj še drži vejic, ki jih obliva dež in lomi močan veter. Ceste so mokre, polja blatna, mi pa se grejemo s čajem. Dnevi so vse krajši in hladnejši, vse do takrat, ko se temperature močno spustijo in se deževno obdobje konča.

Naslednje jutro je pravo nasprotje opisanemu večeru. Zgodaj zjutraj so doline pokrite z gosto meglo, travniki in njive spiyo pod slano in v zraku vlada tišina. Kmalu zatem posije sonce, ki prebudi pokrajino in razblini meglo, izza katere se v daljavi lesketa zasneženo gorovje s čudovitim modrim ozadjem. Kar naenkrat gozdovi in polja spet zaživijo. Iz smrek priskakljajo kraljički in sinice, na jelšah se zbirajo jate čížkov, iz gozda odmeva čudovito petje taščice. Poleg njih pa od »bog ve kod« prihajajo čudoviti žvižgi s kovinskim prizvokom, ki se razlegajo po še vedno zamrznjenih dolinah.

Sončni žarki poudarjajo barvo samčevega trebuščka, obarvanega v oranžnordeči odtenek, kakršnega so plodovi navadne trdleske. Pri samici je trebuh sivorjav z le rahlim nadihom oranžne.

ilustracija: **Mike Langman**
(rspb-images.com)

trenje lupin semen. Črna maska, ki prekriva glavo in oči je povezana s kljunom. Črna barva se pojavi tudi na perutih. Le-te imajo modrikast pridih ter svetlo sivo črto, ki razbija monotonost. Značilna sta tudi njegova bela trtica ter dolg črnoder rep, po vejah pa skaklja na kratkih nožicah. Skrivnostni lepoteč in lepoteča sta seveda kalina (*Pyrrhula pyrrhula*).

RAZŠIRJENOST IN SELITVENE STRATEGIJE

Geografsko je vrsta vezana predvsem na zmerno topli pas evrazijske celine, kje je po različnih območjih razdeljena v devet različnih podvrst. Njegova razširjenost sega od samega zahoda Evrope (Velika Britanija) vse do vzhoda Azije (Japonska). Na severu je omejena na južni del Rusije in skrajni sever Skandinavije, na jugu pa na severni del Himalaje in Sredozemsko morje. V Evropi imajo kalini iz različnih območij tudi različne selitvene strategije. Podatki kažejo, da osebk s severa in vzhoda Evrope prezimujejo na njenem južnem delu, medtem ko se osebk iz osrednjega dela Evrope selijo bolj na jugozahod celine (v smeri SV-JZ). Ptice iz severozahoda in zahoda Evrope pa se selijo predvsem na krajše razdalje. Na žalost prezimovališča pri nas gnezdečih ptic ne poznamo. V Sloveniji je kalin večinoma razširjen v iglastih in mešanih gozdovih z veliko podrast, predvsem na nadmorskih višinah med 400 in 1600 m. Gnezdi lahko tudi v bukovich

Samec te ptice po svojem glasbenem nastopu elegantno prileti v mejico in si skupaj s samico ogleduje rdeče jagode brogovite, ki so še edine ostale na grmu. Mali skrivnostni ptici hitro pokazeta svoj glavni adut, ki je celo privlačnejši od petja – svojo lepoto. Sončni žarki poudarjajo barvo samčevega trebuščka, obarvanega v oranžnordeči odtenek, kakršnega so plodovi navadne trdleske. Pri samici je trebuh sivorjav z le rahlim nadihom oranžne. Kljun je pri obeh močan, črn, kot nalašč za

gozdovih in gozdovih navadnega kostanja. Tako ga pri nas v času gnezditve lahko najdemo v Julijskih in Kamniško-Savinjskih Alpah, v Karavankah, na Pohorju, v večjem delov Dinaridov pa tudi v Zasavju in Posavju. Novi atlas gnezdil (2019) število gnezdečih parov ocenjuje na 15.000–20.000. Svetovna populacija je sicer stabilna, kljub temu da v nekaterih delih Evrope drastično upada, kar je v največji meri posledica izgube habitata, domnevno pa tudi zaradi porasti populacije skobca (*Accipiter nisus*) v Evropi, saj je le-ta njegov plenilec.

GNEZDITEV

Kot že omenjeno, je kalina pretežno gozdna vrsta. Temu primerno je gnezdo skrito v drevesni krošnji ali gostem grmu. Zgrajeno je iz vejic, mahu in trav ter oblikovano v skodelico. Par si že pozno pozimi ali zgodaj spomladi izbere primerno mesto, kjer zgradi gnezdo. Kasneje samica leže 4–6 majhnih blede modrozelenih jajc, ki jih vali 12–14 dni. Pri tem ji lahko pomaga tudi samec. Po tem, ko se izvalijo, mladiči še 15–20 dni ostanejo v gnezdu. V tem obdobju in še nekaj časa po tem, ko že zapustijo gnezdo, jih hranita oba starša.

BOŽIČNA PTICA

Že stara navada je, da ob božičnih praznikih svojim najbližjim prinesemo ali pošljemo božično-novoletno voščilnico in jim zaželimo vse lepo. Kot nekdo, ki se ukvarja s pticami, tudi sam najraje izberem voščilnico s ptičjim motivom. Za take priložnosti so risbe in fotografije kalinov še posebej primerne. Samec je čudovit v božičnih barvah, še zlasti, če je naslikan na vejici zimzelenega grma. Poleg tega

Če imamo srečo, lahko kalina občudujemo ne le na prazničnih voščilnicah, marveč tudi v živo, kar s pogledom skozi domače okno.

foto: **Tone Trebar**,
www.naturephoto-tone.com

pa se v nižinah zadržuje ravno v prazničnem času. Da si pričaramo ozračje, s katerim bo prazniki res popolni, lahko zraven hiše postavimo krmilnico za ptice. Tako lahko kalina občudujemo ne le na voščilnicah, marveč tudi v živo, kar s pogledom skozi domače okno. Ker se prehranjuje s popki, sadjem in semeni, je zanj lahko primerna zelo raznolika hrana. Za še večji uspeh pri privabljanju pa je priporočljivo, da krmilnico postavimo v bližino gostega grma ali drevesa, kamor se v primeru nevarnosti ali vznemirjenosti lahko skrije – kalina je namreč precej plaha ptica.

V Sloveniji je kalina večinoma razširjen v iglastih in mešanih gozdovih z veliko podrastjo, predvsem na nadmorskih višinah med 400 in 1600 m.
foto: **Tjaša Pršin**

PTICE MALO DRUGAČE

BELA ŠTORKLJA (*Ciconia ciconia*) v mesečini

Nekega večera sem se odpravil na fotolov za srnjakom, žal brez uspeha. Med vožnjo domov sem se za hip zazrl v polno luno, ki je bila zares velika. Takoj sem dobil zamisel, da bi kaj fotografiral z njo v ozadju. Najprej sem pomislil na cerkev na Ptujski gori, kmalu zatem pa sem opazil štorkljino gnezdo z dvema štorkljama. Da je luna "prišla" na pravo mesto, sem moral čakati skoraj pol ure, nato pa je sledila akcija! Luna se je hitro premikala po nebu in v manj kot minuti je bila že zunaj kadra. Torej sem bil ob pravem času na pravem mestu – včasih je sreča tudi na naši strani.

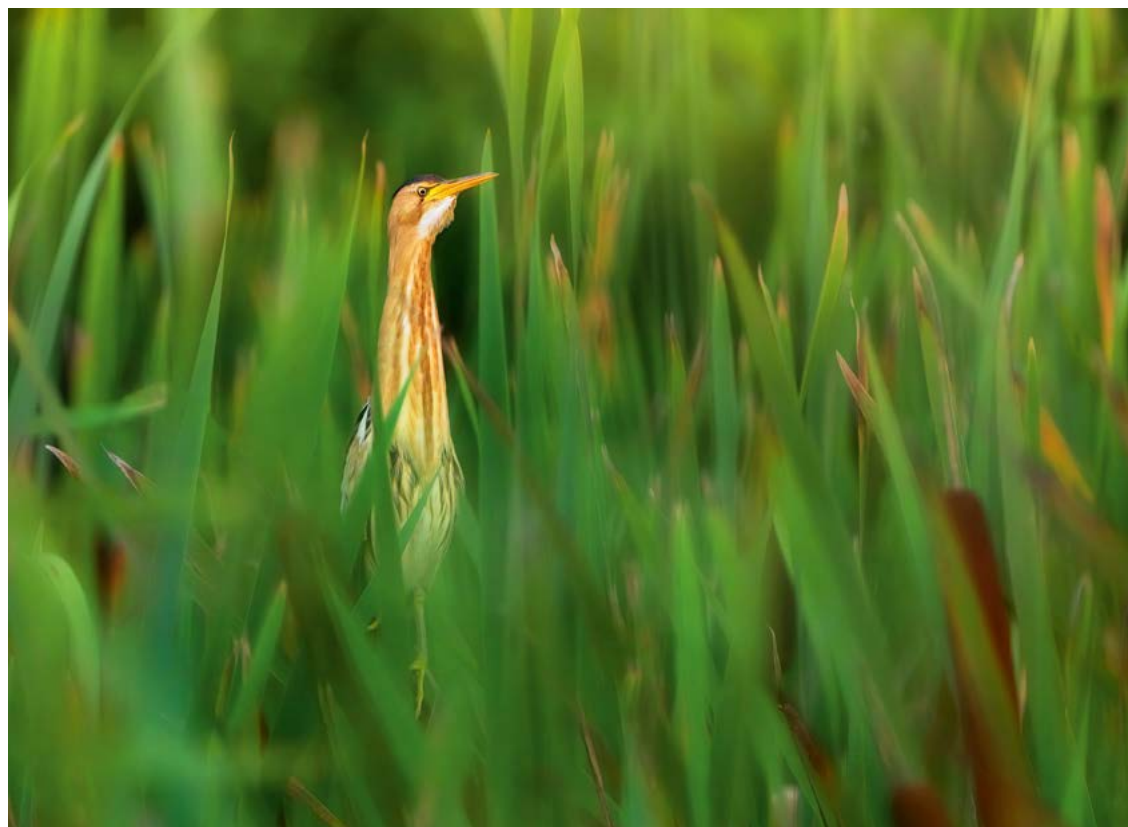
ČAPLJICA (*Ixobrychus minutus*) v naravnem okolju

Med večernim sprehodom ob ribniku v dobri družbi sem opazil premikanje trstičja. Vetrta ni bilo in takoj sem pomislil, da se nekaj tihotapi med zelenjem. Po nekaj nestrpnih trenutkih čakanja v tišini je iz trstičja pogledal samec čapljice.

TRIPRSTI GALEB (*Rissa tridactyla*) na ledeni gori

Fotografija je nastala na fotografski odpravi okrog norveškega otočja Svalbard. Najprej me je pritegnila tekstura ledene gore, nato je na njej pristal galeb, ki je fotografiji dodal še dodano vrednost oziroma zgodbo, saj si tako lahko predstavljamo velikost ledene gore in okolje, v katerem ta ptica živi.

*Biti na mestu pred prvo svetlobo
in oditi, ne da bi bil opažen.*

DANIJEL TURNŠEK

IZOBRAZBA: srednja poklicna šola (kuhar), zaposlen kot električar
O FOTOGRAFIRANJU: Sem ljubiteljski fotograf. Pravzaprav o sebi ne menim, da sem fotograf, temveč le ljubitelj fotografije in narave. Fotografija je zame odmik v poseben svet, kjer se popolnoma sprostim in res uživam. Zadnje čase se najbolj posvečam fotografiranju divjih živali, predvsem ptic. Najraje fotografiram tako, da živali prikažem v njihovem naravnem okolju, žival torej pokriva majhen del celotne fotografije. Ta način je lahko zelo zanimiv, a hkrati težaven. Rad se tudi poigram s svetlobo in naredim zanimive silhete. Najraje fotografiram v zlatih in modrih urah.

foto: avtoportret

PROGRAM PREDAVANJ, IZLETOV IN AKCIJ DOPPS, JANUAR- APRIL 2024

Za dodatne informacije o dogodkih lahko pokličete v pisarno društva na telefon **041/712 796** ali vodjo izleta oziroma delavnice. Morebitne spremembe bodo objavljene na spletni strani društva www.ptice.si in na FB-strani www.facebook.com/pticeDOPPS najkasneje na dan dogodka.

- predavanje
- izlet
- akcije / delavnice / stojnice / popisi
- lokacija
- ura
- informacije

JANUAR

PON	TOR	SRE	ČET	PET	SOB	NED
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

FEBRUAR

PON	TOR	SRE	ČET	PET	SOB	NED
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29			

MAREC

PON	TOR	SRE	ČET	PET	SOB	NED
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

APRIL

PON	TOR	SRE	ČET	PET	SOB	NED
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30					

PREDAVANJA

SRE 10 JAN TEČAJ PREPOZNAVANJA VODNIH PTIC

 Luka Božič

Fakulteta za naravoslovje in matematiko, Koroška c. 160, 2000 Maribor
(predavalnica bo objavljena naknadno na spletni strani)

 ob 18.00

 Predavatelj nam bo predstavil januarsko štetje vodnih ptic, ki je največji organizirani popis ptic v Sloveniji. Štetje poteka tudi drugod po svetu v skladu z navodili in priporočili nevladne organizacije Wetlands International. Spoznali bomo najpogostejše vrste ptic, ki jih v tem času lahko opazimo v naravi, predstavljene pa bodo tudi ključne razlikovalne lastnosti med vrstami, ki so si najbolj podobne.

LISKA (*Fulica atra*)
ilustracija: **Mike Langman**
(rspb-images.com)

ČET 25 JAN OHRANJANJE VRSTNO BOGATIH TRAVNIKOV V SLOVENIJI

 Staš Miljuš (informacije na meta.sepic@gmail.com ali 031 310 330)

Fakulteta za kmetijstvo in biosistemske vede, Pivola 10, 2311 Hoče
(v prizidku gradu Hompoš)

 ob 17.30

 Vrstno bogati, cvetoči travniki v Sloveniji vse hitreje izginjajo. Zakaj izginjajo in kako pristopiti k njihovem ohranjanju, bomo izvedeli na predavanju. Spoznali bomo tudi različne tipe travnikov in njihove značilne vrste. Predavanje je organizirano v sodelovanju z Botaničnim vrtom Univerze v Mariboru in poteka v okviru projekta LIFE FOR SEEDS.

ČET
25
JAN

KAKO LAHKO SODELUJEM PRI VARSTVU DVOŽIVK IN NJIHOVIH HABITATOV

Katja Pobiljšaj, Center za kartografijo favne in flore, LIFE AMPHICON

Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota
(Zvezna ulica 10, 9000 Murska Sobota)

ob 17.00

Predavanje bo za vse, ki jih zanimajo dvoživke in varstvene aktivnosti, ki zanje potekajo v Sloveniji. Seznanili se boste z vrstami, ki živijo pri nas, ter z njihovo ogroženostjo. Predavateljica bo predstavila varstvene ukrepe in aktivnosti, ki jih izvajajo v projektu LIFE AMPHICON, vključno z delovanjem Informacijskega centra za varstvo dvoživk Slovenije.

MODRA STOŽKA
(*Molinia caerulea*)

ilustracija:

Chris Shields
(rspb-images.com)

ČET
25
JAN

SKRIVNA NARAVA RIBNIŠKE DOLINE

Aleksander Kozina

Rokodelski center Ribnica, Cesta na Ugar 6, Ribnica

od 18.00 do 19.00

Naš varstveni ornitolog Aleksander bo predstavil skrivni živalski in rastlinski svet ribniške doline, ki ga je odkril v obdobju svojega raziskovalnega dela.

VODOMEC (*Alcedo atthis*)
ilustracija: **Mike Langman**
(rspb-images.com)

TOR
6
FEB

POTOPISNO PREDAVANJE: SAFARI PO KENIJI IN TANZANIJI

 Nataša in Breda Bavec

 **Pokrajinska in študijska
knjižnica Murska Sobota**
(Zvezna ulica 10, 9000 Murska
Sobota)

 ob 17.00

 Očarljiva lepota Afrike, pokrajine, živali in ljudi ne pusti nikogar ravnodušnega. Mati in hči, Breda in Nataša, sta to izkusili na potovanju po prostranih savanah in srečanjih z domačini. Obe sta ostali očarani. Kdor je Afriko doživel, večno hrepeni po vrnitvi. Vljudno vabljeni!

SRE
7
FEB

POTOPISNO PREDAVANJE: GALAPAŠKI OTOKI

 Rok Lobnik

 **Fakulteta za naravoslovje in
matematiko, Koroška c. 160,
2000 Maribor** (predavalnica bo
objavljena naknadno na spletni
strani)

 ob 18.00

 Med študijsko izmenjavo v Ekvadorju je predavatelj obiskal tudi Galapaške otoke, kjer živi veliko število endemičnih rastlinskih in živalskih vrst. Ta posebnost v kombinaciji s čudovito pokrajino je pripomogla k temu, da je otočje postalo priljubljena turistična točka. Nekoč sanjska destinacija za biologe se zdaj kljub strogim pravilom bori s trumami turistov in tujerodnimi vrstami, ki ogrožajo avtohtone vrste in njihove habitate. Situacijo nam bo iz prve roke predstavil Rok Lobnik.

ČET
15
FEB

PREDSTAVITEV PROJEKTA NATURA MURA

 Aleksander Koren

 **Pokrajinska in študijska
knjižnica Murska Sobota**
(Zvezna ulica 10, 9000 Murska
Sobota)

 ob 17.00

 Reka Mura je med našimi velikimi nižinskimi rekami najbolj ohranjena. Kljub temu so številni življenjski prostori ptic in drugih bitij ob reki danes ogroženi, brez ukrepanja bodo izginili. Projekt Natura Mura je največji renaturacijski projekt na reki Muri kot tudi katerikoli slovenski reki do sedaj. V predavanju bomo izvedeli, s kakšnimi ukrepi smo pomagali naravi ob reki in katere ptice so že naselile nova življenjska okolja.

ČET
22
FEB

25 LET Z BELO ŠTORKLJO

 Urša Gajšek (informacije na
meta.sepic@gmail.com ali
031 310 330)

 **Fakulteta za kmetijstvo in
biosistemske vede,
Pivola 10, 2311 Hoče**
(v prizidku gradu Hompoš)

 ob 17.30

 Vseslovenski popis bele štorke je eden izmed popisov DOPPS z najdaljšo zgodovino - opravljamo ga že od leta 1999. V 25 letih smo bili priča številnim zanimivostim iz življenja štorke, ki jih bomo delili tudi z vami na predavanju. Predavanje je organizirano v sodelovanju z Botaničnim vrtom Univerze v Mariboru.

SRE
6
MAR

UPORABA PSOV DETEKTORJEV V EKOLOŠKIH RAZISKAVAH: JIM LAHKO ZAUPAMO IN NA KAJ JE TREBA BITI POZOREN?

Eva Veler

**Fakulteta za naravoslovje
in matematiko,
Koroška c. 160, 2000 Maribor**
(predavalnica bo objavljena
naknadno na spletni strani)

ob 18.00

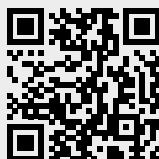
V zadnjih letih se za monitoringe najrazličnejših vrst organizmov vse pogosteje uporabljajo psi, ki so lahko pri tem zaradi svojih izjemnih vohalnih sposobnosti bistveno bolj učinkoviti kot ljudje. Pomembno je, da pse usposobimo na način, s katerim zagotovimo visoko stopnjo nezanesljivosti njihovega dela, predvsem pa tudi, da z napačnimi pristopi ne ogrožamo njihovega psihofizičnega zdravja ali narave. Na predavanju bodo poudarjene najpogostejše napake, ki se pojavljajo pri usposabljanju in uporabi psov v ekoloških raziskavah, ter podane osnovne usmeritve za njihovo optimalno uporabo na tem področju.

BELA ŠTORKLJA
(*Ciconia ciconia*)
ilustracija: **Jan Hošek**

Naročite se na naše e-novice

S prijavo na e-novice boste po elektronski pošti redno obveščeni o aktualnih društvenih novicah, dogodkih in možnostih, da se nam pridružite pri koristnem in zanimivem načinu preživljanja prostega časa ali pri naših prizadevanjih za ohranjanje narave. Na e-novice se lahko naročite na povezavi <https://www.ptice.si/enovice>.

PLAVČEK
(*Cyanistes caeruleus*)
foto: Simon Kovačič

SOB
23
MAR

**PRIPRAVA
GNEZDITVENIH STEN
ZA BREGULJKO OB REKI
DRAVI**

Tilen Basle (obvezne prijave na 051 636 224 ali tilen.basle@dopps.si)

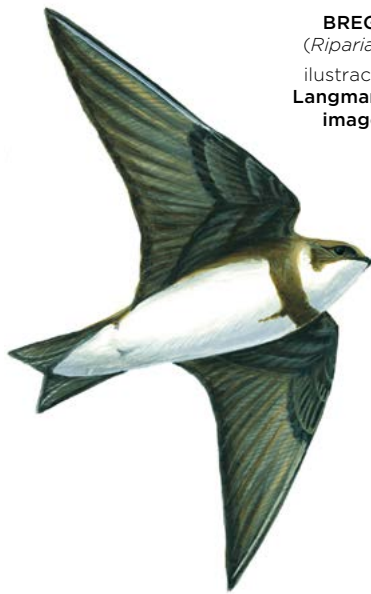
lokacija bo objavljena naknadno

od 9.00 do 14.00

S prostovoljno delovno akcijo bomo pripravili peščene stene in s tem omogočili gnezdenje breguljkam in vodomcu. V primeru slabega vremena bomo akcijo prestavili na nov termin. Zaradi lažje organizacije vas prosimo, da se na akcijo prijavite na naslov tilen.basle@dopps.si ali na telefon 051 636 224.

BREGULJKA
(*Riparia riparia*)
ilustracija: Mike Langman (rspsb-images.com)

SOB
30
MAR

**PRIPRAVA
GNEZDITVENIH STEN
ZA BREGULJKO
OB REKI MURI**

Anja Cigan

Gaberje (točna lokacija bo objavljena naknadno)

od 9.00 do 15.00

S prostovoljno delovno akcijo bomo tudi to pomlad pripravili gnezditvene stene za breguljko in vodomca. V primeru slabega vremena bomo akcijo prestavili na nov termin. Zaradi lažje organizacije vas prosimo, da se na akcijo prijavite na naslov anjacigan@gmail.com ali na telefon 040 497 145.

Prostovoljna delovna akcija poteka v okviru projekta BESTbelt HR-23-1068-69 »Sustainable Water-based Sport Solutions«.

IZLETI

SOB
13
JAN

**ZIMSKO ŠTETJE
VODNIH PTIC (IWC)**

**Aleksander Kozina in
Muhamed Delić**

**vodne površine na
kočevsko-ribniškem
območju, zbirno mesto je
na peščinem parkirišču
ob Rudniškem jezeru v
Kočevju**

od 9.00 do 12.00

Na zimskem štetju bomo prešteli in spoznavali vodne in druge ptice, ki se v zimskem času zadržujejo oz. prezimujejo na opazovanih območjih ob vodnih površinah.

ČOPASTI PONIREK
(*Podiceps cristatus*)

ilustracija:
Mike Langman
(rspsb-images.com)

**ZELENONOGA
TUKALICA** (*Gallinula chloropus*)

ilustracija:
Mike Langman
(rspsb-images.com)

NED
4
FEB

**TRADICIONALNI IZLET
NA MARIBORSKI OTOK**

Matjaž Premzl

**parkirišče pri Koblarjevem
zalivu**

ob 8.30

Na tradicionalnem izletu na Mariborski otok bomo opazovali ptice, ki so pri nas na prezimovanju. Z nekaj sreče bomo lahko opazovali vse pogostejše obiskovalce z daljnega severa, ki preživijo zimo na reki Dravi. Pogledali si bomo tudi zanimivosti otoka in tam živeče gozdne ptice. Izlet je primeren za začetnike in družine z otroki.

NED
28
APR

**ALI NA GORIČKEM
ŠE POJE HRIBSKI
ŠKRJANEC?**

Gregor Domanjko (informacije in prijave na 031 340 399 ali gregor.domanjko@gmail.com)

**Parkirišče pred trgovino
Spar v Mačkovcih**
(Mačkovci 48c, 9202 Mačkovci)

od 9.00 do 12.00

Hribski škranec spada med zelo posebne in bolj redke vrste ptic na Goričkem. Redek je postal zaradi načina življenja in hitrih sprememb v kmetijski krajini v zadnjih dveh desetletjih. Na izletu boste spoznali, ali v Kuštanovcih še poje hribski škranec in zakaj je tako poseben. Naučili se boste, kje hribski škranec na Goričkem lahko gnezdi, kaj ga ogroža in kako mu lahko pomagamo. Na izletu bomo spoznali tudi druge ptice kmetijske krajine, kot so smrdokavra, prosnik, vijeglavka idr. Dogodek je organiziran v sodelovanju z Javnim zavodom Krajinski park Goričko.

STOJNICE / RAZSTAVE

SRE

10

JAN

**OTVORITEV
FOTOGRAFSKE
RAZSTAVE
"PTICE NA KOČEVSKEM"**

Muhamed Delić

**Gimnazija in
srednja šola Kočevje,**
Ljubljanska cesta 12, Kočevje

od 15.30 do 16.00

Predstavljeni bodo posamezni trenutki različnih vodnih in drugih ptic s širšega kočevskega območja, ki so bili ujeti v fotografski objektiv.

Fotografska razstava bo odprta od 10. do 31. januarja 2024.

RUMENI STRNAD
(*Emberiza citrinella*)
ilustracija: **Mike Langman**
(rspsb-images.com)

NED

9

MAR

**GREGORJEVO -
PTIČKI SE ŽENIJO**

Nataša Bavec

(informacije in prijave na 040 294 845 ali natasavavec@gmail.com)

Beltinci - pri trgovini Mercator
(s Turističnim društvom Beltinci in Zavodom Logarica),
Murska Sobota - v glavnem parku, ter **Dokležovje - pri cestnem mostu čez Muro proti Veržeju** (z Društvom čolnarjev Dokležovje)

Beltinci in Murska Sobota med 9.00 in 12.00,
Dokležovje med 14.00 in 17.00

Vabimo vas, da nas med 9. in 12. uro (Beltinci, Murska Sobota) ter med 14. in 17. uro (Dokležovje) obiščete pri stojnicah, kjer bomo člani društva obiskovalce seznanjali s pestrostjo ptic pri nas, z izdelavo primernih gnezdilnic, delili članske izvode revije Svet ptic, brošure in knjižice o naših aktivnostih in zavarovanih območjih narave pri nas. Vsako polno uro bomo organizirali voden izlet po parku, na katerem boste s pomočjo izkušenih ornitologov spoznali pernate prebivalce, v Dokležovju pa boste lahko izdelali tudi »murske ladjice«.

Včlani se v Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS)

Skupaj za ptice in ljudi!

foto: Dare Fekonja

S tem boš:

- postal(a) del društva, ki trenutno z več kot 1000 člani rešuje največje naravovarstvene probleme in aktivno prispeva k veljavi varstva narave v naši družbi,
- dobil(a) obilo priložnosti za sodelovanje na različnih delavnicah in pri prostovoljnem naravovarstvenem delu,
- lahko postal(a) aktiven(a) član(ica) regionalnih ali Mladinske sekcije in se udeleževal(a) ornitoloških taborov in srečanj za mlade,
- se lahko udeleževal(a) mesečnih predavanj o pticah in naravovarstvu in vodenih izletov po Sloveniji in tujini,
- prejemal(a) poljudno revijo Svet ptic (4 × letno) in po želji strokovno ornitološko revijo *Acrocephalus*.

Informacije dobiš na:

DOPPS, Tržaška c. 2,
1000 Ljubljana,
GSM: 041 712 796 (pisarna)

dopps@dopps.si
www.ptice.si

RECIKLIRANA VOŠČILNICA S SEMENI

// Katarina Krivec

ČE MORDA NE VEŠ, KAJ STORITI S PRAZNO JAJČNO ŠKATLO ALI PAPIRNATO EMBALAŽO, JU LAHKO NA ZELO HITER IN ZABAVEN NAČIN RECIKLIRAŠ IN TAKO PRIPRAVIŠ MATERIAL, KI GA LAHKO UPORABIŠ ZA USTVARJANJE. VANJ LAHKO SKRIJEŠ ŠE POLJUBNA SEMENA IN TAKO NASTANE ZANIMIVO DARILCE PRESENEČENJA. NAJ SE RECIKLIRANJE ZAČNE!

Potrebuješ:

- prazno jajčno škatlo in odpadno papirnato embalažo,
- posodo,
- toplo vodo,
- multipraktik/rezalniki (obvezna pomoč staršev),
- pekač in papir za peko,
- poljubna semena,
- škarje in lepilo,
- papir za voščilnice,
- barvice in bleščice

IZDELAVA:

1.

Najprej v posodo natrgaj prazno jajčno škatlo in papirnato embalažo. Poskusi jo natrgati na čim manjše koščke.

2.

Natrgane koščke prelij s toliko tople vode, da bodo vsi potopljeni. Koščke namakaj toliko časa, da se zmehčajo.

3.

Zmehčane koščke nato z žlico preloži v multipraktik in dodaj še malo vode. Pri tem koraku morajo nujno sodelovati starši, ki tudi upravljajo z multipraktikom oziroma rezalnikom. Koščke je treba zmleti do gladke mase.

5.
Na razporejeno papirnatu maso potresi semena in jih s prsti po potrebi malo potisni v maso. Maso ponovno pogladi, da dobiš ravno površino.

6.
Pekač postavi na sončno mesto tako, da bo voda iz papirnate mase izhlapela.

4.
Maso nato s pomočjo žlice predevaj na pripravljen papir za peko na ravni podlagi v pekaču. Z rokami maso enakomerno razporedi po papirju za peko.

7.
Recikliran papir je narejen, ko vsa voda iz njega izhlapi in je papir na otip suh. Takrat je pripravljen za uporabo in ustvarjanje.

**IZDELAŠ
LAHKO VOŠČILNICE
ZA RAZLIČNE PRILOŽNOSTI:
ROJSTNE DNEVE, PRAZNIKE ALI
KAR TAKO, ZA PRIJATELJA.**

V voščilnico napiši lepe misli in voščila, zraven pa priloži še listek z navodili za sajenje motiva iz recikliranega papirja – v našem primeru je to smrečica iz recikliranega papirja s semeni:

1. Vzemi sadilni lonček in ga napolni z zemljo.
2. Na zemljo položi recikliran papir s semeni (smrečico) in ga zagrnj z zemljo.
3. Zemljo s semeni dobro zalij in opazuj, kako iz nje vzklijejo mlade rastline.

Končni izdelek – reciklirane voščilnice s semeni
vse foto: **Katja Krivec**

NAVADNE ČIGRE NA PTUJSKEM JEZERU ŠE VEDNO ODVISNE OD POMOČI PROSTOVOLJCEV

// Tilen Basle

Na obali Ptujkega jezera se je 7. oktobra 2023 zbralo 23 pogumnežev, ki so se odločno spopadli z zarastjo na štirih prodnatih otokih.

foto: **Tilen Basle**

O hranjanje gnezditvene populacije navadne čigre na otokih Ptujkega jezera je tradicija, ki jo člani društva pod okriljem Štajerske sekcije, ohranjamo že več kot 40 let. Brez požrtvovalnega truda številnih prostovoljcev bi navadne čigre (*Sterna hirundo*) na reki Dravi izgubili kmalu po izgradnji jezua v Markovcih in nastanku Ptujkega jezera leta 1978. Takšna usoda je ob reki Dravi žal doleta prlivko (*Burhinus oedicnemus*) in malo čigro (*Sternula albifrons*).

NAVADNA ČIGRA
(*Sterna hirundo*)

ilustracija: **Mike Langman**
([rspb-images.com](https://www.rspb-images.com))

Skrivališča za mladiče navadnih čiger (*Sterna hirundo*) so izdelali dijaki Biotehniške šole Maribor.

foto: **Vesna Pirnat**

ČRNOGLAVI GALEB
(*Larus melanocephalus*)
ilustracija: Mike Langman
(rspb-images.com)

Z akcijami v letu 2022 in s prostovoljno akcijo v marcu smo bili zelo uspešni. Poleti je na otokih Ptujkega jezera gnezdilo 1023 parov rečnih galeb, 97 parov črnoglavih galeb in do 180 parov navadnih čiger.

POMLADANSKA AKCIJA

V prvih mesecih leta je bil obnovljen in z novim slojem proda prekrit eden izmed prodnatih otokov. V mesecu marcu smo izpeljali prvo delovno akcijo, s katero smo postavili ograjo, ki preprečuje padec mladičev z otoka, ter zanje na prodnato površino namestili skrivališča (ang. *chickshelter*). Pri izgradnji slednjih so nam pomagali dijaki Biotehniške šole Maribor, ki obiskujejo smer naravovarstveni tehnik. Akcije priprave gnezdišča na prvem prodnatem otoku se je udeležilo 10 prostovoljcev.

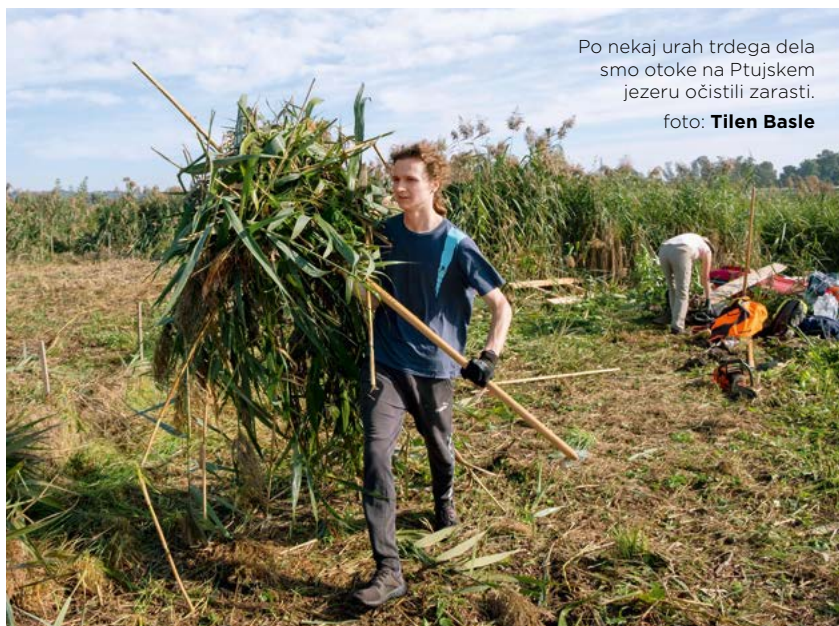
Z akcijami v letu 2022 in s prostovoljno akcijo v marcu 2023 smo bili zelo uspešni. Letos poleti je na otokih Ptujkega jezera gnezdilo 1023 parov rečnih galeb (*Larus ridibundus*), 97 parov črnoglavih galeb (*Larus melanocephalus*) in do 180 parov navadnih čiger.

AKTIVNA JESEN

Aktivnosti za ohranjanje kolonij na Ptujkem jezeru smo nadaljevali oktobra. Na obali Ptujkega jezera se je 7. oktobra zbralo 23 najpogumnejših, ki so se odločno spopadli z zarastjo na vseh štirih prodnatih otokih, ki predstavljajo nadomestna gnezdišča za prej omenjene vrste. Po nekaj urah trdega dela smo otoke očistili zarasti in pripra-

vili golo prodnato podlago, ki čigram in galebom najbolj ustreza.

Neizmerna zahvala gre vsem prostovoljcem, ki ste na otokih Ptujkega jezera letos (ali kdaj prej) pridelali kak žulj ali dva. Brez vas in vseh predhodnikov navadnih čiger na reki Dravi že zdavnaj ne bi bilo več.

Po nekaj urah trdega dela smo otoke na Ptujkem jezeru očistili zarasti.

foto: **Tilen Basle**

Udeleženci marčevske delovne akcije

foto: **Tilen Basle**

EVROPSKI DAN OPAZOVANJA PTIC 2023

// Tilen Basle, Mitja Denac, Aleksander Koren

Pomurska sekcija je Evropski dan opazovanja ptic obeležila s pohodom ob reki Muri.

foto: **Monika Podgorelec**

Prvi vikend v oktobru po vsej Evropi in osrednji Aziji že tradicionalno poteka Evropski dan opazovanja ptic. Letošnji je potekal 30. septembra in 1. oktobra v organizaciji 34 regionalnih partnerjev BirdLife International.

Letos smo na društvu organizirali štiri izlete na različnih koncih države. Odpravili smo se v Naravna rezervata Škocjanski zatok in Ormoške lagune ter na Ljubljansko barje in k reki Muri. Izletov se je udeležilo 72 opazovalcev ptic, skupaj pa smo našli 65 vrst ptic! Najštevilčnejši so bili škorci (*Sturnus vulgaris*), kmečke lastovke (*Hirundo rustica*) in mlakarice (*Anas platyrhynchos*).

RJAVI ŠKARNIK
(*Milvus milvus*),
opazovan pri
Ižanskih toplicah
foto: **Mitja Denac**

Po vsej Evropi so letos partnerji BirdLife organizirali 777 dogodkov, ki se jih je skupaj udeležilo kar 15.125 ljudi. Skupaj smo opazovali več kot 3,52 milijona ptic, najštevilčnejše med njimi so bile beločele gosi (*Anser albifrons*), grivarji (*Columba palumbus*) in škorci. Podrobni rezultati Evropskega dneva opazovanja ptic so dostopni na spletni strani www.eurobirdwatch.eu.

POROČILO Z IZLETOV

»Na Ljubljanskem barju smo se ponovno zbrali v lepem številu in tokrat raziskovali okolico Iga. Ogedali smo si predele z ohranjenimi ekstenzivnimi vlažnimi travniki, kjer lahko poleti opazujemo repaljščice (*Saxicola rubetra*), prislunemo koscu (*Crex crex*) ter kobiličarju (*Locustella naevia*), in se za nekaj časa ustavili ob reki Ižici. Ptica selivk nismo imeli priložnosti opazovati v velikem številu, kljub temu pa se nam je nasmehnila sreča. Kmalu po začetku izleta smo si skozi teleskop že ogledovali enega prvih velikih srakoperjev (*Lanius excubitor*) to jesen, pri Ižanskih toplicah pa nas je presenetil mlad rjavi škarnik (*Milvus milvus*), ki je nekaj časa krožil, nato pa odletel proti Škofljici. Nekateri so v Podvinu za hip opazili tudi modri blesk vodomca (*Alcedo atthis*), bolj izkušeni med udeleženci pa se kar niso mogli načuditi velikemu številu srak (*Pica pica*). Pomemben del izleta je sestavljalo tudi prijetno klepetanje, med katerim smo odgovorili na veliko zanimivih vprašanj in si izmenjali marsikatero ornitološko anekdoto. Se že veselimo naslednjega Evropskega dneva opazovanja ptic!«
Mitja Denac, vodja izleta po Ljubljanskem barju

Opazovanje selitve ptic v Naravnem rezervatu Ormoške lagune je postreglo tudi z opazovanjem črne prosenke (*Pluvialis squatarola*), črnega martinca (*Tringa erythropus*), spremenljivega prodnika (*Calidris alpina*) in jate plašic (*Remiz pendulinus*).

foto: **Tilen Basle**

“Že tretjič zapored smo v okviru Evropskega dne opazovanja ptic obiskali **reko Muro**. Tokrat smo obiskali na novo renaturiran odsek reke pri Bakovcih. Izlet smo pričeli ob lepo obraščenih gramoznih jamah, zalitih z vodo, kjer sta nas že na začetku pozdravila vodomec (*Alcedo atthis*) in skupina mlačkaric (*Anas platyrhynchos*). Pot smo nadaljevali po poplavnem gozdu reke Mure, kjer smo opazovali različne vrste gozdnih ptic. Med njimi so stopale v ospredje različne vrste žoln in detlov, saj smo opazovali kar štiri vrste: zeleno (*Picus viridis*) in črno žolno (*Dryocopus martius*), malega (*Dendrocopos minor*) in velikega detla (*Dendrocopos major*). Cilj poti nam je bil renaturirani del reke Mure, ki je po več kot sto letih tukaj ponovno ustvarila prodišča, erozijske stene in rokav. Žal so nas kljub jutranji uri ob reki z obiskom prehiteli ribiči, ki so preplašili

Hvala vsem, ki ste z nami spremljali ptice na njihovi poti v toplejše kraje, in sekcijam, ki so pomagale pri organizaciji dogodkov, za njihov trud.

večino vodnih ptic. Razveselili smo se sivih pastiric (*Motacilla cinerea*), kormoranov (*Phalacrocorax carbo*) in vodomcev. Izlet smo sklenili ob zanimivi razpravi o obnovi habitatov reke Mure in njenem pomenu za ptice.” **Aleksander Koren**, vodja izleta ob reki Muri. |

Udeleženci izleta na Ljubljanskem barju

foto: **Mitja Denac**

V bližini doma

PAJEK PLJUVAČ vrste *Scytodes thoracica*

// besedilo: Neža Pajek Arambašič, foto: iStock

Pljuvači so majhni pajki, ki merijo približno pol centimetra in so prepoznavni po rumenorjavi obarvanosti in temnih pegah. Svilne žleze so pri pajkih običajno v zadku, *S. thoracica* pa ima dodatne žleze tudi v glavoprsju, ki je zato nesorazmerno veliko. Mrež ne gradi, ampak plen lovi tako, da nanj pljune lepljivo svilo. Pajki pljuvači ne vidijo dobro, zato pri plenjenju pogosto opazimo, kako se pajek plena najprej rahlo dotakne s srednjimi nogami, se ritensko odmakne kak centimeter in nato pljune. Lepljive niti plen prilepijo na tla in ga še dodatno imobilizirajo tako, da se skrčijo za kar polovico svoje dolžine. Celotna akcija pljuvanja je zelo hitra, traja le okoli 30 milisekund. Z izjemo Primorske, kjer vrsto najdemo v naravnem okolju, je ta izrazito sinantropna, kar pomeni, da jo pogosto najdemo v bližini človekovih bivališč. Vendar brez skrbi, saj gre za vrsto, ki človeku ni nevarna.

SIVA PEVKA (*Prunella modularis*)

// besedilo: Urša Gajšek, foto: Simon Kovačič

Siva pevka je prebivalka iglastih in mešanih gozdov z bogato podrastjo. Najraje se smuka po gozdnih robovih, jasah in v mladem smrečju, kjer preži na žuželke in išče semena. Zato ni presenetljivo, da je pri nas razširjena vse do gozdne meje predvsem v alpskem, predalpskem in dinarskem svetu. Zaradi prikritega načina življenja in varovalne obarvanosti jo precej redko opazimo. Na daleč jo lahko hitro zamenjamo s samico domačega vrabca, a takoj, ko si jo uspemo ogledati od bliže, opazimo njeno značilno sivo obarvano glavo in prsi. Pozimi, ko višje lege prekrije debela snežna odeja in hrane v naravi ni več v obilju, ter med selitvijo, jo lahko pogosteje srečamo tudi v nižinah po celi Sloveniji. Z malo sreče bomo sivo pevko lahko opazili tudi v bližini doma, kjer bo pod krmilnico neutrudno brskala za padlimi semeni, ki so jih iz krmilnice zmetale druge obiskovalke.

Na terenu

IVA (*Salix caprea*)

// besedilo: Metka Škornik, foto: Alenka Mihorič

V sivini zgodnje pomladi zasijejo v rumeno odeta drevesa ali grmi, iva je vzcvetela. Moške rastline ponujajo bogato pašo čebelam, prav rade pa jih, kot opazujem doma, obišejo tudi sinice in druge male ptice. Saj pravzaprav ne vem, koliko od odtrganega socvetja pojedjo, na tleh pod visokim grmom je kmalu prava preproga sušičih se socvetij. Morda skrivnost razkrijete spomladi, če si boste vzeli čas za opazovanje. Ženske rastline so manj opazne, na ogled se postavijo predvsem na začetku maja, ko v svet pošljejo oblačke semen, ovite v nežen, mehek in puhast ovoj dlačic. Ivi ustreza lega z veliko svetlobe in vlažnimi tlemi, v katerih razvije globok in razvejen koreninski sistem. Njene gibke veje pokrivajo precej široki, koničasti listi. Pred olistanjem so na vejah lepo vidni značilno zašiljeni, slab centimeter dolgi, rumeni ali rdečkasti listni brsti. Moška socvetja se kot »vrbove mačice« pokažejo že zgodaj, še globoko v zimskem času, njihova sivkasta belina pa sporoča, da pomlad ni več daleč. Iva je vsestransko uporabna rastlina, že njeno latinsko ime pove, da jo rade objedajo koze. Uporabna je tudi v pletarstvu in zdravilstvu (vsebuje salicin), je barvilna, medonosna, celo užitna. Najdemo jo tudi v cvetnonedeljskih butaricah.

Za terenske sladokusce

EVRAZIJSKI RIS (*Lynx lynx*)

// besedilo: Rudi Kraševac, foto: Špela Čonč, Rudi Kraševac

Evrazijski ris je največja divja mačka, ki živi v Evropi. V Sloveniji je osrednje območje njegove razširjenosti na področju strnjenih gozdov Kočevske, Suhe krajine, Notranjske in od leta 2021 dalje tudi na Gorenjskem, natančneje na Pokljuki in Jelovici. Dinarska populacija risov, ki tudi sega na območje Slovenije, je v kritičnem stanju, zato v okviru projekta LIFE Lynx poteka doseljevanje risov iz Karpatov. Na območju Slovenije trenutno živi okoli 30 risov in videti eno od teh živali s pikastim kožuhom je velika sreča. Nekoliko lažje je najti njegove sledi, posebno pozimi v snegu. Značilni so razmeroma okrogli odtisi šap s širino in dolžino 6–8 cm, v odtisu običajno ni znakov krempljev, opazen je tudi daljši odtis tretjega prsta (sredinca) sprednjih oz. 2 prsta zadnjih šap. Če so sledovi krempljev vidni, so ti običajno manjši kot pri psu. V sledi je korak običajno dolg okoli 80 cm.

Nasvet: Kadar slikate sled, ob njo vedno postavite merilo.

MALA GOS (*Anser erythropus*)

// besedilo in foto: Domen Stanič

To zelo redko in ogroženo gos bomo lahko uzrli le, če bomo dovolj potrpežljivi in vztrajni pri pregledovanju večjih jat beločelih gosi (*Anser albifrons*) s pomočjo dobrega teleskopa. Posamezni osebki malih gosi se v času prezimovanja radi pomešajo med beločele gosi, ki v naše kraje priletijo s skrajnega severa Evrope in Sibirije. Zato imamo največje možnosti srečanja s to vrsto tam, kjer se pozimi zadržujejo več stoglave jate beločelih gosi, denimo na zadrževalniku Medvedce. Pozorni moramo biti na tri ključne prepoznavne znake male gosi: tanko, rumeno očesno obrobo, obsežno belino na »čelu«, ki sega do vrha glave, in majhen, trikoten rožnat kljun. Nam najbližje zanesljivejše prezimovališče je sicer na širšem območju izliva Soče v Italiji, kjer je v več tisočglavih jatah beločelih gosi vsako zimo tudi nekaj (1-4 osebkov) malih gosi.

ČOPASTA SINICA (*Lophophanes cristatus*)

// besedilo: Tilen Basle, foto: Božo Bradaškja

Čprav čopasta sinica v Sloveniji velja za pogosto vrsto, jo v bližini naših bivališč opazimo redkeje kot druge vrste sinic. Prebiva v starih iglastih ali mešanih gozdovih z večjim deležem iglavcev. Stara, trohneča drevesa, v katerih si sama izdolbe duplo so zanjo še posebej pomembna. Kljub temu, da imamo največjo možnost za opazovanje čopaste sinice v iglastih gozdovih na nekoliko višjih nadmorskih višinah (do 1000 m n. m.), jo lahko najdemo tudi v nižinskih mešanih gozdovih in številnih parkih, ki premorejo vsaj manjše zgostitve iglavcev. Čprav njen videz prepoznavno zaznamuje izrazit čop, pa je to, da jo odkrijemo v gozdu najbolj pomembno poznavanje njenega oglašanja, ki se zelo razlikuje od drugih vrst sinic, ki jih najdemo pri nas. Prisluhnite njenemu oglašanju in petju.

NEPOZABEN TEDEN V ULCINJSKIH SOLINAH

// Ruj Mihelič

Med žrtvami slabega vodnega režima so tudi tisoči plamencev, ki zaradi nihanja vodostaja ne morejo gnezditi.

foto: **Peter Sackl**

Ulcinjske soline so pravi biser Črne gore. Nahajajo se na skrajnem jugu države in so poleg izjemne kulturne vrednosti tudi najpomembnejša selitvena točka za vodne ptice na vzhodni obali Jadrana. Ko sem dobil sporočilo, da lahko sredi septembra v njih kot pomočnik na obročkovaškem taboru preživim cel teden, nisem odlašal niti sekundo.

Moja prva postojanka po dolgi poti iz Slovenije v Črno goro je bila obala Skadrskega jezera. Tam sem pomahal očetu, ki je teden raje preživel med gozdnimi jerebi (*Tetrastes bonasia*) v črnogorskih gozdovih, ter ga zamenjal za ekipo treh mladih ornitologov – Biljano, Jovano in Nikolo. Sledili

sta še dve uri za Slovenca divjih črnogorskih cest, nato pa smo končno zagledali Ulcinj. Prva stvar, ki sem jo opazil ob prihodu v soline, je bilo skladišče, v katerem so še vedno gore soli. Te so tam že celo desetletje in obiskovalce opominjajo na leto 2013, ko se je proizvodnja soli ustavila. Sledil je krajši postanek v prelepem solinskem muzeju, nato pa smo se odpravili v njihovo osrčje.

Še preden smo stopili iz avta, so nas z glasnimi kriki pozdravile številne rjave komatne tekice (*Glareola pratincola*), ki so se že pričele zbirati za nočni počitek. Pozdravila sta nas tudi Irenke in Otto, ki sta že začela razpenjati obročkovaške mreže. Ptica se je v bazenih kar gnetlo, zato sem takoj po razpiranju mrež in vrš vzel teleskop ter si поблиže ogledal barvito perjad. Prva mi je v pogled prišla jata plamencev (*Phoenicopterus roseus*), ki jih je bilo nemogoče zgrešiti, saj so s svojimi rožnatimi pojavami pokrili celoten bazen. Pogled sem usmeril še malo bolj v desno in že sem med njimi opazil jato žličark (*Platalea leucorodia*) in pelikanov. V bazenu se je hranilo tudi na stotine prodnikov in drugih pobrežnikov, da pa je bil trenutek še popolnejši, so se v ozadju razživele prlivke (*Burhinus oedicephalus*) ter s svojimi klici napolnile vse koticke solin.

Na taboru smo se posvetili predvsem obročkanju pobrežnikov, ki se je vsak dan začelo s sončnim zahodom in je po krajšem premoru sredi noči trajalo vse do poznega jutra, ko smo z obročkanjem zaradi visokih temperatur zaključili. Na moje presenečenje so bili nekateri pobrežniki, predvsem

Zaradi visokih dnevnih temperatur smo obročkovaške mreže vsako jutro zaprli ter z obročkanjem nadaljevali zvečer.

foto: **Slavko Nikolić**

prodniki, precej neboječi in so se pustili približati na manj kot 10 m. Presenetil me je tudi ulov. Največkrat so se v mreže ujeli spremenljivi (*Calidris alpina*) in srpokljuni prodniki (*C. ferruginea*), zraven pa tudi vodomci (*Alcedo atthis*), martinci, deževniki ter druge manj običajne vrste. Prvi med redkostmi nas je presenetil ploskokljunec (*C. falcinellus*), nato se je ulovil še kamenjar (*Arenaria interpres*), kasneje tudi 10 velikih prodnikov (*C. canutus*), največji nasmeš na obraz pa mi je pričarala mlada rjava komatna tekica. Za nameček smo si lahko ponoči čas krajšali še z gledanjem kritično ogroženih jegulj, ki so hrano iskale v povezovalnem kanalu z morjem.

Časa za počitek je bilo izredno malo. Nekateri so ga preživeli kar na Veli plaži, ki v času tabora na srečo ni gostila množic turistov, jaz pa sem ga po navadi izkoristil za monitoring ptic ter raziskovanje meni še nepoznanih predelov solin. Tako sem lahko v celoti videl, kakšnim spremembam so podlegle v enem desetletju. V presahljih bazenih, kjer so še pred kratkim pridelovali sol, sedaj večinoma uspevajo halofiti, ki so namesto vodnih ptic gostili kratkoprste škrjančke (*Calandrella brachydactyla*) in desetine prlivk. Voda se je ohranila le v osrednjem delu, kjer so bili nasipi sveže obnovljeni. Kljub klavrnosti situacije je bila to zame sreča, saj so bile zato skoraj vse ptice zbrane prav tam. Med več tisoč plamenci so se sprehajale stotine črnih martincev (*Tringa erythropus*), črnih prosenk (*Pluvialis squatarola*) in 15 jezerskih martincev (*Tringa stagnatilis*). Poleg njih je bilo tudi več kot 30 velikih prodnikov in nekaj kamenjarjev. Pogled so mi polepšale še kaspijske čigre (*Hydroprogne caspia*), ki so počivale v jati rečnih galebcev (*Chroicocephalus ridibundus*). Kot češnja na vrhu torte sta se mi med vračanjem s terena pokazali še dve vrsti, ki ju do takrat nisem še nikoli videl - bleđi kupčar (*Oenanthe isabellina*) in ostrožna cipa (*Anthus richardi*). Slednja je bila v Črni gori zabeležena prvič po več kot 100 letih.

Na taboru smo se posvetili predvsem obročkanju pobježnikov, ki se je vsak dan začelo s sončnim zahodom in je po krajšem premorom sredi noči trajalo vse do poznega jutra, ko smo z obročkanjem zaradi visokih temperatur zaključili.

Ko je prišel dan za slovo, sem se le stežka poslovil, saj je bil to eden izmed najlepših tednov v mojem življenju. Prelepa kulisa, odlična družba in morje ptic so mi Ulcinj za vedno vtisnili v spomin, zato komaj čakam, da dobim naslednjo priložnost in ga ponovno obiščem.

Veliki prodniki (*Calidris canutus*), ki so poletje preživeli v Sibiriji, so še en kazalec, kako pomembne so Ulcinjske soline za selitev ptic.
foto: **Slavko Nikolić**

Udeleženci obročkovaškega tabora v Ulcinju
foto: **Slavko Nikolić**

PTIČARIJADA 2023 – PONOVRNO TAM, KJER SE JE VSE ZAČELO

// Aleksander Kozina

Letošnje Ptičarijade se je udeležilo 48 ljubiteljev narave, ki so bili razdeljeni v 11 tekmovalnih skupin.

foto: Aleksander Kozina

Letošnja Ptičarijada se je zgodila na prelepo jesensko soboto, 14. oktobra, na območju Ljubljanskega barja. Izbira lokacije ni bila težka, saj je po 15 letih napočil čas, da se Ptičarijada vrne na mesto, kjer se je ta družabni dogodek pravzaprav začel. Letošnje območje tekmovanja je bilo nekoliko manjše, kot je na prvi Ptičarijadi daljnjega leta 2009. Takrat je tekmovalno območje poleg Ljubljanskega barja namreč zajemalo še Krimsko hribovje in samo mesto Ljubljano, letos pa smo se raje osredotočili na meje Krajinskega parka Ljubljansko barje. Želeli smo omogočiti konku-

renčno tekmovanje tudi vsem »Eko-skupinam«, ki med tekmovanjem niso uporabljale avtomobilov in drugih motornih prevoznih sredstev.

Tekmovalno območje se je izkazalo za zelo zanimivo, saj smo skupno zabeležili kar 110 vrst ptic.

Lokacije vseh preteklih Ptičarijad

foto: Aleksander Kozina

Tokrat se je dogodka udeležilo 48 ljubiteljev narave, razdeljenih v 11 tekmovalnih skupin. Vseh 11 je sodelovalo v splošni kategoriji s ciljem zabeležiti čim več vrst ptic, 8 jih je sočasno tekmovalo še v fotografski kategoriji, 4 pa so se še posebej potrudile in tekmoval v »Eko-kategoriji«. Tekmovalno območje se je izkazalo za zelo zanimivo, saj smo skupno zabeležili kar 110 vrst ptic. Prepričljivo zmago si je v splošni kategoriji priborila skupina »Bukovi kozlički«, ki je zabeležila kar 90 vrst ptic. Veliko bolj napet je bil boj za ostala mesta na stopničkah, saj je bilo med drugouvrščenimi »Nej, piši srako« in šesto uvrščenimi »Kuharji« samo šest vrst razlike. Slednji so tako zabeležili 70 vrst, drugouvrščena skupina pa 76. Vmes so se razvrstili še »Počivalški« s 75 vrstami in »Turške grlice« ter »A imate dovoljenje« s po 71 vrstami.

V fotografski kategoriji je prepričljivo slavila skupina »A mate dovoljenje«, ki ji je uspelo fotografirati kar 66 vrst. Drugo mesto so v tej kategoriji zasedle »Turške grlice«, ki so v fotografske objektivne ujele 58 vrst, tretje mesto pa je pripadlo skupini »Bounty hunters« z 52 fotografiranimi vrstami.

Zelo napeto je bilo tudi v »Eko-kategoriji«, saj je ekipa »Nej, piši srako« s 76 vrstami premagala skupino »Počivalški«, ki je zabeležila le eno vrsto manj.

Kot vedno, smo imeli udeleženci tudi letos priložnost opazovati marsikatero zanimivo ptičjo vrsto. Večini skupin je uspelo opazovati kostanjevko (*Aythya nyroca*) na ribnikih v Dragi pri Igu, več skupin se je razveselilo opazovanja sokola selca (*Falco peregrinus*), zmagovalna skupina pa tudi opazovanja rdečegrle cipe (*Anthus cervinus*). Nekaterim se je v zgodnjih jutranjih urah nasmehnila sreča in so lahko prisluhnili oglašanju velike uhariče (*Bubo bubo*) ali kozače (*Strix uralensis*).

V splošni kategoriji si je prepričljivo zmago priborila skupina »Bukovi kozlički«, ki je zabeležila kar 90 vrst ptic. foto: **Tomaž Mihelič**

Seveda pa bistvo Ptičarijade ni tekmovanje, temveč druženje članov DOPPS. Zato smo se po zaključnem tekmovanju zbrali na prostoru za piknike v Želimpljah, kjer smo se okrepčali ob enolončnici, številnih slaščicah in kavi ter zatem preizkusili svoje znanje ob družabnem kvizu.

Z naslednjim letom Ptičarijada nadaljuje svojo selitev čez najrazličnejše konce Slovenije. Upajmo, da se, ko raziščemo koticke drugod po Sloveniji, čez 15 ali 20 let ponovno srečamo med travniki in mejicami Ljubljanskega barja!

MLINARČEK NA PTIČJI KRMILNICI

// Jana Pislak

Že dolga leta poleti in pozimi hranim ptice na svojem balkonu na Ljubljanskem barju. Najpogostejše obiskovalke krmilnice so velike sinice in plavčki. Letos jeseni jih je bilo še posebej veliko! Verjetno je šlo za ptice od drugod, tako so mi povedali nekateri obročkovalci ptic pri nas.

MLINARČEK
(*Curruca curruca*),
ki se je konec
avgusta 2023 hranil
na lojnih pogačah
na Ižanski cesti
foto: **Dare Šere**

17. avgusta 2023 pa sem opazila meni nepoznano ptico, ki se je hranila na lojnih pogačah, obešenih na vejah glicinije. Poklicala sem našega prijatelja, znanega ornitologa Daret Šereta, ki je takoj ugotovil, da gre za mlinarčka (*Curruca curruca*, s starim latinskim imenom *Sylvia curruca*). Na krmilnici se je ponovno prikazal čez dva dni, takrat ga je Dare tudi fotografiral skozi odprta balkonska vrata. Zanimivo je dejstvo, da se je mlinarček hranil z lojno pogačo, kljub temu, da je bilo v tistem času na voljo dovolj druge hrane zanj – žuželke in plodovi različnih grmovnic.

Za konec pa morda še zanimivost, ki mi jo je povedal Dare. V zahodni Evropi, predvsem v Belgiji in na Nizozemskem, se pozno jeseni in pozimi na krmilnicah pojavljajo ptice, ki so izredno podobne »našemu« mlinarčku. Gre za dve podvrsti mlinarčka, ki živita v Aziji. Po videzu so osebki podvrst iz Azije tako podobni tem, ki jih navadno opazujemo v Evropi, da jih lahko zanesljivo razločujemo le s pomočjo genetskih analiz.

USPEŠNA SKUPŠČINA DRUŠTVA ZA OPAZOVANJE IN PROUČEVANJE PTIC SLOVENIJE

// Staš Miljuš

Letošnja skupščina DOPPS je potekala v prijetnem ambientu Doma kulture Ormož.

foto: **Alen Ploj**

Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije je 23. septembra 2023 organiziralo svojo letno skupščino, ki je privabila številne člane društva in ljubitelje ptic. Dogodek je potekal v prijetnem ambientu Doma kulture v Ormožu, kjer smo si izmenjevali izkušnje, predstavili dosežke ter načrtovali prihodnost društva.

Skupščina se je pričela z uradno otvoritvijo, kjer sta predsednica društva dr. Tanja Šumrada in direktor dr. Damijan Denac pozdravila člane in se jim zahvalila za udeležbo. Nato je direktor namenil nekaj besed članom, ki so nas v tem letu zapustili – Nataši Šalaja, Janezu Leskošku in Mirku Kastelicu. Njim v čast je sledila minuta molka.

Glavni poudarek skupščine je bil namenjen delu sekcij društva. Tilen Basle, Muhamed Delić, Gregor Domanjko in Gregor Bernard so predstavili delo

Tilen Basle, Muhamed Delić, Gregor Domanjko in Gregor Bernard so predstavili delo sekcij DOPPS.

foto: **Alen Ploj**

Štajerske sekcije, Sekcije od Kolpe do Barja ter Dolenjske in Pomurske sekcije. Vsaka sekcija je predstavila svoje dosežke v minulem letu in načrte

Skupščina se je pričela s pozdravnim nagovorom predsednice DOPPS, dr. Tanje Šumrada in direktorja DOPPS, dr. Damijana Denaca.

foto: **Alen Ploj**

za prihodnost. Pregled dela pisarne, ki ga je predstavila Urša Gajšek, je bil prav tako pomemben del skupščine, kjer so člani prejeli informacije o delu Varstveno ornitološkega sektorja in delovanju rezervatov, s katerimi upravlja DOPPS, ter o projektih, ki jih društvo uresničuje.

Finančno poročilo za leto 2022 je podrobno predstavil direktor društva, pri čemer je poudaril uspešne projekte in odgovorno ravnanje s finančnimi sredstvi. V okviru te točke dnevnega reda je predstavil tudi finančni načrt za leto 2023, ki je bil pripravljen konzervativno in v skladu z dosedanjimi praksami. Poročilo nadzornega odbora je bilo pozitivno, po njihovem mnenju je delovanje društva zgledno in pregledno.

Poseben trenutek skupščine je bila podelitev naziva častnega člana Francu Bračko. Kot dolgoletni predsednik komisije in kasneje odbora za varstvo narave DOPPS ima posebne zasluge za razvoj in

napredek ornitologije ter varstva ptic in narave na Slovenskem. Odbor je v času predsedovanja Franca Bračka podal številne predloge za zaščito območij, ki so kasneje postala osnova za vzpostavitev območij Natura 2000. Odbor je med drugim pripravil tudi Rdeči seznam ogroženih ptic gnezdilnic Slovenije, ki je še do danes edini rdeči seznam za ptice v Sloveniji. Franc je bil tudi pobudnik nastanka prve regionalne sekcije DOPPS – Štajerske sekcije.

Ob prejemu naziva častnega člana, ki ga društvo podeli posameznikom, ki imajo posebne zasluge za razvoj in napredek ornitologije ter varstva ptic in narave v Sloveniji, je Franc Bračko za našo revijo zapisal nekaj besed:

Po obravnavi vseh točk dnevnega reda smo si ogledali krajši dokumentarni film z naslovom Uhar'ca, ki je nastal v sklopu projekta ZA KRAS. Po uradnem delu skupščine so se člani društva in gostje lahko sprostiti ob prijetnem druženju in pogostitvi. To je bila tudi priložnost za neformalne pogovore in navezovanje novih poznanstev med ljubitelji ptic.

Sklepna točka skupščine je bil ogled Naravnega rezervata Ormoške lagune, kjer so člani lahko iz prve roke doživeli območje, s katerim društvo upravlja.

Franc Bračko je prejel naziv častni član DOPPS.
foto: Alen Ploj

LETETI Z DOPPS-OM

Od moje včlanitve v DOPPS daljnega leta 1981 do danes je minilo kar nekaj časa. S popisi za oba atlasta (OAS in ZOAS) smo takrat orali ledino, spoznavali ptice ter se nenehno učili neposredno na terenu. Kmalu sem postal član Izvršilnega odbora društva in prevzel vodenje Odbora za varstvo narave, kjer dela ni zmanjkalo. Menim, da ima prav ta organ kar nekaj zaslug, da imamo danes vrsto zavarovanih območij, ki so pomembna za ptice in naravo v celoti. Tu gre zasluga številnim članom, s katerimi sem sodeloval, in moram reči, da ni bilo lahko, kajti spopadali smo se z okostenelo državno birokracijo, s kmetijskimi in vodarskimi lobiji in lokalnimi interesi. To je bil čas, ko se je z različnimi posegi na veliko uničevalo naravo. V osemdesetih letih smo se uprli prvemu poskusu gradnje načrtovane verige HE na reki Muri. Pritiski energetikov so bili veliki, na srečo so bili proti gradnji HE tudi lokalni prebivalci, kar je za nekaj časa ustavilo apetite energetikov. Ne smemo pozabiti, da smo vso delo v odboru opravljali v prostem času. Dela je bilo vedno več, zato smo po letu 1995 prišli do spoznanja, da potrebujemo profesionalni pristop in sodelavce. Sodeloval sem v nekaterih delovnih komisijah, npr. pri pripravi imenika ptic Slovenije, pri pripravi predlogov za območja IBA, pri projektu Drava – Mura, v javni razpravi o Zakonu o varstvu narave, o Lovskem zakonu, o odstrelu kormoranov in še bi lahko našteval. Pripravili smo tudi Rdeči seznam ogroženih ptic gnezdilnic. Leta 1989 smo ustanovili Štajersko sekcijo, ki sem ji predsedoval nekaj časa, in v tem obdobju popisali ptice takrat že močno uničene Drave ter izdali Lokalni ornitološki atlas Drave (1989–1992). Najbolj se spominjam delovnih akcij, ko smo v Ormoških lagunah pripravljali gnezdilne splave za galebe in čigre, postavili opazovalnico, ob Dravi pripravljali gnezdilne stene za breguljke, nameščali različne gnezdilnice in delali še marsikaj za ohranitev ptic. Nepozabni, polni doživetij in vtisov so bili mnogi društveni izleti, kjer smo se člani sekcije družili in istočasno spoznavali mnogo ptičjih vrst. Dvakrat smo odšli celo na nepozaben izlet na Madžarsko. Let z DOPPS-om skozi štiri desetletja je minil kot bi trenil, a kljub temu sem vesel, da sem ta čas preživel skupaj s kolegi somišljeniki in, kar je najpomembnejše, z naravo in pticami.

Franc Bračko

SKRIVNOSTNA FOTOGRAFIJA

// Dejan Bordjan

Določevanje vrst je lahko izjemno pomembno, bodisi iz osebnih vzgibov, kadar polnimo svoj seznam opaženih vrst ali tudi v znanstvene in naravovarstvene namene. V obeh primerih je tovrstno znanje zelo koristno, včasih neobhodno nujno. Kot pri vseh stvareh, tudi tukaj velja, da »Vaja dela mojstra«.

Tokratna enostavnejša fotografija je mogoče nekoliko težja. Pri tej vrsti bi nam namreč najbolj pomagala lokacija ptice, ki s fotografije ni razvidna. Ptica je zanimiva, ker je na hitro ne moremo uvrstiti v nobeno

foto: Dejan Bordjan

foto: Boris Kozinc

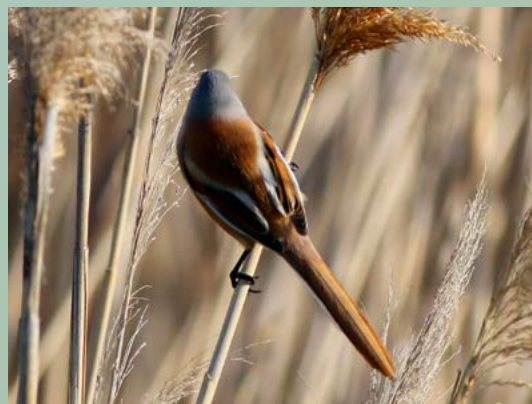

foto: Dejan Bordjan

foto: iStock

**VABLJENI, DA SE
PREIZKUSITE V NOVI
DOLOČEVALSKI
ZAGONETKI!**

enostavnejša

zahtevnejša

znano skupino. Nekoliko je podobna ščinkavcem in strnadom, vendar je kljun pretanek. Podobna je tudi cipam, le da ima prekratek rep, peruti pa predolge. Mogoče bi lahko poskusili z drozgi ali vrstami iz družine muharjev, kamor sedaj spadajo taščice in slavci. Nekater vrste iz te skupine so sicer dokaj podobna vrsti na fotografiji, a se pri vsaki predstavnici skupine nekaj ne ujema s posnetkom. Le malo je vrst iz te skupine, ki bi bile takšne oblike in bi skakljale po odprtem. Srednje močan tanek kljun s svetlo bazo, dolge peruti in kratek rep, siva osnovna barva, rožnate noge ter bele pike v peruti izdajajo planinsko pevko (*Prunella collaris*). Vrsta je sicer zelo prepoznavna, a nas na priloženi fotografiji lahko zmede pomanjkanje oranžkastega perja po trebuhu in manjkajoče belo grlo. Ker je ptica na fotografiji mlad operjen osebek, ima umazano bele prsi in trebuh še posuta z rjavimi progami, manjkajo pa tudi nekateri za planinsko pevko zgoraj navedeni prepoznavni znaki. Kot sem omenil na začetku, je ptico lažje prepoznati, če jo vidimo v naravi, saj se zadržuje precej nad gozdno mejo, kjer je bila posneta tudi priložena fotografija.

Na drugi fotografiji je bila čepeča ptica zemeljskih odtenkov. Čeprav nas pri vsaki vrsti po navadi najprej pritegne njena obarvanost, je ta tokrat drugotnega pomena. Ob podrobnem pregledu fotografije lahko vidimo, da je perje ptice sveže in normalno razvito. Izjema je glava, ki je pokrita s puhom, ki je v enaki barvi kot so peresa na trupu, kar nam pove, da gre za mladiča. Na to namiguje tudi črno oko, ki je v primerjavi z glavo dokaj veliko. Pri nas je skupin s puhastimi mladiči le nekaj. Med njimi najdemo pobrežnike skupaj z galebi in čigrami, tukalice, kure ter sokole. Slednji zapustijo gnezdo že popolnoma operjeni. Vsi pobrežniki imajo nežnejše kljune in so svetlejših, navadno peščenih barv z veliko beline, tukalice pa imajo pretežno črne mladiče. Tako ostanejo kure, pri katerih so mladiči varovalnih barv, puhasti, gnezdo pa zapustijo takoj po izvalitvi. Dalje nam v pomoč lahko pride okoliški habitat. Ptica sedi na zelatih rastlinah, ki so zlate barve in verjetno pokošene ali pomulčane. Habitat bi tako lahko bil požeta žitna njiva ali pa zmulčano trstičje. Slednje je manj verjetno, saj je zlato obarva šele pozimi, ko mladičev pri naših pticah praktično ni. S tem izločimo vse gozdne in visokogorske vrste. Ostanejo jerebica, fazan ter prepelica. Čeprav bi lahko jerebico izločili tudi na podlagi barve in vzorca puha na glavi, je lažje uporabiti še en na fotografiji lepo viden znak. Čeprav je majhen, je očitno, da rep že sedaj presega dolžino peruti in bo verjetno dolg. Med omenjenimi vrstami je fazan (*Phasianus colchicus*) edini z dolgim repom. In na sliki je res mladič fazana. Čeprav je še puhast in še vedno zelo majhen, je takoj po fotografiranju hitro odletel.

BOŽIČNO DARILLO NARAVI

Ste vedeli, da lahko povsem brezplačno prispevate k ohranjanju ptic in njihovih življenjskih okolij v Sloveniji? Do 1 % odmerjene dohodnine, torej zneska, ki ga sicer plačate državi, lahko kot donacijo namenite tudi DOPPS.

NAMENITEV DELA DOHODNINE ZA DONACIJO DRUŠTVU

Hvala vsem, ki ste že v preteklih letih namenili do 1 % svoje dohodnine našemu društvu. S tem ste pripomogli k ohranjanju ptic in njihovih življenjskih okolij in posledično k povečanju blaginje za celotno družbo. Vsem, ki bi nas na ta način radi na novo podprli, sporočamo, da lahko to storite:

1. PO POŠTI FINANČNEMU URADU:

Izpolnite in natisnite obrazec ter ga pošljite na naslov **Finančni urad Ljubljana, Davčna ulica 1, 1000 Ljubljana ali na vam najbližji finančni urad.**

Povezava do obrazca

Povezava do navodil za izpolnjevanje obrazca

2. PREK PORTALA E-DAVKI:

Na kazalu na levi strani vašega uporabniškega računa na e-Davkih izberite rubrike: **Vpogledi** → **Podatki o zavezancu** → **Namenitev dela dohodnine**. V razdelek 'Ime oziroma naziv upravičenca' vpišete: **Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije**. V razdelek 'Davčna številka upravičenca' vpišete: **68956029**. V razdelek 'Odstotek' vpišete **poljubno vrednost do 1**. Izbor potrdite s pritiskom na gumb Oddaj vlogo.

Če portala e-Davki še ne uporabljate, vam sporočamo, da je po novem prijava in uporaba povsem enostavna in zanjo več ne potrebujete veljavnega certifikata, saj je **registracija na portalu e-Davki možna z vašo davčno številko in geslom, ki si ga nastavite sami.**

Pri registraciji z geslom poleg davčne številke potrebujete enega izmed informativnih izračunov dohodnine iz zadnjih let, s katerega prepisete ID številko. Če informativnih računov ne hranite, pa to številko lahko tudi naročite v enem izmed korakov registracije z geslom in vam jo FURS pošlje na domači naslov v nekaj dneh.

Vzelo vam bo le nekaj minut, ki vam jih bomo v naslednjem letu ali letih zagotovo povrnila z novimi uspehi pri varstvu ptic in narave.

3. USTNO NA ZAPISNIK PRI FINANČNEM ORGANU

Če ste nam že v prejšnjih letih namenili del dohodnine, vaša namenitev ostaja veljavna do preklica in vam tega postopka ni treba ponavljati.

REPUBLICA SLOVENIJA SI EN DOSTOPNOST

Spletni portal za boljše delovanje uporablja piškotke. Z obiskom portala se strinjate z uporabo piškotkov. Podrobnosti Skrij obvestilo

Davki DRŽAVNI DAVČNI PORTAL Prva stran Namizje Mobilna aplikacija

Išči npr. oddaja dohodnine

Namenitev dela dohodnine

Upravičenec	Davčna številka	Datum začetka	Delež
DRUŠTVO ZA OPAZOVANJE IN PROUČEVANJE PTIC SLOVENIJE			1,00

Prikazano stanje ni samo odraz oddaje elektronskega obrazca, temveč tudi papirnatega, če je bil le-ta oddan po oddaji elektronskega obrazca.

Obstaja možnost, da aktivni prejemniki postanejo neaktivni brez vložene obrazca. Razlogi so lahko: prenehanje dejavnosti, prenehanje statusa o javni koristnosti, itn..

Ali bele štoklje napovedujejo milo zimo?

// besedilo: Urša Gajšek, foto: Saša Porenta

V zadnjih letih v Sloveniji tudi pozimi opažamo vse več belih štokelj. Pojav, ki je še pred dvajsetimi leti veljal kot nekakšna »anomalija«, sedaj postaja že nekaj običajnega.

Zaradi vse milejših zim v Evropi, ki so posledica globalnega segrevanja, lahko bele štoklje pri nas tudi pozimi najdejo dovolj hrane za preživetje. V milih in povprečnih zimah, ko tla niso prekrita s snežno odejo, nimajo težav z iskanjem hrane. Res je, da na »zimskem meniju« ni žuželk, dvoživk in plazilcev, ki jim gredo sicer v slast čez leto, a imajo na voljo še veliko drugih »jedi«. Pozimi se pogosteje prehranjujejo z malimi sesalci, raki in ribami, tako kot denimo sive čaplje.

Lani smo zabeležili rekordno število prezimujočih štokelj – prezimovalo jih je kar 12. Letos pa smo z zbiranjem podatkov o prezimujočih štokljah šele dobro začeli, zato končne številke še ne vemo. Glede na trenutne podatke sumimo, da bo pri nas prezimovalo vsaj 7 belih štokelj. Po 15. novembru so bile štoklje večkrat opažene v Ivančni Gorici, Stražgonjci, Šenčurju pri Kranju, Logatcu in Žabnici. Belo štokljo so v Žabnici prvič opazili prav 15. novembra, ko na DOPPS-u pričnemo z zbiranjem podatkov o prezimujočih štokljah. Kot prezimujoče bele štoklje določimo tiste, ki so pri nas opazovane med 15. novembrom in 15. februarjem.

Samo z vašo pomočjo nam bo uspelo zabeležiti vse prezimujoče štoklje – vabljeni, da svoja opažanja sporočite Urši Gajšek na ursa.gajsek@dopps.si.

Sporočite nam lokacijo opažanja in obdobje, v katerem ste štoklje zabeležili na območju (tako bomo lažje sklepali, ali gre za štokljo, ki je ostala po gnezditveni sezoni, ali pa je prišla pozneje). Veseli bomo tudi lokacije njenih zimskih prehranjevališč in kakšne fotografije.

Prezimumoče štokljo v Žabnici lahko spremljate z živo kamero, dostopne prek QR-kode.

Botanične zanimivosti letošnje terenske sezone

// besedilo: Polona Božič, foto: Staš Miljuš

S koncem rastne sezone se zaključuje tudi prvo leto nabiranja semen za vzpostavitev semenske banke projekta LIFE FOR SEEDS. V intenzivnem in vremensko pestrem poletju so nas na travnikih razveseljevale nekatere redkejšje vrste; naj tukaj omenimo tiste, ki so se nam zdele še posebej zanimive.

Na suhih travnikih s kukavičevkami so nas razveselile značilne vrste ekstenzivnih suhih travnikov – skalnega petoprstnika (*Potentilla rupestris*) na območjih Natura 2000 Marindol, Bela krajina in Goričko. Na Goričkem smo našli tudi gorski ovčin (*Jasione montana*), brstični kamnokreč (*Saxifraga bulbifera*) ter brstečo haljico (*Petrorhagia prolifera*), ki se vse pojavljajo predvsem na suhih, zakisanih in peščenih rastiščih. Na več travnikih, predvsem v Halozah in na Vrbini, smo opazili številne osebkke kukavičevk iz rodu mačjih ušes (*Ophrys*); osjeliko (*O. sphegodes*), čmrljeliko (*O. holosericea*) in čebeljeliko mačje uho (*O. apifera*).

Na enem izmed travnikov območja Natura 2000 Julijske Alpe, kjer habitatni tip suhih travnikov s kukavičevkami tu in tam prehaja v bazična nizka barja, nas je razveselila najdba večjega števila sicer redke navadne mastnice (*Pinguicula vulgaris*), ki je ena izmed naravno pojavljajočih se mesojedih rastlin pri nas.

Med travišči s prevladujočim navadnim volkom smo v območju Natura 2000 Smrekovsko pogorje našli zelo redek, zavarovan in že skoraj izginul Kochov svišč (*Gentiana acaulis*) – na fotografiji. Po dolgotrajnem tarčnem iskanju odcvetelih rastlinic smo za našo semensko banko nabrali celo njegova semena.

Na volkovjih smo ponekod našli precej rastlin arnike (*Arnica montana*) in obloplodnega šaša (*Carex pilulifera*), na Pohorju pa med

številnimi nabiralci borovnic tudi večjo populacijo panonskega svišča (*Gentiana pannonica*).

V skupini habitatnih tipov presihajočih jezer nas je na Planinskem polju prijetno presenetila najdba navadnega volka (*Nardus stricta*), navadne močvirnice (*Epipactis palustris*) in večjega števila rastlin redkega in spregledanega boljšega šaša (*Carex pulicaris*).

Vse te vrste zaradi intenzifikacije rabe travnikov v Evropi izginjajo. Za potrebe uresničevanja enega izmed ciljev projekta, vzpostavljanja semenske banke, smo pridobili dovoljenje za nabiranje semen rastlin, ki so zavarovane z Uredbo o zavarovanih prosto živečih rastlinskih vrstah. Vsakršno poškodovanje in odnašanje zavarovanih rastlin oz. njihovih delov iz njihovega rastišča je sicer prepovedano.

Zaključni strokovni posvet EIP VIVEK

// besedilo: ekipa EIP VIVEK, foto: Urša Gajšek

V sredo, 6. 12., je na Biotehniški fakulteti Univerze v Ljubljani potekal zaključni strokovni posvet projekta Evropskega inovacijskega partnerstva (EIP) VIVEK. V projektu je šest organizacij in

sedem kmetijskih gospodarstev razvijalo nove ukrepe za izboljšanje stanja ogroženih vrst ptic kmetijske krajine, krajinskih značilnosti, divjih oprasovalcev in travniških habitatnih tipov. Razvite

rešitve so bile vključene tudi v Strateški načrt Skupne kmetijske politike, kjer so od letošnjega leta dalje na voljo finančne podpore za kmetijska gospodarstva, ki želijo te ukrepe izvajati v različnih slovenskih regijah. Na posvetu so projektne rezultate in izkušnje predstavili tudi predstavniki drugih projektov, ki se tako kot projekt EIP VIVEK ukvarjajo z varstvom biotske pestrosti v kmetijski krajini.

Projekt je sofinanciran iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije 2014–2020 in Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja v okviru ukrepa Sodelovanje, podukrep M16.5 – Okolje in podnebne spremembe.

Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja: Evropa investira v podeželje

Zanimiva opazovanja ptic v NRŠZ v drugi polovica leta 2023

// besedilo: Domen Stanič, foto: Duša Vadnjal

Poletna in jesenska selitev ptic sta v Škocjanski zatok tudi letos prinesli kar nekaj zanimivosti. Zadnji dan maja je bila v polslani laguni fotografirana rjava komatna tekica (*Glareola pratincola*), kar je šele tretji podatek te redke vrste za rezervat. Nato smo sredi junija zabeležili drugi podatek škrlatca (*Carpodacus erythrinus*), septembra pa tudi drugi podatek peščenca (*Calidris alba*) za NRŠZ. Začetek jeseni, ki se pri nas začne že sredi poletja, je v Škocjanski zatok prinesel tudi kaspijsko čigro (*Hydroprogne caspia*), velike prodnike (*Calidris canutus*), Temminckovega prodnika (*Calidris temminckii*), pukleža (*Lymnocyptes minimus*) in kar nekaj drugih zanimivih vrst, ki jih beležimo vsako leto. V septembru sta nas poleg jate sedmih belih štokeljev (*Ciconia ciconia*) in rdeče lastovke (*Cecropis daurica*) ponovno obiskala vsaj dva ribja orla (*Pandion haliaetus*), ki sta se nekaj tednov zadrževala v polslani laguni.

Prava senzacija tega leta pa nas je presenetila v začetku oktobra, ko je Škocjanski zatok ponovno postregel z novo vrsto ptice za Slovenijo: sinjim lebduhom (*Elanus caeruleus*). Gre za izvorno afriško ptico, ki v Evropi gnezdi večinoma le na Iberskem polotoku in na jugozahodu Francije, povsod drugje v Evropi pa velja za zelo redko

vrsto. V Škocjanskem zatoku smo sinjega lebduha opazovali 2. oktobra 2023, ko je posedal na vrhu suhega drevesa pred centrom za obiskovalce in kasneje tudi lovil po sladkovodnem močvirju. V rezervatu se je zadržal le kratek čas, zato ga je lahko občudovalo le nekaj srečnih opazovalcev.

V oktobru sta glavno pozornost vzbudili školjkarica (*Haematopus ostralegus*), ki se je nekaj dni hranila pred opazovalnico v polslani laguni, in jata 66 kravjih čapeljev (*Bubulcus ibis*) na mokrotnih travnikih. V novembru smo zabeležili dve sabljarki (*Recurvirostra avosetta*), kar je redek podatek te vrste v hladnem obdobju leta. Obenem smo v istem mesecu večkrat opazovali zapoznel osebek vijeglavke (*Jynx torquilla*), ki je občasno celo prepeval in za katerega ne izključujemo, da bo pri nas tudi prezimil.

Zanimiva opazovanja s fotografijami lahko redno spremljate na FB ali spletni strani Naravnega rezervata Škocjanski zatok.

Sklenili smo prvo sezono nabiranja semen

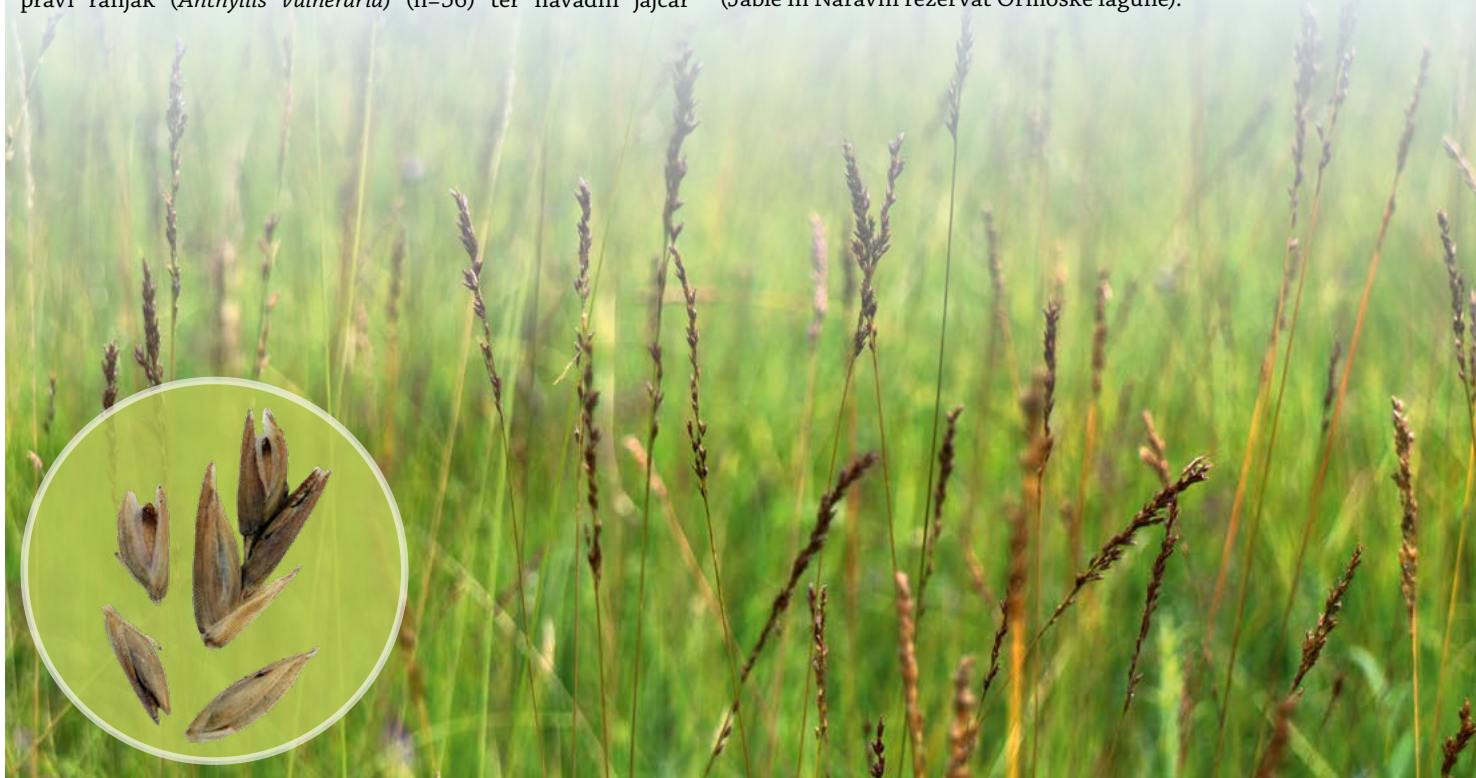
// besedilo: Katarina Denac, foto: Polona Božič

V začetku novembra smo zaključili prvo sezono nabiranja semen za semensko banko projekta LIFE FOR SEEDS. V približno petih mesecih terenskega dela smo nabrali 3231 vzorcev semen (nabirkov), ki pripadajo 402 različnim vrstam, značilnim za suhe travnike z orhidejami, volkovja in presihajoča jezera. Največ vzorcev smo nabrali julija, in sicer 37,6 % vseh. Med desetimi vrstami z največjim številom nabirkov je polovica trav, in sicer navadna migalica (*Briza media*) (n=77), pokončni stoklasec (*Bromopsis erecta*) (n=77), navadna pasja trava (*Dactylis glomerata*) (n=68), volnata medena trava (*Holcus lanatus*) (n=52) ter modra stožka (*Molinia caerulea*) (n=52) – na fotografiji. Preostanek te deseterice tvorijo sinjezeleni šaš (*Carex flacca*) (n=72), travniška kadulja (*Salvia pratensis*) (n=62), gorska detelja (*Trifolium montanum*) (n=60), pravi ranjak (*Anthyllis vulneraria*) (n=56) ter navadni jajčar

(*Leontodon hispidus*) (n=53). Za 108 vrst pa smo doslej nabrali le po en nabirek. Semena smo nabrali na 21 območjih Natura 2000 po vsej Sloveniji, pri čemer se dveh projektne območij – Porezna in Karavank – v letu 2023 še nismo mogli lotiti. Skoraj polovica vseh nabirkov je bila nabrana na petih območjih Natura 2000: Goričko, Bloščica, Julijske Alpe, Krimsko hribovje - Menišija in Notranjski trikotnik. Znotraj zavarovanih območij, s katerimi upravljajo trije projektne partnerji, smo nabrali prek 1000 nabirkov.

Do naslednje sezone nabiranja nas čaka sušenje, čiščenje in pakiranje nabirkov, ki bodo nato shranjeni v obeh semenskih bankah (Jable in Naravni rezervat Ormoške lagune).

Setev semenskih mešanic na Planinskem polju

// besedilo: Katarina Denac, foto: Aleksander Kozina

Kot smo že poročali, sta KIS in DOPPS konec julija na Planinskem polju s krtačnim strojem požela semenske mešanice za potrebe obnove travnikov. Dobro posušen material smo 10. oktobra ročno posejali na 2 ha recipientskih travnikov na Trznah v osrednjem delu Planinskega polja. To je polovica predvidenih površin; material za drugo polovico pa bomo poželi poleti 2024. Lastnica vseh recipientskih površin je Občina Postojna. Naš cilj je vzpostavitev mokrotnih travnikov z modro stožko, ki so nekad na Planinskem polju pokrivali precej večje površine.

Kampanja »Podnebne spremembe in izginjanje narave – prepleteni krizi, ki terjata skupne rešitve«

// besedilo in foto: Urša Koce

V delovni skupini za varstvo narave, ki deluje v mreži Plan B za Slovenijo in združuje okoli deset naravovarstvenih nevladnih organizacij, smo v letošnjem letu intenzivno vodili kampanjo, s katero želimo opozoriti na prepletenost podnebne in biodiverzitetne krize ter na pomen ohranjanja in obnove narave za blaženje podnebnih sprememb in prilagajanje nanje. Izdelali smo e-brošuro s ključnimi informacijami o naslovni temi in s primeri živalskih in rastlinskih vrst iz našega okolja, ki se spopadajo s podnebnimi spremembami, s čimer smo problematiko želeli približati predvsem domači javnosti. Nekatere od teh vrst smo predstavili tudi s serijo e-razglednic, s katerimi na problematiko opozarjamo na socialnih omrežjih. Vsebino in ključna sporočila kampanje smo predstavili tudi novinarjem na popoldanski čajanki oktobra v Okoljskem centru. Kot del Podnebnega izobraževanja, ki ga or-

ganizira Mreža za prostor, smo organizirali sklop predavanj za strokovno javnost. Vse vsebine, ki jih predstavljamo v kampanji, temeljijo na obsežnem preglednem delu, ki povzema kar 130 strokovnih in znanstvenih virov, ki z različnih vidikov obravnavajo povezanost podnebnih sprememb in biodiverzitet. Rezultate skupinskega dela smo objavili na spletni strani mreže Plana B in so dostopni prek QR-kode.

Kampanja je del Podnebnega programa mreže Plan B za Slovenijo, ki ga financirata Eko sklad in Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo iz sredstev Sklada za podnebne spremembe. Za vsebino, predstavljeno v tem prispevku, sem izključno odgovorna avtorica prispevka in niso nujno stališča Ministrstva za okolje, podnebje in energijo, Eko sklada j.s.

foto: Urša Koce, oblikovanje: Jasna Andrič

Prepleteni krizi, ki terjata skupne rešitve

Ozkolistna mrežica

Limonium angustifolium, rastlina obmorskih slanišč, se pred naraščajočo morsk gladino ne bo mogla umakniti. Njen življenjski prostor bo poplavilo morje.

Posvet o izginjanju suhih kraških travnikov

// besedilo in foto: Primož Kmecl

V Parku Škocjanske jame so 24. 10. 2023 organizirali posvet o izginjanju suhih kraških travnikov zaradi hitrega zaraščanja in pretiranega pogozdovanja. Posledica je izguba biotske raznovrstnosti in izguba primernih površin za kmetovanje in tudi drugih elementov kulturne krajine. Na posvetu je predstavnik DOPPS Primož Kmecl predstavil vpliv zaraščanja na ptice suhih kraških travnikov, še posebej pa strm upad populacije vrtnega strnada v zadnjih dvajsetih letih. Predlogi za rešitev so šli predvsem v smeri lajšanja postopkov razgozditve za vnovično vzpostavitev kulturne krajine in različnih kmetijskih ukrepov.

Drugi projektni sestanek projekta ReCo v Škocjanskem zatoku

// besedilo: Bojana Lipej, foto: arhiv NRŠZ

Interreg
CENTRAL EUROPE

Co-funded by
the European Union

ReCo

Od 13. do 16. novembra 2023 je v Škocjanskem zatoku potekalo drugo srečanje partnerjev projekta ReCo »Obnova degradiranih ekosistemov vzdolž evropskega zelenega pasu v srednji Evropi za izboljšanje biotske raznovrstnosti in ekološke povezanosti« (Interreg Srednja Evropa 2021–2027). Namen srečanja so bili pregled projektnih aktivnosti, ocena doseženih rezultatov, priprava časovnice za nadaljnje delo ter izvedba prvega sestanka Projektnega svetovalnega odbora (Political Advisory Board – PAB).

Prvi dan so projektni partnerji natančneje preučili načrtovane obnovitvene ukrepe, ki bodo izvedeni v okviru dveh skupnih pilotnih aktivnosti v šestih pilotnih regijah na območju Evropskega zelenega pasu, od Poljske do Italije. Namenjeni so ohranjanju biotske raznovrstnosti ter prilagajanju na podnebne spremembe z vzpostavitvijo ekološke povezanosti. V zavarovanem območju Kaszubski Park Krajobrazowy na severozahodu Poljske bodo izvedeni ukrepi za povečanje habitata za zobre (*Bison bonasus*), v narodnem parku Thayatal v Avstriji in Podyjí na Češkem se bodo osredotočili na izboljšanje razmer za migracijo evropske divje

mačke (*Felis silvestris*), v regiji Fichtelgebirge v Nemčiji in Karlovarský kraj na Češkem bo izboljšana povezanost manjših vodotokov v čezmejnem porečju reke Eger (Ohře), medtem ko bodo upravljalci rezervata na izlivu reke Soče v Italiji opravili aktivnosti za omejevanje vdiranja morske vode na sladkovodne močvirne travnike z obnovo varovalnih nasipov.

V Sloveniji sta v te aktivnosti vključeni dve območji: na Gorenjskem se bodo posvetili ukrepom za obnovo opuščenih alpskih pašnikov s primernim upravljanjem, v Škocjanskem zatoku pa oblikovanju dveh novih muljastih otočkov v poslani laguni rezervata, ki so pomembni za ohranjanje Natura 2000 habitatov in vrst. Prve pilotne aktivnosti v Škocjanskem zatoku smo že opravili, partnerji pa so si jih lahko ogledali zadnji dan sestanka.

Drugi dan je bil posvečen prvemu sestanku članov Projektnega svetovalnega odbora, ki so bili povabljeni k projektu za spremljanje, svetovanje in zagotavljanje politične podpore projektnim partnerjem. Na sestanku so bili opredeljeni prvi koraki in cilji njihovega sodelovanja s partnerji projekta.

LIFE Tršca

// besedilo in foto: Primož Kmecl

Začeli smo z delom na projektu LIFE Tršca, ki ga vodi Notranjski regijski park, drugi projektni partnerji so DOPPS, Univerza v Ljubljani, Zavod Republike Slovenije za varstvo narave, Znanstvenoraziskovalni center SAZU in Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Projekt bo trajal do konca leta 2029, sofinancira pa ga Evropska unija. Potekal bo na Cerkniskem jezeru, ključne aktivnosti projekta so oblikovanje novih kmetijskih ukrepov s ciljem ohranjanja trstišč, izboljšanje habitata kostanjevke in rjavovratega ponirka, preprečevanje motenj na gnezdiščih in promocija teh ukrepov in naravovarstva na jezeru.

Raziskovanje zelene rege v Škocjanskem zatoku

// besedilo: Martin Senič in Martina Lužnik, foto: Martin Senič

Naravni rezervat Škocjanski zatok je zagotovo eno izmed pomembnejših zavarovanih območij v jugozahodni Sloveniji, ki je s svojim pestrim prepletom habitatov pomembno zatočišče za živalske in rastlinske vrste. Rezervat zagotavlja ugodne življenjske razmere tudi nekaterim vrstam dvoživk, med njimi tudi zeleni regi (*Hyla arborea*), ki je tukaj v primerjavi s preostalimi deli Slovenske Istre še vedno pogosta, kar ponuja izjemno priložnost za njeno razisko-

vanje. V sladkovodnem delu NRŠZ se rege razmnožujejo, medtem ko večji del leta preživijo na kopnem, predvsem v gosti vegetaciji (na drevesih, grmičju), saj so izjemne plezalke.

V sodelovanju z upravljalcem NRŠZ, Društvom za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, smo uspešno vzpostavili vzorčenje populacije zelene rege s pomočjo PVC-cevi, ki jih rege lahko uporabljajo kot umetna zatočišča. Cevi (L = 600 mm; Ø = 40-50 mm) smo pritrdili na vegetacijo oz. ob količke na višino 1,0-1,5 m. Na dnu so zaprte, na višini 10 cm imajo drenažno luknjo, ki rabi temu, da se v cevi ob morebitnih padavinah ne nabere preveč vode, a hkrati dovolj, da se ustvari ugodna mikroklima. Metodologija, ki jo med drugim uporabljajo pri nekaterih sorodnih vrstah v tujini, se je izkazala za zelo uspešno, saj zelene rege cevi redno uporabljajo. To bistveno olajša njihovo vzorčenje, saj jih v nasprotju s klasičnim iskanjem in vzorčenjem z mrežo zgolj vzamemo iz cevi, izmerimo, fotografiramo in izpustimo. Pri tem pa lahko živali umetno zatočišče kadarkoli zapustijo.

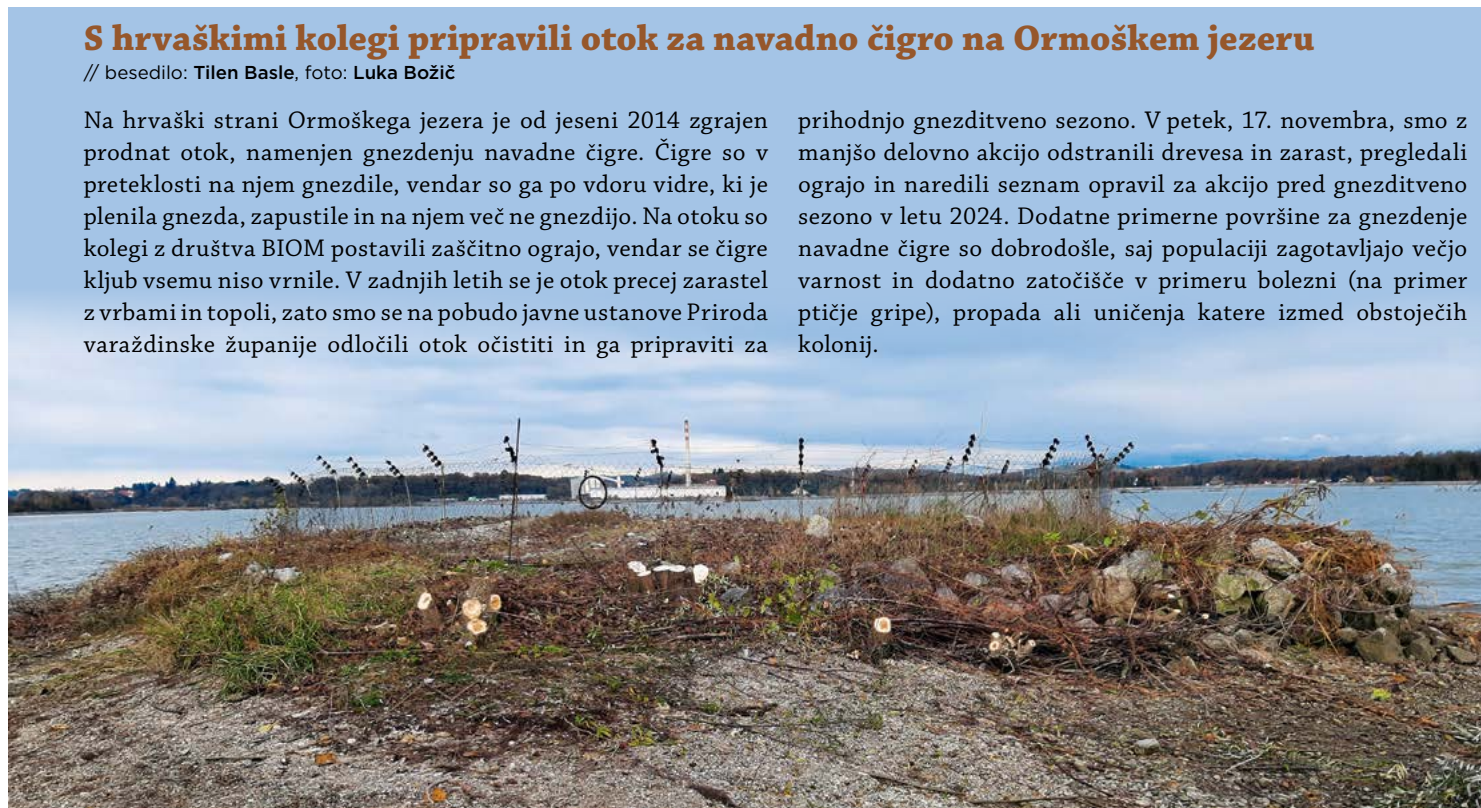
Rezultati popisa omogočajo vpogled v populacijsko strukturo, primerjavo morfometričnih lastnosti, možnost prepoznavanja osebkov s pomočjo fotoidentifikacije in ocenjevanje številčnosti populacije. Testirali smo tudi programsko opremo, ki na podlagi edinstvene bočne proge določi identiteto živali. Preliminarni rezultati raziskav bodo kmalu objavljeni v zaključnih nalogah študentov programa Varstvena biologija na Univerzi na Primorskem. Nadejamo se, da bomo v eni izmed naslednjih številčk revije Svet ptic lahko poročali o konkretnih rezultatih.

S hrvaškimi kolegi pripravili otok za navadno čigro na Ormoškem jezeru

// besedilo: Tilen Basle, foto: Luka Božič

Na hrvaški strani Ormoškega jezera je od jeseni 2014 zgrajen prodnat otok, namenjen gnezdenju navadne čigre. Čigre so v preteklosti na njem gnezdile, vendar so ga po vdoru vidre, ki je plenila gnezda, zapustile in na njem več ne gnezdi. Na otoku so kolegi z društva BIOM postavili zaščitno ograjo, vendar se čigre kljub vsemu niso vrstile. V zadnjih letih se je otok precej zarastel z vrhami in topoli, zato smo se na pobudo javne ustanove Priroda varaždinske županije odločili otok očistiti in ga pripraviti za

prihodnjo gnezditveno sezono. V petek, 17. novembra, smo z manjšo delovno akcijo odstranili drevesa in zarast, pregledali ograjo in naredili seznam opravil za akcijo pred gnezditveno sezono v letu 2024. Dodatne primerne površine za gnezdenje navadne čigre so dobrodošle, saj populaciji zagotavljajo večjo varnost in dodatno zatočišče v primeru bolezni (na primer ptičje gripe), propada ali uničenja katere izmed obstoječih kolonij.

Pričeli smo s projektom BESTbelt – »Trajnostne rešitve za vodne športe«

// besedilo: Urša Gajšek, foto: Alen Ploj

BESTbelt

With financial support of the European Union

Z vstopom Hrvaške v schengensko območje se je povečal turistični pritisk na ranljive rečne habitate, predvsem ob reki Muri. Še posebej so v porastu vodni športi in rekreacija ob rečnih bregovih, ki imajo med drugimi negativen vpliv tudi na gnezdilke ob rekah. V okviru projekta bomo skupaj z vodilnim partnerjem Međimursko prirodo in Ö. T. E. prenesli že obstoječe smernice za trajnostno vožnjo s kanuji in kajaki nemških partnerjev tudi na naše območje in opredelili primerna območja za rekreacijo znotraj zavarovanih območij. Posebno pozornost bomo namenili tudi oza-

veščanju lokalnega prebivalstva, turističnih organizacij in drugih skupnosti o pomembnosti trajnostnega turizma na zavarovanih območjih. Športno-rekreacijske dejavnosti bodo zunaj projekta spremljane s podeljevanjem koncesij in dovoljenj organizatorjem tovrstnih aktivnosti. S čezmejnimi sodelovanjem bomo zagotovili enako izpolnjevanje predpisov tako na hrvaškem kot na slovenskem območju rek Mure in Drave.

Projekt traja od 1. 11. 2023 do 30. 4. 2025 in je financiran s pomočjo sredstev Evropske unije.

Izšla je knjižica Spoznaj slovenske gozdne ptice

// besedilo: Sandra Pohole

Predstavljamo vam novo knjižico *Spoznaj slovenske gozdne ptice*. Namenjena je predvsem otrokom, a bo všeč tudi odraslim.

Čudovite fotografije kar vabijo, da začnemo bolj opazovati živalski svet okrog nas. Ker so ptice zelo plašne, moramo biti med opazovanjem tihi in imeti veliko mero potrpežljivosti, če jih želimo videti. Poleg fotografij ptic so zapisane še zanimivosti, značilne za posamezne vrste. Knjižica je zelo dober didaktični pripomoček, saj lahko otroci ugotavljajo, katere ptice so manjše ali večje, da so nekatere lepo pisane, druge pa varovalno obarvane. Besedila so kratka in kot nalašč za otroke, ki začenjajo z branjem. Knjižico lahko vzamete s seboj v naravo in v njej poiščete ptice, ki ste jih tam opazili. Seveda pa so v njej tudi take ptice, ki se zelo dobro skrivajo in jih boste le stežka opazili. Knjižica nosi tudi znak I Feel Slovenija, saj promovira lepote naše dežele.

Vse fotografije so avtorsko delo fotografa Zorana Vidriha. Zoran je amaterski fotograf, ki stalno išče minljive trenutke v naravi, jih posname in tako shrani za vedno. Veliko svojega časa preživi na območju Notranjskega regijskega parka, ki je izjemno pestro okolje za opazovanje živali. Na Cerkniškem presihajočem jezeru je bilo opaženih že prek 300 različnih vrst ptic in prav vse iz knjižice so bile fotografirane na tem območju. Zato ni treba, da zahajamo v tuje kraje, le bolj odprtih oči moramo hoditi po domači naravi.

avtor: Zoran Vidrih
format: 16 × 16 cm
št. strani: 16
cena: 9,90 €
www.zapisizgora.si

MODRINI (*Lycaenidae*)

Mali cekinček (samica) | *Lycaena phlaeas*
Small Copper | Kleiner Feuerfalter
Kostanjevci, 23. 9. 2014

Mali cekinček je v naravi od celobnega sveta izredno pogost pri nas. Povsem so izumrli v Sloveniji, danes pa ga ne najdemo niti na Islandiji. Mediji, ki razpravljajo o izgubljenih vrstah, se leta od leta vračajo in navdušeno si želijo videti nekdanje prebivalce naših gozdov. Samci in samice sta si zelo podobni. Za samice je značilna poročila na glavi, ki jih ne najdemo pri samcih.

Močvirski cekinček (samec) | *Lycaena dispar*
Large Copper | Großer Feuerfalter
Motovunski, 31. 7. 2015

Močvirski cekinček je eden od največjih, ki ga najdemo v Sloveniji. V naravi je pogost na vlažnih tleh, vendar je v Sloveniji izredno redka vrsta. Samci in samice sta si zelo podobni. Za samice je značilna poročila na glavi, ki jih ne najdemo pri samcih.

Zlati cekinček (samec) | *Lycaena utraeurene*
Scarce Copper | Dukaten-Feuerfalter
Vojke (Bohinj), 21. 6. 2015

Zlati cekinček je v Sloveniji izredno redka vrsta. Samci in samice sta si zelo podobni. Za samice je značilna poročila na glavi, ki jih ne najdemo pri samcih.

Temni cekinček (samec) | *Lycaena tityrus*
Sooty Copper | Brauner Feuerfalter
Goričica pod Krimom, 26. 7. 2014

Temni cekinček je v Sloveniji izredno redka vrsta. Samci in samice sta si zelo podobni. Za samice je značilna poročila na glavi, ki jih ne najdemo pri samcih.

Spreminjavi cekinček (samec) | *Lycaena alciphron*
Purple-shot Copper | Violet-Feuerfalter
Dobava, 4. 7. 2014

Spreminjavi cekinček je v Sloveniji izredno redka vrsta. Samci in samice sta si zelo podobni. Za samice je značilna poročila na glavi, ki jih ne najdemo pri samcih.

Škrlatni cekinček (samec) | *Lycaena hippothoe*
Purple-edged Copper | Lilagold-Feuerfalter
Škofljica, 23. 6. 2015

Škrlatni cekinček je v Sloveniji izredno redka vrsta. Samci in samice sta si zelo podobni. Za samice je značilna poročila na glavi, ki jih ne najdemo pri samcih.

Fotografska razstava Dnevni metulji Slovenije

// besedilo: Bojana Lipej, foto: Stanislav Čičerov

Dne 3. oktobra 2023 je v prostorih Centra za obiskovalce NR Škocjanski zatok potekala otvoritev fotografske razstave z naslovom "Dnevni metulji Slovenije", katere avtor je Stanislav Čičerov, ljubiteljski fotograf, popotnik in izkušen poznavalec metuljev. Kot oseba, tesno povezana z naravo že od otroštva, je Čičerov leta 2014 začel fotografirati dnevne metulje in od takrat je v svoj objektiv ujel številne vrste in podrobno raziskal njihov očarljivi svet.

Otvoritev razstave je bila priložnost za opozarjanje na pereč problem izginjanja metuljev, ki se jim številčnost zaradi nepopravljivih posegov človeka v naravno okolje nezadržno zmanjšuje. Pred otvoritvijo je avtor udeležencem predstavil vse slovenske dnevne metulje, njihov življenjski krog, ter v zaključku namenil čas ozaveščanju o njihovi pomembnosti in ogroženosti.

Na otvoritvi razstave je Stanislav Čičerov z udeleženci delil svojo strast do metuljev: "Metuljem pojem slavo na fotografijah". Ta izjava je odsevala avtorjevo globoko čustveno povezanost z motivom njegovih fotografij ter poudarila pomembnost ohranjanja metuljev v naravnem okolju.

Zagotovimo belki mir

// besedilo: Tomaž Mihelič in Urša Gajšek, foto: Tomaž Mihelič

Belka je vrsta visokogorja, ki se pozimi, ko sneg pobeli vrhove, z varovalno belo obarvanostjo perja popolnoma zlije z okolico. Le tako lahko ostane varna pred plenilci, ki v iskanju hrane vestno pregledujejo vrhove gora. V okviru projekta VrH Julijcev smo s telemetrijo spremljali gibanje belk pozimi in izkazalo se je, da se v tem obdobju zelo malo gibljejo. Ker pozimi ostajajo na gorskih vrhovih, kjer ni veliko hrane, morajo zelo varčevati z energijo. Z našim obiskom in rekreacijo (npr. turno smuko) v visokogorju belko nevede ogrožamo. Naš končni cilj so namreč prav vrhovi gora, tamkajšnja spihana mesta pa so pozimi glavna prehranjevališča belk. Med obiskom gora moramo biti zato zelo pozorni nanje. Prav je, da se izogibamo spihanim mestom na vrhovih in jih prepustimo belkam. Uporabljajmo obstoječe trase za turno smuko ter se ne gibajmo zunaj njih. Belko plaši že en sam turni smučar, vsako plašenje pa ogroža njihovo preživetje v zimskem času.

V SLOVO IGORJU BRAJNIKU 1956–2023

Po dolgi in kruti zahrbtni bolezni je vzel slovo Igor Brajnik, vrhunski ornitolog, zagrizen varuh narave in moj prijatelj. Ko sem izvedel novico, pustil čustvom, da so prilezla na plano, in premler žalostno vest, so mi najprej prišla na misel najina druženja. Ko sva se z Igorjem spoznala, sem bil še študent biologije. Kot sem ob neki priložnosti že zapisal, je bil Igor zame utelešenje univerzalnega ornitologa, ki je prepoznal ptice po silhuetah, oglašanju, petju in tudi po zunanjih morfoloških znakih, kadar jih je obročkal. Vedno je našel odgovore na moja številna radovedna vprašanja. Čeprav sem imel med sošolci nekaj navdušenecv za ptice, ki so danes priznani slovenski ornitologi, dolgujem veliko znanja o pticah predvsem Igorju in tudi Miranu Gjerkešu, dvema izjemnima draguljema ornitologije, sicer naturščikoma, s katerima sem preživel veliko nepozabnih dni ob opazovanju ptic na Obali in v Hrvaški Istri. Obema sem dolžan zasluge, da sem zbral ogromno materiala o prehranjevalni ekologiji štirih vrst sov v Slovenski Istri, posredno pa sta prispevala tudi k uresničenju moje diplomske naloge. Kdaj in kako je Igorju uspelo nakopičiti toliko znanja o pticah, biologiji in varstvu narave ter uskladiti svoj prosti čas, ne vem, saj je bil zelo zaposlen obrtnik. Očitno je vedno našel čas za sprehod v naravo in postavljanje mrež za

obročkanje ptic. Po njegovi zaslugi sem se priučil obročkanja ptic in rokovanja z njimi, spoznal Svenssonov določevalni ključ in se srečal z veččinami reševanja v mrežo zapletenih ptic. V rokah sem spoznaval razlike med številnimi vrstami trstnic in penic, doživel boleča kljuvanja srakoperjev in se naučil, kateri obroček pristaja določeni vrsti. Čez Igorjeve roke pa je šlo tisoče in tisoče ptic ... Veliko znanja je nakopičil skozi leta, ogromno izkušenj je pridobil na terenu. Kakšna škoda, da tega več ne bo mogel deliti z drugimi in predajati znanja naprej ...

Škocjanski zatok je bil njegov drugi dom. Nihče ni v njem preživel toliko časa kot on. Igor se nikoli ni obremenjeval z urniki. Posvečal se je rednemu monitoringu ptic, obročkal ptice, fotografiral, opravljal nujna vzdrževalna dela ali pa se le sprehajal. Vreme pri tem ni igralo posebne vloge, saj je to počel neodvisno od njega, v toplem in v mrazu, v soncu in v dežju, podnevi in ponoči ...

Še bolj sem bil navdušen nad njegovimi vedenjskimi potezami. Med temi moram omeniti v prvi vrsti njegov čut za reševanje ptic. V provizorični volieri je poskušal rehabilitirati mnoge ptice in jim povrniti priložnost, da se vrnejo v naravno okolje. Nikoli ni bilo dolgčas razpravljati z njim. S tako razgledanim človekom, ki so mu sodelavci pravili škocjanski Darwin, so urice ob kavi ali kozarcu njegovega izjemnega refoška prehitro minevale.

Dragi Igor, ob Tvojem slovesu sem doživel trenutke nemoči, ki so me opomnili, da smo krhka in ranljiva bitja in da naša življenja čedalje bolj prepredajo nepomembne stvari. Tiste, ki pa so dejansko pomembne, dajemo na stranski tir. S Tvojim odhodom smo vsi veliko izgubili: Tvoja družina, prijatelji in sodelavci in seveda DOPPS. Jaz pa sem izgubil dobrega prijatelja, od katerega sem se veliko naučil o vedi v življenju in o življenju samem. Zdaj vem, da je pomembno iskati dobre in nepozabne trenutke. Na primer take, ko sva skupaj opazovala orla na kraškem robu ali obročkala ptice. Lepo je v nekem komičnem filmu Will Smith prav to povedal, ko je izrekel misel: »Življenje ni število vdihov, ki si jih v njem naredil, ampak število trenutkov, ki so Ti vzeli sapo.«

Počivaj v miru!

Lovrenc Lipej

LETNA ZAHVALA

Dragi sodelavci in sooblikovalci naše revije!

Tako kot lansko leto, tudi letos z veseljem in hvaležnostjo zrem v dolg seznam vseh vas, ki ste mi pomagali soustvariti letošnji letnik revije Svet ptic. Iskrena hvala za vse podarjene prispevke, fotografije, ilustracije ter čas, trud in ideje, s katerimi ste obogatili več kot 245 strani štirih številk revije Svet ptic. Napisali smo prek 170 prispevkov, podarili ste prek 510 fotografij in več kot 40 ilustracij.

Želim vam prijetne praznične dni in vse dobro v prihajajočem letu.

Urednica

Pisci letnika 29

(sodelovalo je 82 avtorjev, ki so napisali 175 prispevkov)

Aja Zamolo
Aleksander Kozina
Ana Vaupotič
Ana Zornik
Anja Cigan
Barbara Vidmar
Barbara Zakšek
Barbara Žlaus
Bia Rakar
Blaž Blažič
Bojana Lipej
Božo Bradaškja
Damijan Denac
Danijel Turnšek
Darja Zlodej
Daša Donša
Dejan Bordjan
Domen Stanič
ekipa PoLJUBA
Franc Janžekovič
Gašper Teran
Gregor Bernard
Gregor Domanjko
Izidor Kejžar
Jana Pislak
Jernej Kejžar
Josip Otopal
Kalina Mihelič
Karmen Jazbinšek
Katarina Denac
Katja Krivec
Ksenija Pfeifer
Liza Trebše
Lovrenc Lipej
Luka Božič
Luka Šparl
Maks Sešlar
Martin Gorišek
Martin Senič
Martina Lužnik
Matej Gamser
Matija Mlakar Medved
Melani Glavinic
Metka Škornik
Mitja Denac
Monika Podgorelec
Muhamed Delić
Nataša Bavec
Nataša Mori

Neža Kocjan
Pia Höfflerle
Polona Božič
Primož Kmecl
Rudi Kraševc
Ruj Mihelič
Sandra Pohole
Simon Bregar
Simon Očko
Stas Miljuš
Suzana Jus
Tanja Menegalija
Tanja Šumrada
Tatjana Čelik
Tatjana Ermenc
Teo Delić
Tilen Basle
Tina Kocjančič
Tjaša Pršin
Tjaša Trajbarič
Tomaž Mihelič
učenci Podružnične
šole Soča

Uroš Grilc
Urša Gajšek
Urška Koce
Valerija Petrincec
Valerija Zakšek
Vanessa Bezljaj
Vito Hozjan
Zlatko Pongračič
Zoran Vidrih
Žan Kuralt
Živa Alif

Fotografi letnika 29

(sodelovalo je 148 avtorjev, ki so objavili 517 fotografij)

Aja Zamolo
Aleksandar Saša Škorič
Aleksander Kozina
Alen Ploj
Alenka Mihorič
Aleš Jagodnik
Alex Kotnik
Aljaž Zidanšek
Ana Fortič
Ana Zornik
Andy Hay
(rspb-images.com)
Anton Gerbec

Anže Hribar
arhiv BirdLife
arhiv DOPPS
arhiv JZ TNP
arhiv NRŠZ
Arne Torkler
Artinfo.si
Aurélien Audevard
Barbara Vidmar
Barbara Zakšek
Ben Andrew
(rspb-images.com)
Bia Rakar
Blas Molina
Blaž Blažič
Bojan Bratož
Bojan Škerjanc
Bojana Lipej
Bor Mihelič
Boris Kozinc
Božo Bradaškja
Branka Trčak
Brian Gratwicke
Brina Stančič
Carla Skvarča
Damijan Denac
Daniel Bosch
Danijel Turnšek
Darja Kopitar
Darja Zlodej
Daša Donša
David Knez
David Plas
Davorin Tome
Dejan Bordjan
Domen Stanič
Domen Tavčar
Dragana Stanojevič
Duša Vadnjala
Elektro Ljubljana
Ema Javšnik
Emil Sušanj
Ester Premate
Franc Hozjan
Franc Janžekovič
Gaber Mihelič
Gregor Bernard
Gregor Domanjko
Igor Sitar
Iris Batista
Ivan Esenko
Ivan Petrič
Izidor Kejžar

Iztok Valentinčič
Jaka Ivančič
Jaka Zlobko
Jan Ipri
Jernej Kejžar
Josip Otopal
Jože Kozina
Jure Novak
Kaja Vukotič
Kajetan Kravos
Kalina Mihelič
Karmen Jazbinšek
Katarina Denac
Katharina Grund
Katja Krivec
Lovro Tuljak
Luka Božič
Luka Poljanec
Luka Šparl
Maks Sešlar
Martin Gorišek
Martin Kuba
Martin Senič
Matej Gamser
Matej Tomažin
Mateja Grašič
Matic Prevec
Matija Mlakar Medved
Melani Skornšek
Milan Cerar
Milan Ružič
Milan Škafar
Miran Krapež
Mirko Perušek
Miša Pušenjak
Mitja Denac
Monika Podgorelec
Muhamed Delić
Nataša Mori
Nejc Kelbič
Nik Milek
Pascal Marič
Peter Sackl
Petra Hladnik
Polona Božič
Polona Gorišek
Primož Glogovčan
Primož Kmecl
Primož Šenk
Rudi Kraševc
Ruj Mihelič
Saša Porenta
Sebastjan Gider

Sebastjan Zelič
Simon Bregar
Simon Kovačič
Slavko Nikolič
Stanislav Čičerov
Stas Miljuš
Sven Ratkovič
Špela Čonč
Tatjana Čelik
Tatjana Ermenc
Tatjana Gregorc
Tilen Basle
Tina Kocjančič
Tina Porenta
Tjaša Pršin
Tomaž Jančar
Tomaž Mihelič
Tone Trebar
Udruga Biom
Urša Gajšek
Urša Koce
Vanessa Bezljaj
Vanja Puškarič
Vesna Pirnat
Vinka Kastelic
Vitan Beer Gregorc
Vojko Golob
y0y production
Zoran Vidrih
Žan Tertinek
Željko Šalamun

Ilustratorji

letnika 29
(podarili so 43 ilustracij)

Chris Shields
(rspb-images.com)
Jan Hošek
Katja Krivec
Mike Langman
(rspb-images.com)

Drugi sodelavci

Boris Jurca (Nebia d. o. o.)
Henrik Ciglič
Jasna Andrić
Polonca Peterca
Uredniški odbor
(Tilen Basle,
Gregor Bernard,
Mitja Denac,
Matej Gamser,
Neža Kocjan)

The global Partnership for nature and people

	Argentina		Australia		Austria		Bahamas		Belgium		Bolivia		Botswana		Brazil		Bulgaria		Burkina Faso		Burundi		Cambodia		Canada		Ecuador		Germany		Israel		Liechtenstein		Montenegro		Morocco		Philippines		Romania		Zimbabwe
	Birds Canada		Canada		Cape Verde		Chile		Colombia		Bolivia		Botswana		Brazil		Bulgaria		Burkina Faso		Burundi		Cambodia		Canada		Ecuador		Germany		Israel		Liechtenstein		Montenegro		Morocco		Philippines		Romania		Zimbabwe
	Argentina		Australia		Austria		Bahamas		Belgium		Bolivia		Botswana		Brazil		Bulgaria		Burkina Faso		Burundi		Cambodia		Canada		Ecuador		Germany		Israel		Liechtenstein		Montenegro		Morocco		Philippines		Romania		Zimbabwe
	Argentina		Australia		Austria		Bahamas		Belgium		Bolivia		Botswana		Brazil		Bulgaria		Burkina Faso		Burundi		Cambodia		Canada		Ecuador		Germany		Israel		Liechtenstein		Montenegro		Morocco		Philippines		Romania		Zimbabwe
	Argentina		Australia		Austria		Bahamas		Belgium		Bolivia		Botswana		Brazil		Bulgaria		Burkina Faso		Burundi		Cambodia		Canada		Ecuador		Germany		Israel		Liechtenstein		Montenegro		Morocco		Philippines		Romania		Zimbabwe
	Argentina		Australia		Austria		Bahamas		Belgium		Bolivia		Botswana		Brazil		Bulgaria		Burkina Faso		Burundi		Cambodia		Canada		Ecuador		Germany		Israel		Liechtenstein		Montenegro		Morocco		Philippines		Romania		Zimbabwe
	Argentina		Australia		Austria		Bahamas		Belgium		Bolivia		Botswana		Brazil		Bulgaria		Burkina Faso		Burundi		Cambodia		Canada		Ecuador		Germany		Israel		Liechtenstein		Montenegro		Morocco		Philippines		Romania		Zimbabwe
	Argentina		Australia		Austria		Bahamas		Belgium		Bolivia		Botswana		Brazil		Bulgaria		Burkina Faso		Burundi		Cambodia		Canada		Ecuador		Germany		Israel		Liechtenstein		Montenegro		Morocco		Philippines		Romania		Zimbabwe
	Argentina		Australia		Austria		Bahamas		Belgium		Bolivia		Botswana		Brazil		Bulgaria		Burkina Faso		Burundi		Cambodia		Canada		Ecuador		Germany		Israel		Liechtenstein		Montenegro		Morocco		Philippines		Romania		Zimbabwe
	Argentina		Australia		Austria		Bahamas		Belgium		Bolivia		Botswana		Brazil		Bulgaria		Burkina Faso		Burundi		Cambodia		Canada		Ecuador		Germany		Israel		Liechtenstein		Montenegro		Morocco		Philippines		Romania		Zimbabwe
	Argentina		Australia		Austria		Bahamas		Belgium		Bolivia		Botswana		Brazil		Bulgaria		Burkina Faso		Burundi		Cambodia		Canada		Ecuador		Germany		Israel		Liechtenstein		Montenegro		Morocco		Philippines		Romania		Zimbabwe

BirdLife

INTERNATIONAL